

**T.C.
AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ**



**YERLEŞİMİN DEVAM ETTİĞİ ARKEOLOJİK ALANLARDAKİ VERİLERİN
KORUMA VE SERGİLENMESİNDE MEKANSAL TASARIM
KRİTERLERİNİN İRDELENMESİ: ANTALYA KALEİÇİ ÖRNEĞİ**

BÜŞRA GÖKÜZ

FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

İÇ MİMARLIK

ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

HAZİRAN 2022

ANTALYA

**T.C.
AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ**



**YERLEŞİMİN DEVAM ETTİĞİ ARKEOLOJİK ALANLARDAKİ VERİLERİN
KORUMA VE SERGİLENMESİNDE MEKANSAL TASARIM
KRİTERLERİNİN İRDELENMESİ: ANTALYA KALEİÇİ ÖRNEĞİ**

BÜŞRA GÖKÜZ

FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

İÇ MİMARLIK

ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

HAZİRAN 2022

ANTALYA

T.C.
AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

**YERLEŞİMİN DEVAM ETTİĞİ ARKEOLOJİK ALANLARDAKİ VERİLERİN
KORUMA VE SERGİLENMESİNDE MEKANSAL TASARIM
KRİTERLERİNİN İRDELENMESİ: ANTALYA KALEİÇİ ÖRNEĞİ**

BÜŞRA GÖKÜZ
İÇ MİMARLIK
ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

Bu tez 24/06/2022 tarihinde jüri tarafından Oybirliği / Oyçokluğu ile kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Zuhâl KAYNAKCI ELİNÇ (Danışman)

Doç. Dr. Şebnem ERTAŞ BEŞİR

Doç. Dr. Ayşe Esin KULELİ

ÖZET

YERLEŞİMİN DEVAM ETTİĞİ ARKEOLOJİK ALANLARDAKİ VERİLERİN KORUMA VE SERGİLENMESİNDE MEKANSAL TASARIM KRİTERLERİNİN İRDELENMESİ: ANTALYA KALEİÇİ ÖRNEĞİ

Büşra GÖKÜZ

Yüksek Lisans Tezi, İç Mimarlık Anabilim Dalı

Danışman: Prof. Dr. Zuhal KAYNAKCI ELİNÇ

Haziran 2022; 108 sayfa

Arkeolojik buluntular, geçmiş uygarlıkların yaşam biçimleri, ekonomik ve sosyokültürel özellikleri hakkında bilgiler veren birer belge niteliğindedir ve geçmiş ile günümüz arasındaki bağı güçlendiren gelecek nesiller için mutlaka korumamız gereken kültür varlıklarıdır. Arkeolojik belirli yasalar kapsamında alınmış koruma kararları ile geleceğe taşınması bu kültürel varlıklar için önemli bir gerekliliktir. Arkeolojik değer taşıyan buluntular, taşınabilir olduklarında müzelerde hem sergilenip hem de koruma altına alınmaktadır. Ancak her buluntu (özellikle mimari olanlar) taşınabilir durumda olmamaktadır. Bu durumda arkeolojik mirasın in-situ olarak korunma zorunluluğu ortaya çıkmaktadır.

Tarihsel süreci boyunca farklı uygarlıklara ev sahipliği yapmış aynı coğrafi bölgede üst üste inşa edilmiş bazı kentlerde yer altında ve yer üstünde birçok kültür varlığı bulunmaktadır. Bu tür kent merkezlerinde bulunan yer üstündeki kalıntılar modern yaşam ile bütünleşmektedirler. Ancak yer altındaki kültür varlıkları ise gün ışığına çıkmayı beklemektedirler. Kentsel ve III. Derece Arkeolojik Sit Alanı'nda yer alan Antalya Kaleiçi, geleneksel kent dokusunun ve arkeolojik mirasın bir arada bulunduğu bu tür yerleşim yerlerinden biridir. Çok katmanlı bir kent olan Kaleiçi'nde günümüze ulaşmış sur duvarları ve burçlar yer almaktadır. Ayrıca kontrollü yapılaşma sırasında arkeolojik buluntular da ortaya çıkmaktadır. Bu alanlarda toprak altında bulunması olası arkeolojik değerlerin gün yüzüne çıkması ve korunması amaçlanmaktadır. Üzerinde yapılaşmaya izin verilen arkeolojik buluntular hem kültür varlığına ulaşılması hem de alanın anlam kazanması açısından önemlidir. Kentlerde yapılaşma sırasında açığa çıkartılan arkeolojik mimari kalıntıların bir üst örtü sistemiyle ya da bir mekan içerisinde alınarak korunması gerekmektedir.

Bu çalışmada, arkeolojik buluntuların ve sur duvarlarının mekanı şekillendirmesindeki etkileri incelenmiştir. Bu amaçla, Antalya Kaleiçi'nde toplam on dört adet arkeolojik buluntu ve sur duvarları ile ilişkili yapı seçilerek tespit çalışmaları yapılmış ve mekan analizleri gerçekleştirilmiştir. Çalışma, arkeolojik mekan tanımı ve kapsamı, arkeolojik buluntuların ve sur duvarlarının arkeolojik mekanlara dönüşümünde tasarım sürecine teorik ve pratik yönlerden önemli katkılar sağlayacaktır.

ANAHTAR KELİMELELER: Antalya Kaleiçi, Arkeo-mekan, Arkeolojik Buluntular, Kentsel ve Arkeolojik Sit, Koruma ve Sergileme

JÜRİ: Prof. Dr. Zuhâl KAYNAKCI ELİNÇ

Doç. Dr. Şebnem ERTAŞ BEŞİR

Doç. Dr. Ayşe Esin KULELİ



ABSTRACT

EXAMINATION OF SPATIAL DESIGN CRITERIA IN THE CONSERVATION AND EXHIBITION OF DATA IN ARCHAEOLOGICAL AREAS WHERE THE SETTLEMENT CONTINUES: THE CASE OF ANTALYA KALEİCİ

Büşra GÖKÜZ

MSc Thesis in Department of Interior Architecture

Supervisor: Prof. Dr. Zuhale KAYNAKCI ELİNCİ

June 2022; 108 pages

Archaeological findings, which strengthen the bond between the past and the present, are documents that provide information about the lifestyles, economic and socio-cultural characteristics of past civilizations and are cultural assets that we must protect for future generations. It is an important requirement for these cultural assets to be transferred to the future with the conservation decisions taken within the scope of certain archaeological laws. Findings of archaeological value are both exhibited and protected in museums when they are portable. However, not every finding (especially architectural ones) is portable. In this case, the necessity of preserving the archaeological heritage in-situ arises.

In some cities built on top of each other in the same geographical region that has hosted different civilizations throughout its historical process, there are many cultural assets both underground and above ground. The above-ground ruins in such urban centers are integrated with modern life. However, underground cultural assets are waiting to be found. Antalya Kaleiçi, which is urban and is located in the 3rd Degree Archaeological Site, is one of these settlements where traditional urban texture and archaeological heritage coexist. Kaleiçi, a multi-layered city, has surviving fortifications and bastions. In addition, archaeological findings emerge during controlled construction. It is aimed to unearth and protect the archaeological values that may be found under the ground in these areas. The archaeological findings on which construction is allowed are important both in terms of reaching the cultural heritage and making the area meaningful. Archaeological architectural ruins unearthed during construction in cities should be protected by a cover system or by taking them into a closed space.

In this study, the effects of archaeological findings and fortification walls on shaping the space were examined. For this purpose, a total of fourteen structures related to the archaeological findings and fortification walls were selected in Antalya Kaleiçi, and identification and spatial analyzes were carried out. The study will make important theoretical and practical contributions to the definition and scope of the archaeological site, as well as to the design process in the transformation of archaeological findings and fortification walls into archaeological sites.

KEYWORDS: Antalya Kaleiçi, Archaeo-space, Archaeological Findings, Urban and Archaeological Sites, Conservation and Exhibition

COMMITTEE: Prof. Dr. Zuhâl KAYNAKCI ELİNÇ

Assoc. Prof. Dr. Şebnem ERTAŞ BEŞİR

Assoc. Prof. Dr. Ayşe Esin KULELİ



ÖNSÖZ

“Yerleşimin Devam Ettiği Arkeolojik Alanlardaki Verilerin Koruma ve Sergilenmesinde Mekansal Tasarım Kriterlerinin İrdelenmesi: Antalya Kaleiçi Örneği” isimli bu çalışma Antalya Kaleiçi’nde arkeolojik buluntu ve sur duvarı veya burç ile şekillenen yapıların mekansal analizlerini içermektedir.

Tez konusunun seçilmesinden başlayarak tezin yürütülmesi aşamalarında beni yönlendiren, yüksek lisans eğitimim boyunca kıymetli bilgi birikimlerini benimle paylaşan değerli danışman hocam Prof. Dr. Zuhâl KAYNAKCI ELİNÇ’e sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Çalışma sürecimde her daim yardım ve desteklerini esirgemeyen değerli hocam Doç. Dr. Şebnem ERTAŞ BEŞİR’e ve tez jürimde yer alan Doç. Dr. Ayşe Esin KULELİ’ye teşekkürlerimi sunarım. Çalışmamda bana yol gösterici olan Akdeniz Üniversitesi İç Mimarlık Bölümü’ndeki tüm hocalarıma gönülden teşekkür ederim.

Alan gezimi ve çalışmamı katkılarıyla zenginleştiren Yüksek Mimar Şeyda GÜVENÇ DURAN’a içten teşekkürlerimi sunarım. Proje bilgilerini benimle paylaşan Biz Mimarlık ve Nejat Üreğen Mimarlık ofislerine teşekkür ederim. Bana arşivlerini açan Antalya Büyükşehir Belediyesi Koruma Uygulama ve Denetim Şube Müdürlüğü ve çalışanlarına; Antalya Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü ve çalışanlarına teşekkür ederim.

Bugünlere gelmemde büyük emekleri olan, hayatımın her anında desteklerini hissettiğim, moral ve motivasyon kaynaklarım annem Yasemin GÖKÜZ, babam Ergün GÖKÜZ ve kardeşim Tolga GÖKÜZ’e en içten teşekkürlerimi sunarım.

İÇİNDEKİLER

ÖZET	i
ABSTRACT	iii
ÖNSÖZ.....	v
AKADEMİK BEYAN.....	ixiii
KISALTMALAR	ixx
ŞEKİLLER DİZİNİ	x
ÇİZELGELER DİZİNİ.....	xivv
1. GİRİŞ.....	1
2. KAYNAK TARAMASI	4
2.1. Koruma ve Koruma Kavramının Gelişimi.....	4
2.1.1. Dünyada koruma kavramının gelişimi	4
2.1.2. Türkiye’de koruma kavramının gelişimi.....	9
2.1.3. Sit kavramı	11
2.1.3.1. Doğal (Tabii) sitler.....	12
2.1.3.2. Tarihi sitler	12
2.1.3.3. Kentsel sitler.....	12
2.1.3.4. Arkeolojik sitler.....	13
2.1.3.5. Kentsel arkeolojik sitler	14
2.1.4. Kentsel ve arkeolojik sitlerde yapılaşma.....	15
3. MATERYAL VE METOT	22
3.1. Materyal	22
3.1.1. Kaleiçi’nin tarihsel süreci ve koruma yaklaşımları.....	22
3.2. Metot.....	27
3.2.1. Kaleiçi’nde incelenen yapılara ilişkin verilerin toplanması ve yapı kimlik kartlarının oluşturulması	32
4. BULGULAR.....	56
4.1. Arkeolojik Buluntu ile Şekillenen Yapıların Analizi.....	56
4.1.1. Yapılarda arkeolojik buluntunun koruma ve sergilenme biçimi açısından analizi.....	56
4.1.2. Yapılarda buluntunun mekanın yatay ve dikey elemanların malzemeleriyle ilişkisinin analizi.....	60

4.1.3. Arkeolojik buluntu ile mekandaki donatı ilişkisinin analizi	70
4.2. Sur Duvarı veya Burç ile Şekillenen Yapıların Analizi	76
4.2.1. Sur duvarı veya burcun yapı ile ilişkisinin analizi	76
4.2.2. Sur duvarı veya burcun yatay - dikey elemanlar ve donatı ilişkisinin analizi... ..	78
5. TARTIŞMA	82
6. SONUÇLAR.....	86
7. KAYNAKLAR	89
8. EKLER	95
ÖZGEÇMİŞ	



AKADEMİK BEYAN

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “Yerleşimin Devam Ettiği Arkeolojik Alanlardaki Verilerin Koruma ve Sergilenmesinde Mekansal Tasarım Kriterlerinin İrdelenmesi: Antalya Kaleiçi Örneği” adlı bu çalışmanın, akademik kurallar ve etik değerlere uygun olarak yazıldığını belirtir, bu tez çalışmasında bana ait olmayan tüm bilgilerin kaynağını gösterdiğimi beyan ederim.

24/06/2022

Büşra GÖKÜZ

KISALTMALAR

GEEAYK	: Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu
AKTVKK	: Antalya Kùltür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu
AKTVKBK	: Antalya Kùltür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu
AKVKBK	: Antalya Kùltür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu
KUDEB	: Koruma, Uygulama ve Denetim Büroları
VGM	: Vakıflar Genel Müdürlüğü
KTVKYK	: Kùltür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulu
KTVKK	: Kùltür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu
ICCROM	: Uluslararası Kùltürel Varlıkların Korunması ve Restorasyonu Çalışma Merkezi (International Centre for the Study of the Preservation and Restoration of Cultural Property)
ICOMOS	: Uluslararası Anıtlar ve Sitler Konseyi (International Council on Monuments and Sites)
UNESCO	: Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kùltür Örgütü (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization)

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 2.1. İstanbul Büyük Saray Mozaikleri Müzesi	15
Şekil 2.2. a) Karatepe Aslantaş Açık Hava Müzesi; b) Efes Yamaç Evler; c) Çatalhöyük Neolitik Kenti	17
Şekil 2.3. Antalya Nekropol Alanı Kültür ve Ticaret Merkezi	18
Şekil 2.4. Xanten Roma Müzesi	18
Şekil 2.5. a) Side Müzesi; b) Hierapolis Arkeoloji Müzesi	19
Şekil 2.6. Palazzo Valentini cam döşeme ve korkuluklar	19
Şekil 2.7. a) Yerebatan Sarnıcı; b) Binbirdirek Sarnıcı	20
Şekil 2.8. Beyazıt Devlet Kütüphanesi	20
Şekil 2.9. Side Antik Kenti cam döşemeler	21
Şekil 3.1. a) Antalya İli ve Muratpaşa İlçesi'nin konumu; b) Kaleiçi haritası	22
Şekil 3.2. Kaleiçi 1/10.000 ölçekli eski bir harita	23
Şekil 3.3. a) Kentin Roma dönemindeki surları; b) Selçuklularla Rumlar arasında yapılan ilk bölücü sur; c) Türk nüfusunun artmasıyla yapılan ikinci ara sur	24
Şekil 3.4. GEEAYK'nun 22.09.1979 tarih ve A-1850 sayılı kararı ile onaylanan Kaleiçi Koruma Geliştirme İmar Planı	25
Şekil 3.5. Antalya Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu'nun 13.05.1992 tarih ve 1442 sayılı kararı ile uygun bulunan Koruma Amaçlı Revize İmar Planı	26
Şekil 3.6. a) 124 ada 12 parselin konumu; b) 124 ada 12 parselde bulunan yapıdaki arkeolojik buluntular	32
Şekil 3.7. a) 130 ada 5-6-7 parselin konumu; b) 130 ada 5-6-7 parselde bulunan yapıdaki arkeolojik buluntular	33
Şekil 3.8. a) 166 ada 138 parselin konumu; b) 166 ada 138 parselde bulunan yapıdaki arkeolojik buluntular	33
Şekil 3.9. a) 96 ada 7 parselin konumu; b) 96 ada 7 parselde bulunan burç	34
Şekil 3.10. a) 135 ada 19-20-21-22-23 parselin konumu; b) 135 ada 19-20-21-22-23 parselde bulunan sur duvarı	34
Şekil 3.11. a) 145 ada 6-7-8-12 parselin konumu; b) 145 ada 6-7-8-12 parselde bulunan sur duvarı	35

Şekil 3.12. a) 145 ada 6-7-8-12 parselin konumu; b) 145 ada 6-7-8-12 parselde bulunan sur duvarı	35
Şekil 3.13. a) 154 ada 1-2-3-4-5-7-17-18 parselin konumu; b) 154 ada 1-2-3-4-5-7-17-18 parselde bulunan sur duvarı ve burç	36
Şekil 3.14. Tez kapsamında incelenen yapıların konumu	37
Şekil 3.15. 56 ada 6 parselde kazı sonucu ortaya çıkan Kaleiçi evine ait duvar kalıntıları	39
Şekil 3.16. 56 ada 6 parselde bulunan yapının proje çizimleri	39
Şekil 3.17. 56 ada 6 parselde bulunan yapının fotoğrafları	40
Şekil 3.18. 102 ada 12 parselde kazı sonucu ortaya çıkan arkeolojik buluntular	40
Şekil 3.19. 102 ada 12 parselde bulunan yapının proje çizimleri	40
Şekil 3.20. 102 ada 12 parselde bulunan yapının fotoğrafları	41
Şekil 3.21. 111 ada 2-3-8-9-10-17 parselde bulunan Şehzade Korkut (Kesik Minare) Cami'nin restorasyon öncesi görünümü	41
Şekil 3.22. 111 ada 2-3-8-9-10-17 parselde bulunan yapının proje çizimleri	42
Şekil 3.23. 111 ada 2-3-8-9-10-17 parselde bulunan yapının fotoğrafları	42
Şekil 3.24. 129 ada 11-12-18-20 parsel kazı alanı	43
Şekil 3.25. 129 ada 11-12-18-20 parselde bulunan yapının müze katının planı	44
Şekil 3.26. 129 ada 11-12-18-20 parselde bulunan yapının fotoğrafları	44
Şekil 3.27. 146 ada 1 parselde kazı sonucu ortaya çıkan mozaik zemin	45
Şekil 3.28. 146 ada 1 parselde bulunan yapının proje çizimleri	45
Şekil 3.29. 146 ada 1 parselde bulunan yapının fotoğrafları	46
Şekil 3.30. 148 Ada 15 parselde yapılan sondaj kazısı	46
Şekil 3.31. a) Parselin kuzey köşesindeki in-situ ayak; b) Parselin ortasındaki in-situ durumda taş blok	46
Şekil 3.32. 148 ada 15 parselde bulunan yapının proje çizimleri	47
Şekil 3.33. 148 ada 15 parselde bulunan yapının fotoğrafları	47
Şekil 3.34. 148 ada 31 parselde kazı sonucu ortaya çıkan arkeolojik buluntular	48

Şekil 3.35. 148 ada 31 parselde bulunan yapının proje çizimleri.....	48
Şekil 3.36. 148 ada 31 parselde bulunan yapının fotoğrafları	49
Şekil 3.37. 148 ada 34 parselde kazı sonucu ortaya çıkan arkeolojik buluntular.....	49
Şekil 3.38. 148 ada 34 parselde bulunan yapının proje çizimleri.....	49
Şekil 3.39. 148 ada 34 parselde bulunan yapının fotoğrafları	50
Şekil 3.40. 166 ada 22 parselde restorasyon sonucu ortaya çıkan su arkları.....	50
Şekil 3.41. 166 ada 22 parselde bulunan yapının proje çizimleri.....	51
Şekil 3.42. 166 ada 22 parselde bulunan yapının fotoğrafları	51
Şekil 3.43. 56 ada 1 parselde bulunan yapının proje çizimleri.....	51
Şekil 3.44. 56 ada 1 parselde bulunan yapının fotoğrafları	52
Şekil 3.45. 96 ada 8 parselde bulunan yapının proje çizimleri.....	52
Şekil 3.46. 96 ada 8 parselde bulunan yapının fotoğrafları	52
Şekil 3.47. 115 ada 10 parselde bulunan yapının proje çizimleri.....	53
Şekil 3.48. 115 ada 10 parselde bulunan yapının fotoğrafları	53
Şekil 3.49. 156 ada 17 parselde bulunan yapının proje çizimleri.....	54
Şekil 3.50. 156 ada 17 parselde bulunan yapının fotoğrafları	54
Şekil 3.51. 166 ada 139 parselde bulunan yapının proje çizimleri.....	55
Şekil 3.52. 166 ada 139 parselde bulunan yapının fotoğrafları	55
Şekil 4.1. 56 ada 6 parselde yer alan arkeolojik buluntu ile mekandaki donatı ilişkisi..	71
Şekil 4.2. 102 ada 12 parselde yer alan arkeolojik buluntu ile mekandaki donatı ilişkisi.....	71
Şekil 4.3. 111 ada 2-3-8-9-10-17 parselde yer alan arkeolojik buluntu ile mekandaki donatı ilişkisi.....	72
Şekil 4.4. 129 ada 11-12-18-20 parselde yer alan arkeolojik buluntu ile mekandaki donatı ilişkisi.....	72
Şekil 4.5. 146 ada 1 parselde yer alan arkeolojik buluntu ile mekandaki donatı ilişkisi.....	72

Şekil 4.6. 148 ada 15 parselde yer alan arkeolojik buluntu ile mekandaki donatı ilişkisi.....	73
Şekil 4.7. 148 ada 31 parselde yer alan arkeolojik buluntu ile mekandaki donatı ilişkisi.....	73
Şekil 4.8. 148 ada 34 parselde yer alan arkeolojik buluntu ile mekandaki donatı ilişkisi.....	74
Şekil 4.9. 166 ada 22 parselde yer alan arkeolojik buluntu ile mekandaki donatı ilişkisi.....	74
Şekil 4.10. Lamine cam döşeme üzerinde yer alan beyaz noktalı serigrafi baskı	75
Şekil 4.11. Lamine cam döşemede yoğunlaşma oluşması	76
Şekil 4.12. 56 ada 1 parselde yer alan burçtaki eklemeler	78
Şekil 4.13. 96 ada 8 parselde yer alan yapı ve sur duvarı kalıntısı.....	79
Şekil 4.14. 115 ada 10 parselde yer alan yapı ve sur duvarı kalıntısı.....	79
Şekil 4.15. 156 ada 17 parselde yer alan yapı ve sur duvarı kalıntısı.....	80
Şekil 4.16. 166 ada 139 parselde yer alan yapıdaki eklemeler.....	80
Şekil 5.1. Atina Stadiou caddesinde bulunan Zara Mağazası.....	83
Şekil 5.2. İsrail'in Capernaum bölgesinde bulunan kilise	84
Şekil 5.3. İspanya'nın Lugo bölgesinde bulunan Roma Dönemine ait surlar	84

ÇİZELGELER DİZİNİ

Çizelge 3.1. Çalışmanın aşamaları	28
Çizelge 3.2. Arkeolojik buluntu ile ilişkili yapı kimlik kartı örneği	29
Çizelge 3.3. Sur duvarı veya burç ile ilişkili yapı kimlik kartı örneği	30
Çizelge 3.4. Tez kapsamında incelenen yapıların parsel karar listesi	38
Çizelge 4.1. Arkeolojik buluntunun koruma ve sergileme biçimi.....	56
Çizelge 4.2. Arkeolojik buluntu ile şekillenen yapıların koruma ve sergileme açısından değerlendirilmesi	59
Çizelge 4.3. 56 ada 6 parseldeki arkeolojik buluntunun mekandaki yatay ve dikey elemanların malzemesi ile ilişkisi.....	60
Çizelge 4.4. 102 ada 12 parseldeki arkeolojik buluntunun mekandaki yatay ve dikey elemanların malzemesi ile ilişkisi.....	61
Çizelge 4.5. 111 ada 2-3-8-9-10-17 parseldeki arkeolojik buluntunun mekandaki yatay ve dikey elemanların malzemesi ile ilişkisi	62
Çizelge 4.6. 129 ada 11-12-18-20 parseldeki arkeolojik buluntunun mekandaki yatay ve dikey elemanların malzemesi ile ilişkisi	63
Çizelge 4.7. 146 ada 1 parseldeki arkeolojik buluntunun mekandaki yatay ve dikey elemanların malzemesi ile ilişkisi.....	64
Çizelge 4.8. 148 ada 15 parseldeki arkeolojik buluntunun mekandaki yatay ve dikey elemanların malzemesi ile ilişkisi.....	65
Çizelge 4.9. 148 ada 31 parseldeki arkeolojik buluntunun mekandaki yatay ve dikey elemanların malzemesi ile ilişkisi.....	66
Çizelge 4.10. 148 ada 34 parseldeki arkeolojik buluntunun mekandaki yatay ve dikey elemanların malzemesi ile ilişkisi.....	67
Çizelge 4.11. 166 ada 22 parseldeki arkeolojik buluntunun mekandaki yatay ve dikey elemanların malzemesi ile ilişkisi.....	68
Çizelge 4.12. Arkeolojik buluntu ile şekillenen yapılardaki dikey ve yatay elemanların malzemeleri açısından değerlendirilmesi.....	69
Çizelge 4.13. Arkeolojik buluntu ile şekillenen yapılarda yer alan lamine cam döşeme açısından değerlendirilmesi	75
Çizelge 4.14. Sur duvarı veya burcun yapı ile ilişkisi	77
Çizelge 4.15. Sur duvarı veya burç ile şekillenen yapıların değerlendirilmesi	81

1. GİRİŞ

İnsanlar, yaşadıkları toplumun tarihini ve ait olduğu coğrafyanın geçmişini öğrenme, parçası oldukları doğanın anlamına ulaşma isteği ile doğal ve kültürel varlıkların korunmasını anlamlandırılmaya çalışmaktadır (Emre 2017). Kuban (2000), kavranabilir bir çevre imajını bütün zamanları içeren bir birikimin görüntüsü olarak tanımlamaktadır. Çağdaş kültür günden güne değişime uğrarken, bir yandan da insanlık tarihini anlamak için bir çaba içinde bulunmaktadır. Yeniliklere açık olan çağdaş toplumlar aynı zamanda geçmişini de büyük bir ilgi ile araştırmaktadır (Kuban 2000).

Birçok kent kendinden önce gelen uygarlığın üstüne kurulmuş olup çok katmanlıdır. Tarih boyunca yapılaşma olarak devamlılık gösteren kentlerde yer altında ve yer üstünde birçok mimari eser yer almaktadır. Bu eserler kentte yaşanan farklı dönemlerin anlaşılmasını sağlamaktadır (Savrum Kortanoğlu 2007). Türkiye’de İstanbul, Hatay, Antalya, İzmir gibi illerde kent merkezlerinde çok katmanlı yerleşimler bulunmaktadır. Son yıllarda yeni yapılaşmaların temel kazılarında veya gelişme projelerinin aşamalarında arkeolojik buluntulara çok sık rastlanılmaktadır. Bu tür kazılarda ortaya çıkarılan değerli buluntular, taşınabilir olduklarında müzelerde hem sergilenmekte hem de korunmaktadır. Ancak mimari buluntular taşınmaz varlıklar olduğu için yerinden korunmak zorundadırlar. Bu nedenle arkeolojik mirasın in-situ (yerinde) olarak korunma zorunluluğu ortaya çıkmaktadır. Kentlerde yapılaşma sırasında ortaya çıkartılan arkeolojik mimari kalıntıların üstünün bir yapı yardımı ile örtülmesi ya da buluntuların tamamını mekan içerisine alarak korunması gerekmektedir. Ayrıca bu kalıntılar kültürel miras olduğundan dolayı sergilenmesi ve arkeologlar tarafından yeri geldiğinde incelenmesi de gerekmektedir. Bu tür kalıntıların korunarak gelecek nesillere aktarılması disiplinler arası bir çalışma gerektirmektedir. Arkeolojik kalıntılar için mekan oluşumu planlanırken arkeolojik kalıntıların önüne geçecek tasarımlardan kaçınmak gerekmektedir. Alanın asıl öznesi olan arkeolojik kalıntılara göre tasarım yapılmalıdır.

Kent içinde yer alan arkeolojik alanlar, varlığını sürdüren kentlerin hafızasını oluşturmaktadır. Bu arkeolojik alanlar kenti geçmişleriyle ayrıcalıklı bir konuma getirerek kentte yaşayanlar için ortak bir geçmiş meydana getirirler (Savrum Kortanoğlu 2007). Tarihsel süreçte kentler farklı mimari yapılar ile zenginleşmiştirler. Her dönemin kendine özgü bir mimari anlayışı olmuştur. Bu dönemlerin izlerini taşıyan yapıların ve yapı çevrelerinin korunması kültürel mirasın korunması açısından önemlidir.

Geçmiş dönemleri temsil eden ve toplumsal belleği oluşturan arkeolojik alanlar, günümüz kültürü ve yaşantısı ile ilişkilendirilip, toplumun kültürel yaşamına katılması gerekmektedir (Savrum Kortanoğlu 2007). Geçmiş dönemlerden günümüze ulaşmış tarihi ve kültürel varlıkların korunması toplum için önemli bir vazifedir (Kuleli 1998).

Kent içinde bulunan kültürel mirasın geleceğe aktarılması her zaman mümkün olmamaktadır. Modern kentleşmenin getirdiği problemler, fiziksel olarak yapının yıpranması, bakımsızlık, doğal afetler gibi sebeplerle tarihi yapıların atıl kalıp sayılarının azalmasına neden olmaktadır. Yine yeni yapılaşmalarda mevcut tarihi eserler üzerinde baskı yaratmaktadırlar. Bu yüzden, korunması gereken yapılar belirli ölçütlere göre önemi saptanarak korumaya alınmaktadır. (Kuban 1969). Kuban (2000)’ın düşüncesine göre; tarihi yapıt, sanat değeri ne olursa olsun, günlük yaşamda

kullanımına önem verilen, bu sebepten dolayı yaşamı boyunca değişikliklere uğrayan bir toplumsal üründür.

Bu tez çalışması, dünyada ve Türkiye’de yerleşimin devam ettiği arkeolojik alanlardaki verilerin koruma ve sergilenmesi amacıyla ortaya çıkan alanların arkeo-mekan olarak tanımlanması; bu mekanların yeni yaklaşımlara göre tasarlanmasının incelenmesini, mekanların planlama ve tasarım kriterlerine göre irdelenmesini ve bu arkeolojik alanların kullanıcı ile bütünleşme potansiyellerinin belirlenmesi amaçlamaktadır.

Tez çalışması boyunca yapılan literatür araştırmasında arkeoloji disiplini ile birçok disiplinin birlikte çalıştığı gözlemlenmiştir. Ancak iç mimarlık ve arkeoloji disiplinin ortak bir paydada bulunduğu çalışmalar henüz istenilen düzeyde değildir. Bu çalışmada arkeoloji ile iç mimarının mekan kavramı çerçevesinde ortak paydada buluşması hedeflenmiştir.

Çalışma alanı olarak; Hellenistik dönemden günümüze kadar birçok uygarlığa ev sahipliği yapmış, mimari süreklilik göstermiş, çok katmanlı bir yerleşim alanı olan Antalya İli, Muratpaşa İlçesi’nde bulunan Kaleiçi bölgesi seçilmiştir. Kaleiçi, geçmiş yıllardan beri yerleşim merkezi olarak tercih edildiği için tarihi ve arkeolojik eserler bakımından zengindir. Kaleiçi’nde Roma, Bizans, Selçuklu ve Osmanlı dönemlerine ilişkin çok sayıda kültür varlığı bulunmaktadır. Kentsel ve III. Derece Arkeolojik Sit Alanında yer alan Kaleiçi’nde yeni yapılaşmalar sırasında arkeolojik buluntulara ulaşılabilmektedir. Ayrıca günümüze ulaşmış sur duvarları ve burçlar gibi pek çok arkeolojik varlık mevcuttur. Kaleiçi’nde arkeolojik buluntu ya da sur duvarıyla ilişkili yapılar incelenmiştir. Çalışma, Kaleiçi’nde arkeolojik buluntu ya da sur duvarıyla ilişkili yapıların mekansal unsurlarını kapsamaktadır.

Çalışma altı aşamadan oluşmaktadır. İlk bölüm olan giriş bölümünde; çalışmanın amacı, kapsamı ve çalışmanın aşamaları yer almaktadır. İkinci bölümde ise, kaynak taraması bulunmaktadır. Çalışmada ilk olarak koruma kavramının alt yapısının oluşması için; koruma ile ilgili uluslararası tüzükler, ülkemizde kabul edilen yönetmelikler ve koruma kanunları, KVKK gibi kurulların ilke kararları incelenmiştir. Bu bölümde; koruma kavramı, bu kavramın dünya ve Türkiye’de gelişimi, sit kavramı ve sit türleri, kentsel ve arkeolojik sitlerde yapılaşma, arkeolojik alanların koruma ve sergileme amacıyla ele alınış biçimleri, korumada mekan kavramı konuları incelenmiştir.

Çalışmanın üçüncü bölümünde, materyal ve metot kısmı yer almaktadır. Materyal bölümünde, Kaleiçi’nin tarihsel süreci ve koruma yaklaşımları ile ilgili bilgiler verilmiştir. Metot bölümünde ise Kaleiçi’nde incelenen yapılara ait kimlik kartları hazırlanarak yapılar ile ilgili veriler toplanmıştır.

Dördüncü bölümde ise çalışmadan elde edilen bulgular bulunmaktadır. Bulgular; arkeolojik buluntu ile şekillenen yapıların analizini ve sur duvarı veya burç ile şekillenen yapıların analizini içermektedir. Arkeolojik buluntu ile şekillenen yapılar; yapılarda arkeolojik buluntunun koruma ve sergilenme biçimi açısından analizi, yapılarda buluntunun mekanın yatay ve dikey elemanların malzemeleriyle ilişkisinin analizi, arkeolojik buluntu ile mekandaki donatı ilişkisinin analizi olarak incelenmiştir.

Sur duvarı veya burç ile şekillenen yapı hakkında genel bilgiler; sur duvarı veya burç ile şekillenen yapıların analizi, sur duvarı veya burcun yapı ile ilişkisinin analizi, sur duvarı veya burcun yatay - dikey elemanlar ve donatı ilişkisinin analizi olarak incelenmiştir.

Çalışmanın beşinci bölümünde ise bulgulardan elde edilen bilgiler ışığında değerlendirmeler yapılmıştır. Arkeolojik buluntu ile şekillenen ve sur duvarı veya burç ile şekillenen yapıların analizlerinin değerlendirilmesi yapılmıştır.

Çalışmanın altıncı bölümünde, çalışmadan ortaya çıkan sonuçlar ve sonuçlar ile bağlantılı öneriler bulunmaktadır.



2. KAYNAK TARAMASI

2.1. Koruma ve Koruma Kavramının Gelişimi

Koruma kavramı, sözlük anlamıyla “bir varlığı tehlike ve dış etkilere karşı güvence altına almak” diğer bir anlamıyla “tarih ya da sanat değeri taşıyan yapıların ya da kent parçalarının yaşamlarını sürdürebilmeleri için gerekli önlemlerin alması” olarak tanımlanmıştır (Emre 2017). Koruma kavramı, 21 Temmuz 1983 tarihli ve 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu’nda ise; “Taşınmaz kültür ve tabiat varlıklarında muhafaza, bakım, onarım, restorasyon, fonksiyon değiştirme işlemleri; taşınır kültür varlıklarında ise muhafaza, bakım, onarım ve restorasyon işleri” olarak tanımlanmaktadır (KTVKK 1983).

Geçmiş bir bütün içerisinde anlama arzusu korumacılığı ortaya çıkarmaktadır. Kültür katmanlarının üst üste gelmesi sonucunda kültür değerleri oluşmaktadır. Bu kültür değerlerini daha iyi anlamamızı sağlayan olgu korumadır. Günümüzde, tarihi yapıların üstelendiği kültürel değerlerden dolayı koruması yapılmaktadır. Geçmişte ise yapıların yapım masraflarının fazla oluşu ve inşa sürelerinin uzun olmasından kaynaklı yapıların kullanıma devam edilmesi için koruması yapılmıştır (Tapan 2014). 18. yüzyılda sanayi devrimiyle birlikte doğal ya da yapılı çevredeki bozulmalar korumaya olan ilginin ortaya çıkmasını sağlamıştır. Ancak, II. Dünya Savaşı’nın yıkıcı etkisinden sonra koruma kavramı daha da önem kazanmıştır (Kuban 2000).

Çağdaş toplumlar, eskiye öykünerek yaşamak yerine eskiyle beraber yaşamayı tercih etmektedirler. Bu düşünce biçimi, tarihi çevrenin korunması gerekliliğini ortaya çıkarmaktadır. Günümüzde tarihi çevre kültür turizmi gibi nedenlerden dolayı korunmaya çalışılmaktadır (Kuban 2000). Yapıları ait olduğu çevre ile bütüncül olarak yerinde görmek, müzelerde mekan ve zamandan soyutlanmış sergilenen eserlerden daha fazla etki uyandırmaktadır. Tarihi çevreyle birlikte yapıları incelemek bize geçmiş hakkında ipuçları vermektedir. Bu ipuçları, hakkında az bilgi olan yaşam biçimlerinin anlaşılmasına katkı sağlamaktadır (Ahunbay 2009).

Mimari korumada tarihi yapıların fiziki durumunun korunmasına ek olarak simgesel ve sanatsal değerlerinin de korunması gerekmektedir. Çünkü tarihi yapılar kültürel değerleriyle birlikte toplumun hafızasında yer edinerek önem kazanırlar (Kuban 2000).

2.1.1.Dünyada koruma kavramının gelişimi

Koruma konusu, her dönemde farklı sebeplerden dolayı gündeme gelmiştir. Korunacak eserler, toplumların ekonomik, sosyal, siyasal ve inanç durumlarına göre farklılık göstermiştir. Korunacak eserlerde dönemin anlayışına göre müdahaleler yapılmıştır (Erder 1999). Geçmiş dönemlerde koruma uygulamaları, yönetim ve dinin etkisi ile yönetim yapıları ve dini yapılarda yapılmıştır. Bu yapılar, otoritenin sembolü oldukları için bu gücü etkin kılmak amacıyla korumaya alınmış ve tadilatları gerçekleştirilmiştir. Rönesans döneminde ise yapı ölçeğinde koruma yaklaşımları benimsenmiştir (Emre 2017).

Koruma konusunda Avrupa’da yapılan ilk çalışmalardan biri, Napolyon Savaşları’ndan sonra tahrip edilen Almaya için çıkarılan kanun olmuştur. Bu kanun; yapılara ait envanter hazırlanması gerekliliği, yapılara uygulanacak müdahalelerden önce yüksek kuruldan izin alınması gibi maddeleri içermektedir (Kuban 2000).

1789 Fransız İhtilali’nden sonra yıkımlara tepki olarak, tüm Avrupa’da etkili olan kapsamlı koruma yaklaşımı etkili olmuştur. 19. yüzyılda ise Sanayi Devrimi ile doğal çevrenin yok olmasının sonucunda doğal ve kültürel çevrenin bir bütün olarak korunması benimsenmiştir. Bu dönemde tarih bilinciyle eski eserler restore edilmeye başlanmıştır. (Emre 2017).

19. yüzyıl ortalarında, kentlerin merkezlerinde nüfus yoğunluğu ortaya çıkmaya başlayınca hükümetler, kent merkezindeki tarihi dokuyu ortadan kaldırmayı düşünmüşlerdir. Bu anlayışa ve Sanayi Devrimi’nin yıkıcı etkilerine karşı tepki oluşmuştur. Tepkiler sonucunda, tarihi yapıların korunup onarıldığı bir ortam oluşmuştur (Emre 2017). Bu dönemde tek yapı ölçeğinde koruma uygulamaları bilimsel yöntemler ile yapılmaya başlamıştır (Ahunbay 2009).

Viollet le Duc’ün 19. yüzyılın ortalarında yaptığı çalışmalar “Üslup Birliğine Varma” kaygısı koruma alanında önemli adımlardan biridir. Viollet le Duc, “Bir yapıyı restore etmek, onu korumak, onarmak veya yeniden yapmak değil, belirli bir zamanda hiç var olmadığı biçimiyle eksiklerini tamamlayarak tam bitmiş bir yapı haline getirmektir” görüşü ile üslup birliğine ulaşma kaygısını ortaya koymuştur (Emre 2017). Yapıları tam bitmiş haline getirerek yapıya sonradan eklenmiş tüm eklerin kaldırılmasını savunmuştur. Viollet le Duc’ün yaklaşımına karşıt olarak Jhon Ruskin tarafından “Romantik Görüş” yaklaşımı ortaya çıkmıştır. Bu yaklaşımda, restorasyon uygulamalarının yapılar için felaket olduğu görüşü hakimdir. Bu görüş, mimari anıtların günümüze ulaşan biçimiyle korunması ve yapıların zamanın etkilerine dayanabildiği kadar ayakta kalması gerektiğini savunmaktadır. Bu yaklaşım, Avrupa’da 1850’den sonra yapılan korumalarda uygulanmıştır (Ahunbay 2009).

19. yüzyıl sonlarında Camillo Boito çağdaş koruma anlayışına yakın düşünceler ortaya atmıştır. Camillo Boito, 1883 yılında “Çağdaş Restorasyonun 5 İlkesi” ile temel ilkeleri belirlemiştir:

Birinci ilkede; insanlığa ait mimari mirasa saygılı davranılmasından bahsetmektedir. İkinci ilkede; mimari anıtlara en az müdahalenin gerekli olduğunu savunmaktadır. Yenileme ve eklerden uzak durulması düşüncesi hakimdir. Üçüncü ilkede; mimari yapıya ek yapılma ihtiyacı varsa, yapının bütününe ve biçimine saygılı olunmalıdır, ancak yeni yapıldığı da belli olması gerektiği düşüncesi vurgulanmaktadır. Dördüncü ilkede; yapıya farklı dönemlerde yapılan nitelikli eklerinin mimari değerin bir parçası olduğu bilinerek koruma düşüncesi hakimdir. Beşinci ilkede; restorasyon çalışmalarının belgelenmesi gerekliliğinin üzerinde durulmuştur (Ahunbay 2009).

Gustavo Giovannoni ise, restorasyonun bilimsel dayanaklara bağlı olmasının gerektiği ve mimari değerlerin çevredeki dokuyla beraber korunması gerektiği düşüncesini benimsemiştir. Giovannoni’ye göre; yapıların yaşamlarına devam edebilmesi için kullanılması gerekmektedir (Ahunbay 2009).

Koruma yasaları ile kültürel varlıkların kaybolmasının önüne geçilmeye çalışılmıştır. 19. yüzyılda tarihi yapıların evrensel miras olduğu kabul edilse bile korumayla ilgili yasaların kabul edilmesi 20. yüzyılda olmuştur (Özaslan 2010).

1930'lu yıllarla birlikte koruma anlayışında yeni yaklaşımlar benimsenmiştir. Uluslararası toplantılar ile koruma sorunlarına ortak çözüm önerileri getirilmek istenmiştir. 1931 yılında Atina'da "1. Uluslararası Tarihi Anıtlar, Mimar ve Teknisyenleri Kongresi" sonucunda bir tüzük hazırlanmış ve bu tüzükte korumanın yöntemleri belirlenmiştir. Atina Tüzüğü'nde anıtsal yapıların çevreleriyle korunması ve yapıların onarımlarında çağdaş tekniklerin kullanılabilmesi gibi ilkeler üzerinde durulmuştur. Tüzükte her ülkenin anıtlarını belgelemesi ve koruma konusunda uluslararası iş birliği yapılmasına değinilmiştir (Emre 2017). Atina Tüzüğü, restorasyon çalışmaları esnasında uygulanacak yöntemlerin belirlendiği ilk yazılı belgedir (Madran ve Özgönül 2011).

Uluslararası koruma çalışmaları II. Dünya Savaşı'ndan sonra hızlanmıştır. UNESCO (Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü); bilim, eğitim ve kültür çalışmaları amacıyla 1945 yılında Birleşmiş Milletler Örgütü tarafından kurulmuştur (Özaslan 2010). UNESCO, anıtların ve sit alanlarındaki kültür varlıklarının korunmasıyla ilgili görevler üstlenmiştir. Avrupa Konseyi, koruma konusunda çalışan başka bir kurumdur. Avrupa Konseyi tarafından 1954 yılında "Avrupa Kültürel Sözleşmesi" imzalanmıştır. Bu sözleşmeyle birlikte Avrupa'nın ortak kültürel mirasını korumak için önlemler alınması kararı verilmiştir (Ahunbay 2009).

1956 yılında UNESCO tarafından "Arkeolojik Kazılarda Uygulanabilir Uluslararası Prensipler Hakkında Tavsiye Kararı" yayınlanmıştır. Bu karar, arkeolojik alanlara dair ilk uluslararası yayındır. Bu tavsiye kararında; arkeolojik mirasın korunmasında gerekli ilkelere değinilmiş, arkeolojik kalıntıların tüm medeniyetleri temsil ettiği düşüncesi ile kalıntılar üzerinde çalışılarak korunması gerektiği ifade edilmiştir (UNESCO 1956).

1957 yılında gerçekleştirilen Paris Kongresi ile "kent içindeki tek anıt" kavramı "anıt olarak kent" kavramına dönüşmüştür. Bu yaklaşım ile anıtın çevresiyle birlikte korunma düşüncesi oluşmuştur (Alanyurt 2009).

1959'da UNESCO tarafından ICCROM (Kültürel Varlıkların Korunması ve Onarımı Araştırma Merkezi) kurulmuştur (Jokilehto 1999). ICCROM'un korumayla ilgili bilgi birikiminin yayılmasını sağlama, koruma alanlarında yapılan araştırmaları destekleme gibi amaçları bulunmaktadır (Ahunbay 2009).

1960'lı yılların ortasında kentsel ve kırsal sitlerin korunmasıyla ilgili düşünceler oluşmaya başlamıştır. Venedik'te, 25-31 Mayıs 1964 tarihinde gerçekleştirilen 'II. Uluslararası Tarihi Anıtlar, Mimar ve Teknisyenleri Kongresi'nde bu konular ile ilgili bir tüzük hazırlanmıştır. Venedik Tüzüğü'nde "tarihi anıt" kavramının kent ve kırsal alanı da içine alacak biçimde tanımlaması yapılmıştır. Tüzükte anıtlar korunurken anıtların çevrelerinin korunmasıyla ilgili ilke kararı yer almaktadır (Ahunbay 2009). Tüzüğün 1. maddesi, "Tarihi anıt kavramı sadece bir mimari eseri içine almaz, bunun yanında belli bir uygarlığın, önemli bir gelişmenin, tarihi bir olayın tanıklığını yapan kentsel ya da kırsal bir yerleşmeyi de kapsar. Bu kavram sadece büyük sanat eserlerini

değil, aynı zamanda kültürel anlam kazanmış daha basit eserleri de kapsamaktadır” şeklindedir (Anonim 1 2021). Tüzükte, korumada devamlılığın sağlanması, korunacak yapıların yaşamın içerisine entegre edilerek kullanılması ilke olarak benimsenmiştir. Onarım çalışmalarında çağdaş teknolojiye dayanarak, arkeolojik sitlerde yapılacak onarımlar gibi konular bulunmaktadır (Keskinkılıç 2008). Venedik Tüzüğü’nde “Mimari Koruma Kavramı” ilk defa metin içerisinde geçmiştir (Yaldız 2003).

1965 yılında Varşova’da Venedik Tüzüğü’nün yayınlanmasından bir yıl sonra ICOMOS (Uluslararası Anıtlar ve Sitler Konseyi) kurulmuştur. ‘Uluslararası Anıtlar ve Sitler Konseyi’nin mimari mirasın korunmasına dair teori, uygulama yöntemi ve bilimsel tekniklerin geliştirilmesi için çalışmalar yapması amaçlanmıştır (Madran ve Özgönül 2011).

1969 yılında Londra’da Avrupa Konseyi tarafından, “European Convention on the Protection of the Archaeological Heritage (Arkeolojik Mirasın Korunmasına Yönelik Avrupa Sözleşmesi)” imzalanmıştır. Bu sözleşme ile arkeolojik kazıların yönetiminde ortak bir tavır sergilenmesi amaçlanmıştır. Avrupa’da arkeolojik mirasın korunması amacıyla ulusal bir envanterin hazırlanması, izinsiz kazıların engellenmesi, kazıların yetkili kişiler tarafından yapılması, kazılardan elde edilen verilerin paylaşılması gibi konuların üzerinde durulmuştur (Aydeniz 2009).

UNESCO, 1972 yılında Paris’te “Dünya Kültürel ve Doğal Mirasın Koruması Sözleşmesi” imzalanmıştır (Ahunbay 2009). Bu sözleşmede dünya miraslarının üstün evrensel değere sahip olduğundan bahsedilmektedir. Mirasların tüm insanlığa ait olduğu düşüncesiyle benimsenip korunması gerekliliğini ifade eden uluslararası bir sözleşmedir (Ürün 2016). Korunacak kültürel mirasın toplumsal yaşamda bir işlevde kullanılarak bu mirasın toplum yaşamına katılması gerekliliğini vurgulamıştır (UNESCO 1972).

Avrupa Konseyi, 1975 yılını “Avrupa Mimari Miras Yılı” olarak duyurmuştur (Kaderli 2014). Avrupa Konseyi, Avrupa’nın kültürel mirasını korumak için 1975 yılında “Geçmişimiz için bir gelecek” mottosuyla seminer, sergi, film, sempozyum ve yayınlardan oluşan etkinlikler düzenlemiştir. Bu etkinlikler ile kamuoyunun ve yönetimlerin dikkati çekilerek koruma ile alakalı yükümlülüklerin tanımlanması yapılmıştır. Etkinliklerin sonucunda “Amsterdam Bildirgesi” açıklanmıştır. Bu bildirgeyle birlikte bu ilkelerin bölgesel planlama politikalarına katılması amaçlanmıştır (Ahunbay 2009). Sosyal, ekonomik, idari ve yasal yönleriyle düşünülen bütünlük koruma tanımlanmaya çalışılmıştır. Koruma uygulamaları için yerel yönetimlerin ve hükümetlerin desteğinin gerekliliğinden bahsedilmiştir (Keskinkılıç 2008).

1979 yılında ICOMOS’un kabul ettiği ‘Burra Tüzüğü’nde korumanın on ilkesi açıklanmıştır. Tüzükte korumanın amacının alanın kültürel değerini kaybetmemesi ve geleceğinin düşünülmesi gerektiğinden bahsedilmiştir (Emre 2017).

1984 yılında Floransa’da Avrupa Konseyi tarafından “Arkeoloji ve Planlama Toplantısı” düzenlemiştir. Bu toplantı neticesinde bir metin kabul edilmiştir. Bu metinde; kentsel ve kırsal gelişimin sonucunda mimari mirasın korunması gerekliliğinden bahsedilmiştir. Yetkili kişiler arasındaki iletişim eksikliği, yetersiz finansal destek gibi sorunların üzerinde durulmuştur. Arkeolojik kalıntıların için yeterli incelenmelerin yapılması, kazılar için uygun koşulların oluşturulması, inceleme ve

kazılardan sonra kalıntıların müzelerde veya bulunduğu alanda korunması, arkeoloji ve planlama çalışmalarının birlikte gerçekleştirilmesi gibi konular açıklanmıştır (Savrum Kortanoğlu 2007).

Avrupa Konseyi, 1985 yılında Avrupa Mimari Mirasının Koruma Sözleşmesi'ni imzalanmıştır. Sözleşmede, mimari mirasın tanımlanması yapılmıştır. Mimari miras kavramı; anıtlar, bina grupları ve ören yerlerini kapsamaktadır. Bu korunacak mimari mirasın; tarihsel, toplumsal, sanatsal, arkeolojik, bilimsel veya teknik açıdan önemli olmaları gerektiği üzerinde durulmuştur (Avrupa Konseyi 1985).

1987 yılında “Washington Tüzüğü” ICOMOS tarafından kabul edilmiştir. Bu tüzük “Tarihi Kentlerin ve Kentsel Alanların Korunması” ile ilgilidir. Tüzükte, sanayileşmenin etkisiyle kentlerde meydana gelen değişimler nedeniyle tarihi kentler ve kentsel alanların tehdit altında olduğu ve yok edildiğinden söz edilmektedir. Tüzük, tarihi kent ve kentsel alanlarda kültürel değerlerin korunmasını desteklemeyi amaçlamıştır. Koruma amaçlı planlamada tarihi kent alanları ile kentin tümü arasında bir uyumun olması gerekmektedir. Korumanın başarılı olabilmesi için kentlinin katılımının önemi üzerinde durulmuştur (Anonim 2 2021).

1990 yılında ICOMOS tarafından Uluslararası Arkeoloji Komitesi (ICAHM) oluşturulmuştur. Bu komite “Arkeolojik Mirasın Korunması ve Yönetimi Tüzüğü’nü” yayınlamıştır (Tandoğan 2020). Bu tüzükte, “Arkeolojik miras, temel verileri arkeolojik yöntemlerle ele edilen maddi mirastır” tanımlaması yapılmıştır. Arkeolojik mirasın metruk yapıları, toprak ve su altındaki kalıntıları da içeren her türlü kalıntıyı, bunlarla ilişkili taşınabilir tüm kültürel malzemeyi içerdiğinden bahsetmektedir (ICOMOS 1990). Tüzükte; yerel, ulusal ve uluslararası düzeydeki planlama politikalarının korumayla birlikte ele alınması gerekliliğinden bahsedilmiştir. Arkeolojik mirasın korunmasında korumanın devamlılığı için yerel katılımın önemi vurgulanmıştır (Tandoğan 2020).

1992 yılında, Avrupa Konseyi tarafından “Avrupa Kentli Hakları Deklarasyonu” yayınlamıştır. Bu bildiride; kentsel mirasın insanların kentlerde yaşamışlıklarının izlerinin kentsel mirası oluşturduğundan bahsedilmiştir. Kentsel mirasın, ortak geçmiş ve gelecek bilincini içeren bir kültürel kaynak olduğu; geçmiş, günümüz ve gelecek arasında bir ilişki oluşturduğu; kentin geçmişini ölümsüzleştirerek günümüz ve gelecek nesillere kimlik aşıladığı, bu nedenle korunması gerektiğini açıklanmaktadır (Emre 2017).

1992 yılında Valetta’da Avrupa Konseyi tarafından “Arkeolojik Mirasın Korunmasına Yönelik Avrupa Sözleşmesi” gözden geçirilerek imzalanmıştır. Sözleşmede; arkeolojik miras için envanter çalışması yapılması, arkeolojik mirasın gelecek kuşaklara aktarılması için arkeolojik rezerv alanları oluşturulması, kazıların yalnızca nitelikli kişiler tarafından yürütülmesi, arkeolojik mirasın tercihen yerinde korunması, arkeolojik mirasın ortaya çıkarılması sırasında ve kazı sonrasında korunması gerektiği belirtilmiştir (Avrupa Konseyi 1992).

1993 yılında ICOMOS’un 10. Genel Kurulu’nda “Anıtların, Yapı Topluluklarının ve Sitlerin Korunması Çerçevesinde Eğitim ve Mesleki Eğitime Yönelik Kılavuz” yayınlamıştır. Bu kılavuzda, mimari mirasın kültürel ve kentsel

gelişmeye uygun olarak bütüncül korunmanın gerekliliği üzerinde durulmuştur (ICOMOS 1993). Yine ICOMOS tarafından 1995 yılında yapılan Uluslararası Eğitim Komitesi toplantısında “Koruma Etiği” metni kabul edilmiştir. Bu metinde; kültür yapının, fiziksel ve sosyal çevresiyle kazandığı çeşitli anlamlarıyla birlikte teknolojik, sosyal ve kültürel tarihinden bahsedilmiştir. 1996 yılında Strasbourg’da toplanan “Avrupa Konseyi Kültür Komitesi”, tarihi anıtların korunması ile ilgili bir karar almıştır. Bu karara göre, Batı Avrupa’daki tarihi anıtların uzmanların gözetiminde resmi kuruluşların onayı ile işlevlendirilmesi sağlanacaktır (Emre 2017).

1998 yılında ICCROM tarafından “Dünya Kültürel Miras Alanlarını Yönetme Kılavuzu” yayınlanmıştır. Bu kılavuzda koruma çalışmalarının disiplinler arası iş birliği ile yapılması gerektiği, kültürel mirasa toplumsal yaşamında bir işlev verilmesi gerektiğinden bahsedilmiştir. Planlama, programlama ve bütçe süreçlerinin devamlı olarak incelenmesi gerektiği üzerinde durulmuştur (Kaynaş 2018).

Avrupa Komisyonu, kültürel mirası korumak amacıyla 1997 ve 2000 yılları arasında “Raphael Programı” olarak isimlendirilmiş bir çalışma yapılmıştır. Program, taşınır ve taşınmaz kültür varlıklarını, kültürel mirasların kültürel peyzajlarını da içine alacak şekilde korumayı amaçlamıştır (Keskinkılıç 2008).

Günümüzde de Avrupa Konseyi, UNESCO, ICOMOS ve ICCROM tarafından koruma ile ilişkili çalışmalar sürdürülmektedir.

2.1.2. Türkiye’de koruma kavramının gelişimi

Türkiye’de korumayla ilgili çalışmalar Osmanlı dönemi ve Cumhuriyet dönemi olarak ikiye ayrılabilir. Osmanlı döneminde çoğunlukla taşınır kültür varlıklarının korunması yapıldığı için, korumalar müzecilik anlayışıyla yapılmıştır. Cumhuriyet döneminde ise hem taşınır hem de taşınmaz kültür varlıklarının koruma düşüncesi oluşmuştur. Ayrıca fiziki koruma yerine sosyal ve kültürel yapının da korunduğu bütünlük koruma anlayışı etkili olmuştur (Keskinkılıç 2008).

Osmanlı’da kültür varlıklarının korunmasıyla ilgili yasal düzenlemelerden önce Vakıflar kültürel değerlerin korunması amacıyla çalışmaktaydı. Vakıflar, devletin kasasından veya yardımseverler tarafından yapılan yardımlar ile kültür varlıklarının bakım, tamirat, onarım gibi işlemlerini yapmaktaydı. Vakıflara ait olan yapılar, gerek duyuldukça onarım ve bakımları yapıldığı için uzun vadede ayakta kalabilmişlerdir (Madran ve Özgönül 2011). Osmanlı döneminde eski eserlerle alakalı ilk karar, 09 Ağustos 1858 tarihli Ceza Kanunnamesinin 133. Maddesinde yer alan eski eserlere zarar verenlere uygulanacak cezalarla ilgilidir. Bu karar, Osmanlı döneminde 1869’da Asar-ı Atika Nizamnamesi yürürlüğe girene kadar eski eserlerle ilgili tek kanun maddesi olmuştur (Çal 1990).

13 Şubat 1869’da geçerli olan Asar-ı Atika Nizamnamesi, kültür varlıklarının korunmasıyla ilişkili kapsamlı ilk yasal düzenleme olmuştur. Bu yasayla birlikte araştırmacıların arkeolojik kazı yapmaları onaylanmış ve kazılarda ortaya çıkan eserlerin yurt dışına çıkmasının önüne geçilmiştir. Bu yasa 1874, 1884 ve 1906 yıllarında ihtiyaçlar doğrultusunda değişikliğe uğramıştır (Ahunbay 2009). 1874 yılındaki nizamnamede eski eser tanımlanması ilk kez yapılmıştır. 1884 yılındaki

nizamnamede ise, eserlerin yurt dışına çıkmasını engelleyecek yasaklar tekrardan alınmıştır. Bu nizamname ile eski eserler devlet malı statüsüne alınmıştır. 1906 yılında geçerli olana Atika Nizamnamesi; taşınır-taşınmaz kültür varlıklarının tanımlanması, teşkilatlanma gibi konularda bilgiler vermektedir. Bu nizamname uzun süre yürürlükte kalmıştır. Türkiye’de eski eserler kanunun sistemli olarak hazırlanan ilk yasal metni olduğu için önemli bir yere sahiptir (Eriş 2012).

1910’lu yıllarda, anıtların çevrelerini açarak anıtları tüm ihtişamıyla ortaya çıkarma düşüncesi hâkim olmuştur. “Güzel Kent” olarak adlandırılan bu yaklaşım ile geleneksel kent dokuları bozulmuş ve ikincil anıtlar yok olmuştur. 1933 yılında yürürlüğe giren Belediye ve Yollar Kanunu’nda kent planlamasında bütüncül bir yaklaşım benimsenmiştir. Bu kanun ile eski eserlerin bulunduğu alanlarda özel bir planlama yöntemi ileri sürülmüştür (Kejanlı vd. 2007). 1936 yılında çıkarılan 2762 sayılı “Vakıflar Kanunu” ile tüm vakıf varlıklarının denetimi ‘Vakıflar Umum Müdürlüğü’ne verilmiştir (Madran ve Özgönül 2011). 1935 yılından itibaren Türkiye, taşınabilir ve taşınamaz kültür varlıklarında, Avrupa’daki hâkim koruma kriterleri uygulanmıştır. 20 Mayıs 1946 tarih 4895 sayılı kanunla UNESCO Sözleşmesi’ni tanıyan ilk yirmi devlet arasında bulunmuştur (Emre 2017).

1951 yılında 5805 sayılı yasa ile Türkiye’de korunması gereken kültürel varlıkların bakım, onarım gibi koruma çalışmaları denetlemek için GEEAYK “Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu” kurulmuştur. Bu kurul koruma uygulamalarında uyulması gereken ilkeleri hazırlamak, koruma uygulamalarını takip etmek ve denetlemek, anıtlarla ilgili konularda görüşlerini bildirmek amacıyla kurulmuştur (Ahunbay 2009). GEEAYK, koruma uygulamalarında tek yapı ölçeğinde kararlar alırken, 1956 yılında çıkarılan “İmar Kanunu” ile çevre ölçeğinde kararlar almaya başlamıştır. Bu kanun ile sit tanımı ve kavramı üzerinde durulmaya başlanmış ve ayrıntılı olarak kentsel sit ile ilgili çalışmalar yapılmıştır (Madran ve Özgönül 2011).

1964 yılında kabul edilen Venedik Tüzüğü, Türkiye’de GEEAYK tarafından onaylanmıştır. Ancak, tüzüğün ilkelerini uygulamada problemler ortaya çıkmıştır. Çünkü mevcut yasa anıt kavramının gerekliliklerini uygulamaya olanak vermemiştir. Yasal düzenlemedeki bu eksiklik tarihi çevrelerin korunmasına engel olmuş ve tarihi dokunun zarara uğramasına neden olmuştur (Ahunbay 2009).

25 Mart 1973 tarihinde yürürlüğe giren 1710 sayılı Eski Eserler Kanunu, tarihi çevre dokusunun bir bütün olarak korunmasını sağlamıştır. Bu kanunda doğal, tarihi ve arkeolojik sit kavramları yer almıştır (Ahunbay 2009). Bu kanun, Cumhuriyet döneminde eski eserler ile ilişkili ilk yasadır. 1710 sayılı Eski Eserler Kanunu, 1906 yılında yürürlüğe giren Asar-ı Atika Nizamnamesi’nin düzenlemeler ve eklemelerin yapıldığı halidir (Madran ve Özgönül, 2011). 1710 sayılı Eski Eserler Kanunu ile koruma alanlarına vurgu yapılmıştır. Ancak, koruma için ayrılan kamu kaynaklarının sınırlı olması ve imara ilişkin planlama kontrolünün yetersiz olması nedeniyle başarısız olunmuştur (Keskinlik 2008).

Türkiye, 1974 yılında Uluslararası Anıtlar ve Sitler Konseyi’ne katılmış ve o yıl ulusal komisyonunu kurmuştur. Daha sonraki süreçlerde Atina, Venedik, Amsterdam Sözleşmeleri kabul edilmiştir. Bu uluslararası sözleşmelerin kabul edilmesinden sonra Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğü tarafından “Koruma Plânlaması” ve “Tespit

ve Tescil” birimleri kurularak uygulamaya yönelik çalışmaların sağlanması amaçlanmıştır (Madran 2009).

Eski Eserler Kanunu, 21 Temmuz 1983 yılında yürürlükten kaldırılarak yerine 2863 sayılı “Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu” kabul edilmiştir. Eski Eserler Kanunu’nda “eski eser” tanımı kullanılırken, bu yasadan sonra UNESCO tarafından kabul edilen “kültür varlıkları” tanımı kullanılmıştır (Ahunbay 2009). 1983 tarih 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu’nda tarihi binaların yakın çevreleriyle ya da mahalle ölçeğinden daha büyük koruma alanlarını kapsayan sit alanlarından bahsedilmiştir (Keskinlik 2008). Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu’nun 1983 tarih 2863 sayılı kanundan sonra GEEAYK kaldırılarak yerine “Kültür ve Tabiat Varlıkları Yüksek Kurulu” ve “Taşınmaz Kültür ve Tabiat Varlıkları Bölge Kurulları” kurulmuştur (Ahunbay 2009).

2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanununun 10. Maddesinde, “Her kimin mülkiyetinde veya idaresinde olursa olsun, taşınmaz kültür ve tabiat varlıklarının korunmasını sağlamak için gerekli tedbirleri almak, aldirmek ve bunların her türlü denetimini yapmak veya kamu kurum ve kuruluşları ile belediyeler ve valiliklere yaptırmak, Kültür ve Turizm Bakanlığına aittir” kararı ile yetkilerin Kültür ve Turizm Bakanlığı’nda bulunduğu belirtilmiştir (KTVKK 1983). Vakıflar Genel Müdürlüğü mülkiyetinde bulunan taşınmaz kültür ve tabiat varlıklarının korunması koruma bölge kurulu kararı alındıktan sonra, Vakıflar Genel Müdürlüğü denetiminde yapılmaktadır (Keskinlik 2008).

11 Haziran 2005 tarih 2863 sayılı kanunun 18. maddesine göre belediye bünyesinde Koruma, Uygulama ve Denetim Büroları (KUDEB) kurulmasına karar verilmiştir. Bu bürolara denetleme, raporlama ve izin gibi görevler verilmiştir (Kaynaş 2018). KUDEB, tescilli yapılar ve bunlara cephe veren ya da bitişik parsellerdeki yapılar hariç, sit alanı veya koruma alanındaki diğer yapılarda yapılacak olan tadilat ve tamirat uygulamalarından önce yapıyı inceler, onarımlarıyla ilgili ön izin belgesini düzenler, tadilat ve tamiratların özgün dokuya uygun olarak gerçekleştirilmesini denetler, uygun bulunanlar için onarım uygunluk belgesi düzenler (Keskinlik 2008).

Türkiye, günümüze kadar birçok uluslararası sözleşmeye imza atarak uluslararası alanda koruma ilke ve yöntemlerini kabul etmiştir. Türkiye 1964 Venedik Sözleşmesi, 1965 Avrupa Konseyi, Barselona Sempozyumu, Avrupa Mirasının Korunması Sözleşmesi, Granada 1987 Washington Sözleşmesi, Tarihi Kentler ve Kentsel Bölgeler İçin Koruma Sözleşmesi gibi faaliyetlerde bulunmuştur. Türkiye’de koruma yaklaşımı, 2004–2005 yıllarındaki düzenlemelerle birlikte çağdaş standartları büyük ölçüde yakalamıştır (Emre 2017).

2.1.3.Sit kavramı

Kültürel mirasın, hızlı nüfus artışı, sanayileşme gibi nedenlerle yok olmasının önüne geçilmesi için koruma altına alınması gerekmektedir. Bu taşınmaz değerlerin koruma ihtiyacı "sit" kavramını beraberinde getirmiştir. Sit kavramı, küçük ölçekli bir alanı tanımlamaktan ziyade daha geniş bir alanı tanımlamak için kullanılmaktadır. Bu sit alanlarının bozulmaması için bir bütün halinde korunması gerekmektedir (Emre 2017). Korunması gerekli bu sit alanları, korunacak özelliklerine göre farklı sitler

oluşturabilir. Doğal olarak ya da insan eliyle yapılan düzenlemeler ya da hem doğal hem insan eliyle yapılan düzenlemelerin bir arada bulunduğu sit alanlarını oluşturur (Ahunbay 2009).

Sit kavramı, Türkiye’de ilk kez 1973 yılında 1710 sayılı Eski Eserler Kanunu’nda “Homojen oluşları ve özellikleri tarihi, estetik, artistik, bilimsel, ekolojik, etnografik, ebedi veya efsanevi önemleri bakımından korunmaları ve değerlendirilmeleri gereken, tabiatın veya tabiatla insanların müşterek eseri olan topografik bölgelerdir” olarak tanımlanmıştır (GEEAYK 1973). Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu’nun 21.07.1983 tarih 2863 sayılı kararında sit alanı, “Tarih öncesinden bugüne ulaşan, çeşitli medeniyetlere ait yapıtların, yaşadıkları devirlerin sosyal, kültürel ve ekonomik özelliklerini yansıtan kent ve kent kalıntıları, önemli tarihi hadiselerin cereyan ettiği yerler, kültür varlıklarının yoğun olarak bulunduğu sosyal yaşama konu olmuş alanlar ve tespiti yapılmış tabiat özellikleri ile korunması gerekli alanlar” şeklinde tanımlaması yapılmıştır (KTVKK 1983). Sitler taşıdıkları özelliklerine göre; doğal sitler, tarihi sitler, arkeolojik sitler, kentsel sitler ve kentsel arkeolojik sitler olarak sınıflandırılmaktadır (Emre 2017).

2.1.3.1.Doğal (Tabii) sitler

Doğal (tabii) sitler, Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu’nun 2863 sayılı kararında “Jeolojik devirlere ait olup, ender bulunmaları veya özellikleri ve güzellikleri bakımından korunması gerekli yer altında, yer üstünde veya su altında bulunan korunması gerekli alanlar” olarak tanımlanmıştır (KTVKK 1983). Doğal sit alanlarının insan elinden çıkmayan özellikleri ve güzellikleri olması sebebiyle korunması istenmektedir. Doğal oluşumları sonucu korunmaya uygun bulunan bu sit alanları; bu alandaki bitki örtüsü ya da orada bulunan hayvanların özellikleri, o alanın doğal sit alanı olmasında etkindir (Ahunbay 2009).

2.1.3.2.Tarihi sitler

Tarihi sitler, “Önemli tarihi olayların geçtiği, bu sebeple korunması gerekli görülen yerler” olarak 1710 sayılı Eski Eserler Kanunu’nda tanımlanmıştır (GEEAYK 1973). 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu’nda “İnsanlık tarihi, milli tarihimiz veya askeri harp tarihi açısından çok önemli tarihi olayların cereyan ettiği ve bu sebeple korunması gerekli yerler” olarak açıklanmıştır. Kültür Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulu’nun 16.01.2014 tarih ve 271 sayılı kararında ise tarihi sit; “Milli tarihimiz ve askeri harp tarihi açısından önemli tarihi olayların cereyan ettiği ve doğal yapısıyla birlikte korunması gerekli alanlar” olarak tarif edilmiştir. Bu ilke kararı ile Tarihi Sitler Koruma Kullanma koşulları düzenlenmiştir (KVKYK 2014).

2.1.3.3.Kentsel sitler

Kentsel sitler, Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulu’nun 681 sayılı ilke kararı ile “Mimari, mahalli, tarihsel, estetik ve sanat özelliği bulunan ve bir arada bulunmaları nedeniyle teker teker taşıdıkları değerden daha fazla değere sahip olan kültürel ve tabii çevre elemanlarının (yapılar, bahçeler, bitki örtüleri, yerleşim dokuları, duvarlar) birlikte bulundukları alanlar” olarak tanımlanmıştır (KTVKYK

2017). Eski kentlerin mimari düzenini ve sokaklarını koruyabilmiş alanlar, kentin tarihi verilerini yaşatan alanlar kentsel sit alanlarını oluşturmaktadır (Ahunbay 2009).

Kentsel sitlerde; kentsel sitin ilanından itibaren, üç ay içinde bu alanlarda koruma amaçlı imar planı elde edilinceye kadar geçiş dönemi koruma esasları ve kullanma şartları hazırlanır. Şartlar belirlenirken koruma amaçlı imar planını etkileyebilecek uygulamalara izin verilmemelidir (KTVKYK 2017). Geçiş dönemi koruma esasları ve kullanma şartları belirlenmemiş kentsel sit alanlarında;

- Her ne biçimde olursa olsun yeni yapı yapılamaz.
- I. grup tescilli yapılardaki uygulamalar ve tescilsiz yapıların esaslı onarımları ilgili yönetmelik doğrultusunda koruma bölge kurulu müdürlüğü denetiminde yapılabilir.
- Yapılan tadilat ve tamiratlara dair uygulama öncesi ve sonrası rapor ve belgeleri, koruma, uygulama ve denetim bürosu tarafından koruma bölge kurulu müdürlüğüne iletilir (KTVKYK 2017).

Geçiş dönemi koruma esasları ve kullanma şartları belirlenmiş kentsel sit alanlarında;

- Tevhid, ifraz gibi uygulamalar ve alt yapı uygulamaları geçiş dönemi koruma esasları ve kullanma şartlarına göre ilgili koruma bölge kurulunca uygun bulunduğu yapılabilir.
- I. grup tescilli yapılardaki uygulamalar, ilgili yönetmelik doğrultusunda koruma bölge kurulu müdürlüğü denetiminde yapılabilir.
- Yapılan tadilat ve tamiratlara dair uygulama öncesi ve sonrası rapor ve belgeleri, koruma, uygulama ve denetim bürosu tarafından koruma bölge kurulu müdürlüğüne iletilir (KTVKYK 2017).

Koruma amaçlı imar planı bulunan alanlarında;

- Koruma, uygulama ve denetim bürosu (KUDEB) bulunan alanlarda; Taşınmaz kültür varlığının bulunduğu parseller dışında esaslı onarım ve yeni yapılanmalar; kütle, gabari, malzeme, renk ve yapı tipolojisi gibi analiz örneklerinin ilgili koruma bölge kurulu tarafından uygun bulunduktan sonra KUDEB izni ve denetimi ile yapılabilir.
- Koruma, uygulama ve denetim bürosu (KUDEB) bulunmayan alanlarda ise; Tescilli parsellere komşu olan veya bu parselde cephe olan parsellerde yapılacak yeni yapılanmaların veya esaslı onarımların koruma amaçlı imar planı ve plan notları doğrultusunda ilgili koruma bölge kurulu tarafından kentsel doku ve sokak silüeti göz önünde bulundurularak değerlendirilir (KTVKYK 2017).

2.1.3.4.Arkeolojik sitler

Arkeolojik sit kavramı, Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulu'nun 05.11.1999 tarih ve 658 sayılı ilke kararında, "İnsanlığın varoluşundan günümüze kadar ulaşan eski uygarlıkların yeraltında, yerüstünde ve sualtındaki ürünleri, yaşadıkları devrin sosyal, ekonomik ve kültürel özelliklerini yansıtan her tür kültür varlığının yer aldığı yerleşmeler ve alanlar" olarak tanımlanmıştır (Madran ve Özgönül 2011). Arkeolojik sit alanları, tarih öncesi çağlardan Sanayi devriminin sonuna kadar

olan zaman aralığına ait kalıntıların olduğu alanlardır (Ahunbay 2009). 05.11.1999 tarihli ve 658 sayılı “Arkeolojik Sitler, Koruma ve Kullanma Koşulları İlke Kararı’na” göre arkeolojik sit alanları taşıdıkları özelliklerine göre üç sınıfta derecelendirilmiştir.

I. Derece Arkeolojik Sitler; korumaya yönelik bilimsel amaçlı çalışmalar dışında aynı şekilde korunacak sit alanı olarak tanımlanmaktadır. Bu sit alanlarında hiçbir yapılaşmaya izin verilmemektedir. Bu sit alanlarında;

- Resmi ve özel kuruluşlar tarafından zorunlu durumlarda yapılacak alt yapı uygulamalarının müze müdürlüğü ve varsa kazı başkanının görüşü ile koruma kurulunda değerlendirilmesi gerekmektedir.
- Yeni tarımsal alanların açılmasına izin verilmemektedir.
- Taş, toprak, kum vb. alınamaz, toprak, cüruf, çöp, sanayi atığı ve benzeri malzeme dökülemez.
- Ören yerlerinde gezi yolu düzenlemesi, bilet gişesi, açık otopark, tuvalet, bekçi kulübesi gibi birimler koruma kurulundan izin alınarak yapılabilmektedir (KTVKYK 1999).

II. Derece Arkeolojik Sitler; koruma ve kullanma koşulları koruma kurulları tarafından belirlenecek, korumaya yönelik bilimsel çalışmalar dışında aynı şekilde korunacak sit alanları olarak tanımlanmaktadır. Bu sit alanlarında;

- Yeni yapılaşmaya izin verilmemektedir. Ancak, günümüzde kullanılmakta olan tescilsiz yapıların basit onarımları ilke kararına uygun olarak yapılabilmektedir.
- I. Derece Arkeolojik Sitlerde geçerli olan hususlar bu sit alanlarında da geçerlidir (KTVKYK 1999).

III. Derece Arkeolojik Sitler; koruma kullanma kararları doğrultusunda yeni düzenlemelere izin verilebilecek arkeolojik alanlar olarak tanımlanmaktadır. Bu sit alanlarında;

- Geçiş dönemi yapılanma koşullarının belirlenmesi gerekmektedir. Yapılanma koşullarının belirlenmesinde; alana gelecek işlev uyumuna, yapı tekniğine ve malzemesine, mevcut ve muhtemel arkeolojik varlıkların korunması ve değerlendirilmesini yönelik çözümler getirilmelidir.
- Valilik ya da belediye tarafından inşaat izni verilmeden önce, müze müdürlüğü uzmanları tarafından sondaj kazısı gerçekleştirilir. Sondaj sonuçları varsa kazı başkanının görüşleriyle birlikte koruma kuruluna iletilir, kurul kararı alındıktan sonra uygulamaya geçilebilmektedir.
- Koruma kurulları, sondaj kazısı yapılacak alanlara ilişkin genel sondaj kararı alabilmektedir.
- Taş, toprak, kum vb. alınamaz, toprak, cüruf, çöp, sanayi atığı ve benzeri malzeme dökülemez (KTVKYK 1999).

2.1.3.5.Kentsel arkeolojik sitler

Kentsel arkeolojik sit kavramı, Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulu’nun 15.04.2005 tarih ve 702 sayılı ilke kararında, “Arkeolojik sit alanlarıyla birlikte korunması gerekli kentsel dokuları içeren ve bu özellikleri ile bütünlük arz eden

korumaya yönelik özel planlama gerektiren alanlar kentsel arkeolojik sit alanları” olarak tanımlanmıştır (KTVKYK 2005). Kentsel arkeolojik sit alanlarında;

- Arkeolojik varlıkların açığa çıkarılması, onarılması ve sergilenmesi için planlama çalışmaları yapıp, plan çalışmaları onaylandıktan sonra parsel ölçeğinde uygulamaya geçilmemesi gerekmektedir. Plan çalışmalarında; alandaki işlev uyumuna dikkat edilmeli, önerilen yapının malzeme ve teknik bakımından geleneksel doku ile uyumlu olmasına bakılmalı, alt yapı çalışmalarında arkeolojik katmana zarar vermemesine dikkat edilmeli, arkeolojik değerlerin korunmasını sağlayacak çözümler getirilmelidir.

- Yıkıntı bir eski yapı, korunması gereken kültür varlığı özelliğindeyse, yapıya ait eski dokümanlarla göre restitüe (İlk şekline getirmek; eski şeklini yapmak) edilebilir. Restitüsyon projesi hazırlanıp Koruma kurulu tarafından onaylandıktan sonra eski yapı restitüe edilir.

- Korunması gereken kültür varlığı özelliği taşıyan yapı ya da yapı kalıntılarının rölöve ve restorasyon projelerinin Koruma Bölge Kurulu tarafından onaylanmasıyla onarılıp kullanılabilir. Tescilli bulunmayan ancak kentsel doku ile bütünlük sağlayan mevcut yapılarda da rölöve ve restorasyon projelerinin onaylanmasıyla onarılıp kullanılabilir (KTVKYK 2005).

2.1.4.Kentsel ve arkeolojik sitlerde koruma ve yapılaşma

Kentsel alanlarda bulunan arkeolojik katmanlar rastgele ya da sistemli bir şekilde kazılarla ortaya çıkmaktadır. Bu arkeolojik katmanlar, yapıların yenilenmesi sırasında temel kazılarıyla birlikte gün yüzüne çıkabilmektedir. Ortaya çıkan buluntuların belgelenmeleri gerekmektedir. Buluntularla ilgili hazırlanan rapor ilgili koruma bölge kuruluna iletilir, rapor değerlendirmesinden sonra buluntunun nasıl korunacağı hakkında karar verilmektedir. Kentsel arkeoloji için buluntuların yerinde korunması önem arz etmektedir. Yeni yapılaşmalar olsa bile buluntular bodrum katında korunabilmektedir. Bu şekilde kentin geçmişini ortaya çıkaran mekanlar oluşmaktadır. Arkeolojik kalıntının önemine göre yapı yapılmadan sergilenme de yapılabilmektedir (Şekil 2.1). İstanbul Büyük Saray Mozaikleri Müzesi’nde Bizans Dönemi’ne ait Büyük Saray döşeme mozaiklerini kamuya açık bir alan olarak sergilemektedir (Ahunbay 2010).



Şekil 2.1. İstanbul Büyük Saray Mozaikleri Müzesi (Anonim 3 2021)

Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulu'nun 658 sayılı ilke kararıyla arkeolojik sitler derecelendirilerek kullanma ve koruma şartları açıklanmıştır. I. derece arkeolojik sit alanlarında hiçbir yapılaşmaya izin verilmemektedir. II. derece arkeolojik sit alanları korumaya yönelik çalışmalar dışında aynen korunacak alanlardır. III. derece arkeolojik sit alanlarında ise koruma ve kullanım kararlarıyla yeni yapılaşmalara izin verilecek alanlardır (KTVKYK 1999). III. derece arkeolojik sit alanlarında yapılacak tüm kazı çalışmaları müze denetiminde yapılmaktadır. Böylelikle tüm müdahaleler denetim altında yapılmış olur ve kazı sırasında çıkan kültür varlıkları koruma altına alınabilir. Bu durumda arkeolojik sit alanı kontrollü bir biçimde kullanma ve koruma sağlanmış olur (Madran ve Özgönül 2011).

Kültür Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulu, "Yerleşim Alanlarında; Mevcut Arkeolojik Sitlerin veya Daha Önceden Varlığı Bilinmeyen Ancak Yeni Yapılanma, Alt Yapı Çalışmaları ya da Doğal Afetler Sonucu Ortaya Çıkan-Çıkarılan Kültür Varlıklarının Korunması ve Değerlendirilmesine İlişkin" 10.04.2012 tarih 37 sayılı ilke kararı almıştır. Bu ilke kararıyla;

- Sit alanı ilan edilen yerlerde arkeolojik kazı dışında açığa çıkan kültür varlıklarının bilimsel yöntemlerle kazılarına devam edilmesine ve yerinde uygun koruma yöntemleriyle birlikte sergilenerek kente kazandırılması gerekmektedir.
- Kültür varlıklarından, yerinde korunması uygun olmayanların ilgili koruma bölge kurulunun kararıyla uzman denetiminde kaldırılabilir.
- Açığa çıkan kültür varlığı ait olduğu dönemin özelliklerini yansıtıyorsa, bir antik kent dokusuna aitse veya kazılar devam ettikçe kalıntının komşu parsellere genişleyebildiği anlaşıyorsa, bu kültür varlığının yerinde korunup sergilenmesi gerekmektedir.
- Ortaya çıkan kültür varlığı özel mülkiyette ise kamu mülkiyetine geçmesi sağlanmalıdır. Eğer bu mülk kamu mülkiyetine geçirilemiyorsa; mülk sahibi tarafından önce bilimsel kazısı, daha sonrasında korunması ve yerinde sergilenmesi sağlanmalıdır. Kültür varlıklarına zarar veremeyerek korunması yapılması koşuluyla mülk sahibi bu alanda bakanlık izni ve koruma bölge kurulunun uygun göreceği proje uygulamasını yapabilmektedir (KVKYK 2012).

Kentlerde yapılaşmalar ile gerekliliği ortaya çıkan kurtarma kazıları ve kent merkezlerinin taşıdığı zengin tarihi verilerin anlaşılması Kent Arkeolojisinin gelişmesini sağlayan iki etken olmuştur (Tuna 2000).

Arkeolojik alanlar, içinde bulundukları alana tarihi ve kültürel olarak anlam yüklemektedir. Bu alanların korunması için çeşitli yaklaşımlar bulunmaktadır. Bunlar; koruyucu çatılar, yeniden yapım ve çağdaş kullanımdır (Ahunbay 2010).

Koruyucu Çatılar

Arkeolojik alanlarda ortaya çıkarılan kültürel değerler rüzgâr, yağmur, kar gibi etkenlere maruz kalmaktadır. Arkeolojik alanların kazıdan sonra koruma altına alınmaması arkeolojik eserlerde kayıplara neden olmaktadır. Bu yüzden, arkeolojik alanlarda bu etkenlerden korumak için koruyucu çatılar yapılmaktadır (Ahunbay 2010). Bu üst örtü sistemleri hem arkeolojik değerlere maruz kaldığı doğal etkenlere karşı

korumak hem de kazı esnasında çalışanlara konfor sağlamak amacıyla ortaya çıkmıştır (Hodder ve Farid 2008).

Arkeolojik alanlarda koruyucu üst örtü tasarlanırken, arkeolojik kalıntıların kültürel değerini ön plana çıkaran, alanı ziyaret edecekler için anlaşılabilir bir mekana dönüştüren ve kültürel değerleri olumsuz çevre koşullarına karşı koruyan bir tasarım anlayışına sahip olmalıdır (Zeren ve Uyar 2010). Koruma çatısı tasarımında arkeolojik eserleri geri planda bırakacak tasarımlar eserlere karşı ilgisiz kalınmasına neden olabilir. Bu yüzden üst örtü tasarımında öncelikle korunacak değerlerin vurgulanması, sergilenmesi ve gelecek nesillere aktarılması gerekmektedir. Tasarımlarda iddialı mimari çözümlerden kaçınılmalıdır (Ahunbay 2009). Üst örtü uygulaması yapıldıktan sonra alanın sınırlarının genişletilmesi gerekebilir. Bu yüzden üst örtünün sınırların genişlemesine engel olmaması gerekmektedir. Üst örtü tasarımı zemine ve arkeolojik eserlere zarar vermeyecek özellikte olmalıdır (Zeren ve Uyar 2010).

Ülkemizde pek çok koruyucu çatı örneği bulunmaktadır. En eski örneklerden biri Karatepe Aslantaş Açık Hava Müzesi'ndeki saçaklardır. Efes Yamaç Evleri'nde yer alan çatılar parlak ve iri kütleli etkileriyle eleştirilmiştir. Çatalhöyük'teki çatılar ise geniş bir alanı örten hafif ve yalın strüktürleriyle başarılı sayılmaktadır (Ahunbay 2010).



Şekil 2.2. a) Karatepe Aslantaş Açık Hava Müzesi (Anonim 4 2021); b) Efes Yamaç Evleri (Anonim 5 2021); c) Çatalhöyük Neolitik Kenti (Anonim 6 2021)

Antalya'da Doğu Garajı ve Halk Pazarının inşaat kazıları sırasında, alanda Roma dönemine ait Nekropol ortaya çıkmıştır. Arkeolojik buluntular projeyi değişikliğe uğratmıştır. Koruma prensiplerine göre bir Nekropol Müzesi tasarlanmıştır. Arkeolojik buluntuları doğal etmenlerden koruyan bir örtü tasarımı yapılmıştır (Şekil 2.3). Üst örtünün taşıyıcıları alanda bulunan kalıntılara zarar vermeyecek şekilde konumlandırılmıştır (Özturan vd. 2020).

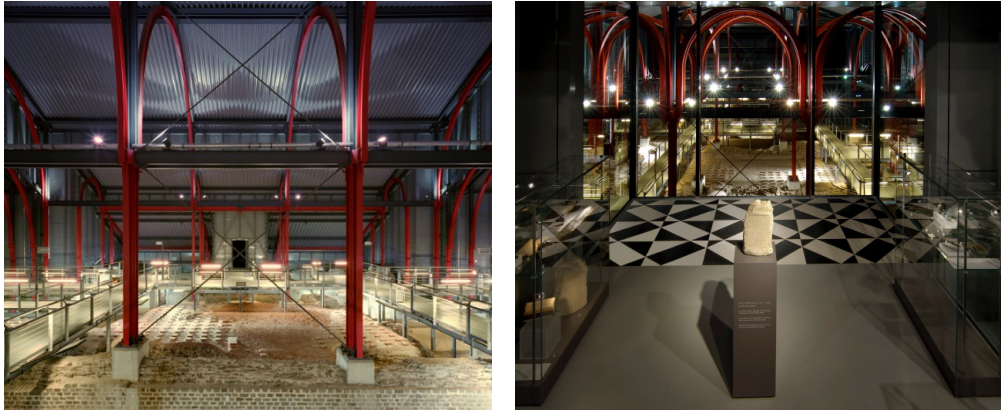


Şekil 2.3. Antalya Nekropol Alanı Kültür ve Ticaret Merkezi (Orijinal 2020)

Yeniden Yapım (Rekonstrüksiyon)

Koruma tekniklerinde konservasyon, sağlamlaştırma gibi müdahaleler başta gelmektedir. Bütünlemelerin oranı az olmalı ve dikkatli yapılması gerekmektedir. Günümüzdeki yaklaşım ise izlerin bir bütünün parçası olarak korunması yönündedir. Duvar izleri, kalıntıları güçlendirmek için yapılan eklemeler belirgin olmalı, yeni yapılan bölümler derzle ayrılmalı ya da malzeme dokusu farklı olmalıdır. Yenileme, yeniden yapma yaklaşımları ise hiç benimsenmemektedir (Ahunbay 2010).

Mevcut kalıntıların yok denecek kadar az olduğu durumlarda yeniden yapım için ileriye giden uygulamalara son yıllarda rastlanmaktadır. Bu yeniden yapım uygulamalardan biri Xanten'deki Roma müzesidir (Şekil 2.4). Yapıda çağdaş malzeme kullanımı ile kemerlerin etkisi canlandırılarak yeniden ayağa kaldırılmıştır (Uçar ve Örmecioğlu 2018).



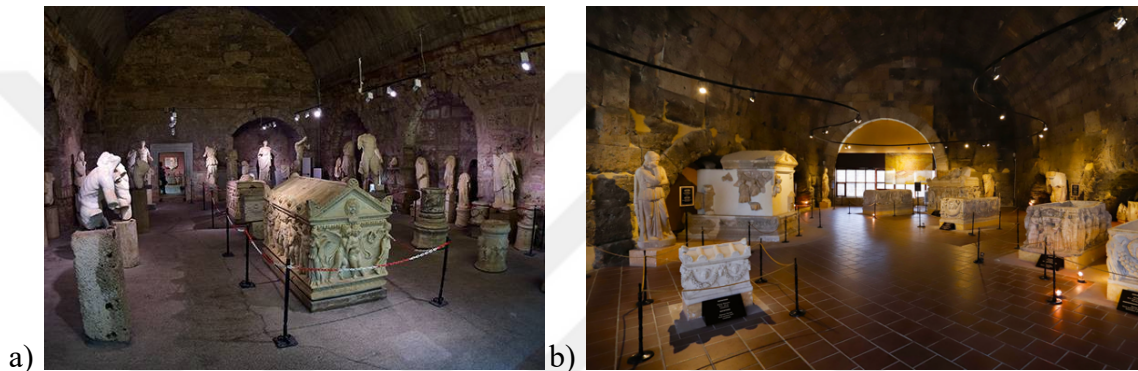
Şekil 2.4. Xanten Roma Müzesi (Anonim 7 2021)

Çağdaş Kullanımlar

Arkeolojik sitlerde etkinlikler düzenlenmesi, arkeolojik sit içerisinde yer alan anıtların çağdaş yaşama katılması istenilen bir durumdur. Arkeolojik alanlarda sergi, atölye çalışmaları yapılması alanın tanınmasını sağlayabilir. Ancak arkeolojik alanı ziyaretçiye açarken alanın değerlerini kaybetmesine neden olacak durumların

engellenmesi gerekmektedir. Arkeolojik sitlerde konser, tiyatro, dans gösterilerinin yapılması kültürel miras için riskli olabilmektedir. Anıtlara kapasitesinin üzerinde seyirci sayısından dolayı ortaya çıkan yapısal problemler, ses düzenlemelerinin anıtlar üzerindeki olumsuz etkisi Side, Efes, Aspendos gibi antik tiyatrolarda sorun ortaya çıkarmaktadır (Ahunbay 2010).

Arkeolojik sitlerde mevcut yapıların onarılarak müze olarak değerlendirildikleri örnekler mevcuttur. Side Agora Hamamı müzeye dönüştürülerek, kazıdan çıkan buluntular da bu alan içinde sergilenmemektedir. Başka bir örnek ise Hierapolis'teki büyük hamamın müzeye dönüştürülmesidir (Şekil 2.5). Müzelerde gerekli olan aydınlatma ve iklimlendirme koşullarının tarihi binalarda uygulanmasında dikkatli olmak gerekmektedir. Ayrıca yeni kullanım nedeniyle ortaya çıkacak ekler ile eski yapı dengesinin iyi kurulması gerekmektedir (Ahunbay 2010).



Şekil 2.5. a) Side Müzesi (Anonim 8 2021); b) Hierapolis Arkeoloji Müzesi (Anonim 9 2021)

Palazzo Valentini, Roma'nın tarihi bölgesinde yer almaktadır. 2005 yılında yapının yeraltı seviyesinde rehabilitasyon çalışmaları sırasında arkeolojik araştırmalara başlanmıştır. Çalışmalar sonucunda büyük bir tapınağın kalıntıları ve iki konutun banyoları gün ışığına çıkarılmıştır. Buluntuları ziyaretçiler ile buluşturmak için cam yüzeyli sergi alanları oluşturulmuştur (Napoli ve Baldassarri 2015).



Şekil 2.6. Palazzo Valentini cam döşeme ve korkuluklar (Napoli ve Baldassarri 2015)

Sarnıçlar, mevcut yapının yeniden kullanıma olanak veren antik yapılardır. Yerebatan Sarnıcı günümüzde sergi, konser gibi etkinliklerin düzenlendiği mekana

dönüşmüştür. Binbirdirek Sarnıcı ise, organizasyon ve sergi kullanımları amacıyla yeniden işlevlendirilmiştir (Şekil 2.7). Bu yapılara mutfak gibi ekler yapılması yapının özgünlüğüne zarar vermekte, havalandırma tesisatları ise genel görünüşü bozmaktadır (Ahunbay 2010).



Şekil 2.7. a) Yerebatan Sarnıcı (Anonim 10 2021); **b)** Binbirdirek Sarnıcı (Anonim 11 2021)

İstanbul'un en eski kütüphanesi olan Beyazıt Devlet Kütüphanesi 2015 yılında restore edilmiştir. Yapının restorasyonu sırasında ortaya çıkan Bizans dönemine ait kilise kalıntıları üzerinde yürünebilen cam yüzeyle hem korunması hem de sergilenmesi sağlanmıştır (Şekil 2.8). Kütüphanenin belirli alanlarına siyah cam kutular yerleştirilmiştir. Bu özelleşmiş mekanlarda eski el yazması kitapların saklanmaktadır. Şeffaf kutuların içerisindeki hava ve sıcaklık kontrol altına alınarak, el yazması kitapların korunması sağlanmıştır (Anonim 12 2021).



Şekil 2.8. Beyazıt Devlet Kütüphanesi (Anonim 12 2021)

Side geçmişten günümüze pek çok uygarlığa ev sahipliği yapmış, çok katmanlı kültürel mirasa sahip yerleşimlerden biridir. Side Antik Kenti'nde kentin sadece toprak üstünde yer alan arkeolojik varlıkları değil, toprak altında kalan yapısal kalıntıların çıkarılması sağlanmıştır (Şekil 2.9). Bu kalıntılar belirli yerlerde açık bırakılarak, ancak çoğunlukla cam döşeme altında korunarak sergilenmesi sağlanmıştır (Altun 2020).



Şekil 2.9. Side Antik Kenti cam döşemeler (Orijinal 2022)

3. MATERYAL VE METOT

3.1. Materyal

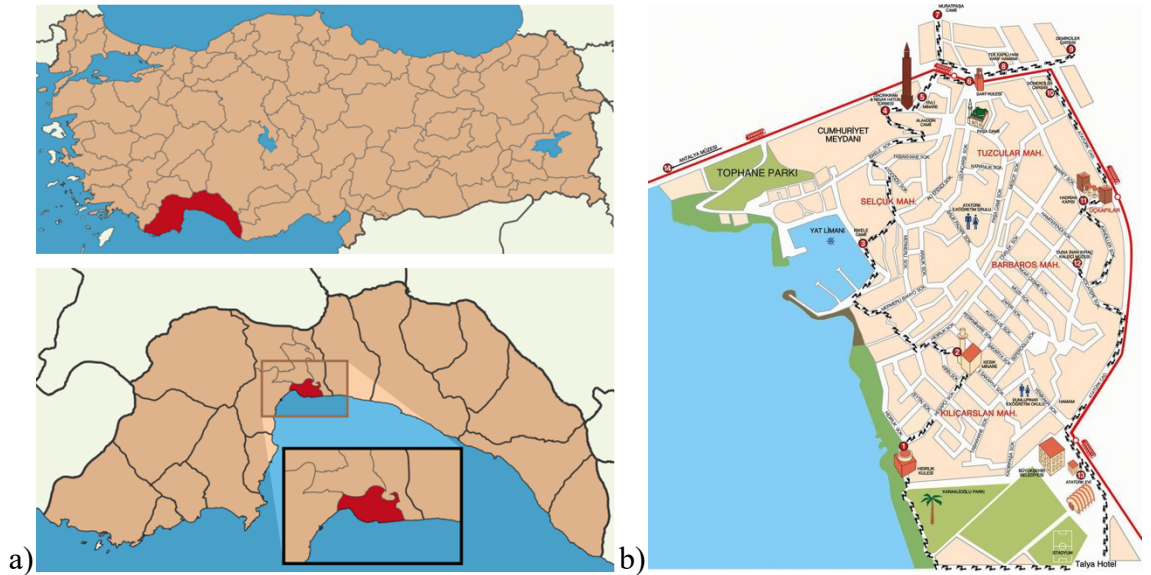
Tez kapsamında çalışma alanı olarak Antalya İli, Muratpaşa İlçesi'nde bulunan Kaleiçi bölgesi seçilmiştir. Çalışmaya konu olan Kaleiçi farklı medeniyetleri barındırmış çok katmanlı bir yerleşim alanıdır. Kaleiçi, Kentsel ve III. Derece Arkeolojik Sit alanında bulunmaktadır. Bu sebeple Kaleiçi'nde arkeolojik buluntu ya da sur duvarı ve burç ile şekillenen birçok yapı bulunmaktadır. Çalışma Kaleiçi'nde arkeolojik buluntu ya da sur duvarıyla ilişkili yapıların mekansal unsurlarını kapsamaktadır.

Çalışma alanı olarak belirlenen Kaleiçi bölgesinde incelenen yapılar, aşağıda belirtilen aşamalar doğrultusunda seçilmiştir;

- İlk olarak yerinde gözlem ve edinilen bilgiler ışığında arkeolojik buluntu veya sur duvarı ile ilişkili yapılar tespit edilmiştir.
- Tespit edilen yapılar içerisinde mimarlık ofislerinden, belediyeden ve koruma kurullarından yapıların projelerine ve yapı ile ilgili süreçlere ulaşılan yapılar belirlenerek incelenmiştir.

3.1.1. Kaleiçi'nin tarihsel süreci ve koruma yaklaşımları

Kaleiçi, Antalya İli'nin Muratpaşa İlçesi sınırları içinde yer almaktadır. Kuzeyde Cumhuriyet Caddesi, batıda Akdeniz, doğuda Atatürk Caddesi, güneyde ise Karaalioğlu Parkı ve bu caddelere paralel uzanan, günümüzde de bir kısmı mevcut olan surlarla sınırlı alanda bulunmaktadır. Kaleiçi; Selçuk, Tuzcular, Barbaros ve Kılınçarslan mahallerinden oluşmaktadır (Şekil 3.1).



Şekil 3.1. a) Antalya İli ve Muratpaşa İlçesi'nin konumu (Anonim 13 2021); b) Kaleiçi haritası (Anonim 14 2021)

Kaleiçi, antik çağlardan bu yana her dönemde yaşanmış yerleşmedir. Bölge bu tarihi gelişmelerden etkilenmiştir ve antik çağlardan günümüze kadar uzanan yapı kültürü mirasının önemli örnekleri yer almaktadır (Karaesmen 2021).

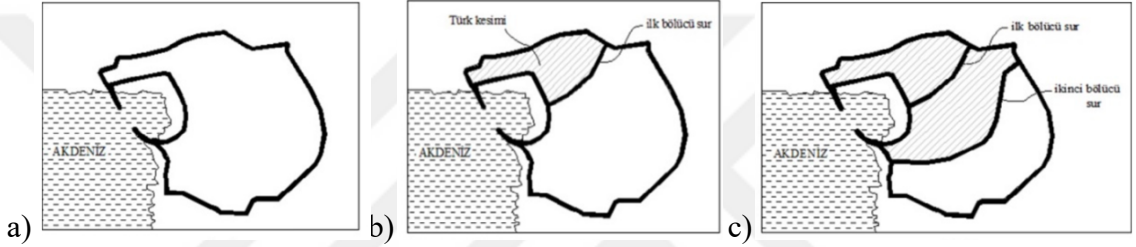
İlk çağlardan beri yerleşim alanı olan Antalya, Pamfilya'nın tümünü, Likya'nın doğudaki büyük bir bölümünü ve Pisidya'nın güney tarafını sınırları içine almaktadır (Karaca 2007). Pamfilya'nın önemli kentlerinden biri olan Antalya, Bergama hükümdarı II. Attalos Fladelfs tarafından M.Ö.158 yılında kurulmuştur (Strabon 1993). Kent adını kurucusundan almıştır ve antik çağlarda Attaleia adı ile anılmıştır. Kentin ismi; Orta çağ batı kaynaklarında Satalia, Arap ve Türk kaynaklarında ise Antaliyye, Adalya şeklinde kullanılmaktadır (Emecen 1991).

Tarih süresince çeşitli medeniyetlere ev sahipliği yapmış olan Kaleiçi, Antalya'nın tarihi kent merkezidir. Bölgede sırasıyla prehistorik dönem uygarlıkları, Hititler, Lidyalılar, Persler, Makedonyalılar, Ptolemayoslar, Selevkoslar, Bergamalılar hüküm sürmüştür; daha sonrasında Roma ve Bizans devirleri yaşanmıştır (Güçlü 1997). Bizans döneminde Doğu Akdeniz'in en işlek liman kenti olmuştur. Kent, 11. yüzyılın sonlarında Türklerin eline geçmiş, fakat 1103'te Bizanslılar tarafından geri alınmıştır. En sonunda 1207'de I. Gıyasettin Keyhüsrev tarafından fethedilerek, Türklerin hakimiyetine girmiştir (Karaca 2007). Roma ve Bizans dönemi sonrasında, 12. yüzyıldan itibaren Anadolu Selçuklu Türklerinin egemenliğine girmesiyle birlikte, kent içerisinde medrese, cami, türbe, kervansaray gibi yapılar inşa edilmiştir. Ardından Osmanlı'ya geçen kent Osmanlı'nın önemli sancaklarından biri olmuştur (Kayır ve Salim 2005). Liman ve gerisinde gelişen Antik Attaleia Kenti M.Ö. 2.yy. dan itibaren kesintisiz olarak yerleşim alanı olarak kullanılmış ve günümüze kadar gelebilmiştir (Keskinkılıç 2008).



Şekil 3.2. Kaleiçi 1/10.000 ölçekli eski bir harita (Keskinkılıç 2008)

Kaleiçi, iç ve dış surlarla çevrilmiş bir kent merkezidir. İlk surlar liman tarafına Helenistik dönemde yapılmış, Hadrian döneminde ise surlar genişletilmiştir. İkinci surlar ise X. yüzyılda Bizans'ın zayıflaması nedeniyle inşa edilmiştir. Bu surlar ile liman güvenliğinin artırılması amaçlanmıştır (Tanyeli 1986). Selçuklu döneminde ise farklı milletlere aynı anda ev sahipliği yapan kent iç surlarla ayrılmıştır. İç surlar, Müslüman ve gayrimüslim halkı birbirinden ayırarak kentte düzen ve güvenliği sağlamak için yapılmıştır (Kayır ve Salim 2005). Müslümanlar kentin kuzey ve kuzeybatısında, Yivli Minare ve Külliyesi çevresine konumlanmışlardır. Türklere ait olan mimari eserler de kentin bu kısmında bulunmaktadır. Doğu ve güney kesimlerde ise gayrimüslimler ikamet etmiştir. Daha sonraki dönemlerde Türk nüfusunun artmasıyla birlikte yeni bir sura ihtiyaç duyulmuştur. İlk surun doğusunda ikinci bir sur duvarı yapılmıştır (Şekil 3.3). Bu durum Türklerin artarak kentin batısından doğusuna doğru kaydığını göstermektedir (Baykara 1992). Farklı inançtan halk kent içinde ayrı ayrı mahallelerde olsa bile birlikteliğini korumuştur.



Şekil 3.3. a) Kentin Roma dönemindeki surları; b) Selçuklularla Rumlar arasında yapılan ilk bölücü sur; c) Türk nüfusunun artmasıyla yapılan ikinci ara sur (Baykara 1992)

Kent, Osmanlı Devleti'ne bağlı olduğu dönemde kentsel olarak büyük değişikliklere uğramamıştır, yerleşim olarak surların dışına doğru büyümeye başlamıştır. Bu dönemde çarşı tamamen sur dışına çıkmıştır (Tanyeli 1986). XIX. yüzyılın sonlarından XX. yüzyıla gelindiğinde dış sura ilişkin yalnızca yedi kule ve güneydoğu bölümünde bir kısım sur duvarı kalabilmiştir. Koruma kavramının gelişmemiş olması nedeniyle surlar tahrip edilmiştir. 1914 yılında ticari ve yerleşim yerlerinin sur dışına taşınmasıyla birlikte sur içi önemini kaybetmiştir (Gökalp 2008). Kentin tarihsel değerini ortaya koyan surlar 1935'lere kadar korunmuştur. Ancak 1935'lerden sonra büyük kısmı tahrip edilmiştir (Çimrin 2006).

Kentin Helenistik dönemde tamamen surlarla çevrili olduğu düşünülmektedir. Surların Helenistik dönem sonrasında Roma, Bizans ve Türk dönemlerinde birçok kez onarıldığı ve ilaveler yapıldığı bilinmektedir (Sönmez 2009). Kent kuruluşundan günümüze her dönemde kesintisiz olarak yaşamını sürdürmüş ve zaman içinde büyüyen yerleşim alanları sur dışına taşmıştır. Bazı anıtlarını ve ana yol akslarını koruyan kentte yapılaşma bir öncekinin üstüne devam ederek gelişmiş ve kent kötü giderek yükselmiştir. Kentin ana yol aksının, Sütunlu Cadde'nin kentin iki büyük anıtı Hadrianus Kapısı ve Hıdırlık Kulesi arasında olduğu kabul edilmektedir.

Kaleiçi Bölgesi, Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu'nun 09.06.1973 tarih ve 7176 sayılı kararıyla "Sit Alanı" olarak kabul edilmiştir (Uyar ve Erdoğan 2007). Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu'nun 22.09.1979 tarih ve 1850 sayılı kararıyla da "Kaleiçi Koruma Geliştirme Planı" uygun görülmüştür.

(Şekil 3.4). Antalya Planlama Bürosu tarafından imar planı diline dönüştürülüp, Belediye bünyesinde kurulan “Kaleiçi Danışma Denetleme Kurulu Kararı” ile 1982 yılında İmar ve İskân Bakanlığı tarafından onaylanarak yürürlüğe girmiştir (Gül 2006).



Şekil 3.4. GEEAYK’nun 22.09.1979 tarih ve A-1850 sayılı kararı ile onaylanan Kaleiçi Koruma Geliştirme İmar Planı (Keskinkılıncı 2008)

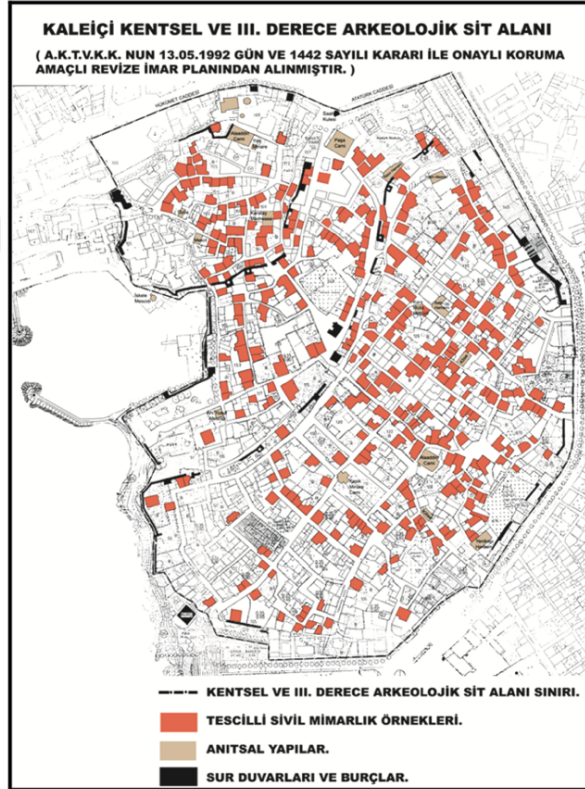
Taşınmaz Kültür ve Tabiat Varlıkları Yüksek Kurulu’nun 26.12.1986 tarih ve 2929 sayılı kararıyla Antalya Kaleiçi kentsel ve arkeolojik sit alanları yeniden belirlenerek; tescilli ve koruma grubu belirlenmiş 403 adet sivil mimarlık örneği, korunması gerekli 21 adet sur ve burç, korunması gerekli 24 adet anıtsal yapı (Çeşme, hamam, medrese, kilise vb.), korunması gerekli 32 adet kuyu, korunması gerekli 32 adet bahçe, korunması gerekli 25 adet ağaç tespit edilmiştir (AKVKBK Arşivi 2021).

Kaleiçi’nde halihazırdaki plan kararları ve çeşitli kurul kararlarıyla getirilen I- II. Derece Arkeolojik Sit, Tarihi- Kentsel Sit, Doğal Sit gibi tanımlar alanın bir bütün olarak algılanmasını, değerlendirmesini güçleştirmiştir (Gül 2006). Bu yüzden Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu 1989 yılında bu sorunların bir plan revizyonu içinde bütüncül olarak değerlendirilmesini istemiştir. ODTÜ Prof. Dr. Mustafa Parlar Eğitim ve Araştırma Vakfı’na “Koruma Amaçlı İmar Planı Revizyonu” yaptırılmıştır. Koruma Amaçlı İmar Planı, Antalya Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu’nun 13.05.1992 tarih ve 1442 sayılı kararıyla uygun bulunmuştur (Şekil 3.5). Koruma Amaçlı İmar Planı Revizyonu kapsamında Kaleiçi’nde;

- Korunması gerekli 127 adet anıtsal yapı (burç, sur duvarı, mescit, cami, kuyu vb.)

- Tescilli ve koruma grupları belirlenmiş 473 adet sivil mimarlık örneği
- Korunması gerekli 93 adet bahçe
- Korunması gerekli 25 adet anıt ağaç kültür ve tabiat varlığı olarak tescil edilmiştir.

Ayrıca tüm alan “Kentsel ve III. Derece Arkeolojik Sit Alanı” olarak tanımlanmıştır (Keskinkılınç 2008).



Şekil 3.5. Antalya Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu’nun 13.05.1992 tarih ve 1442 sayılı kararı ile uygun bulunan Koruma Amaçlı Revize İmar Planı (Keskinkılınç 2008)

Daha sonraki süreçte Antalya Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu’nun 23.03.1998 tarih ve 3736 sayılı kararı ile Kaleiçi Kentsel ve Arkeolojik Sit alanı sınırları yenilenerek bugünkü halini almıştır (Keskinkılınç 2008).

Kaleiçi’nde arkeolojik değer taşıyan ve AKVKBK tarafından korunması öngörülen yapı veya yapı kalıntısının yerinde korunması esas alınmıştır. Sağlamlaştırmaya veya yeniden işlevlendirmeye yönelik yapı veya yapı kalıntısına AKVKBK kararı ile müdahale yapılmaktadır. Kaleiçi surları ve burçlarının AKVKBK kararı doğrultusunda rölöve-restitüsyon-restorasyon projesi ile onarımları yapılmaktadır (AKVKBK Arşivi 2021).

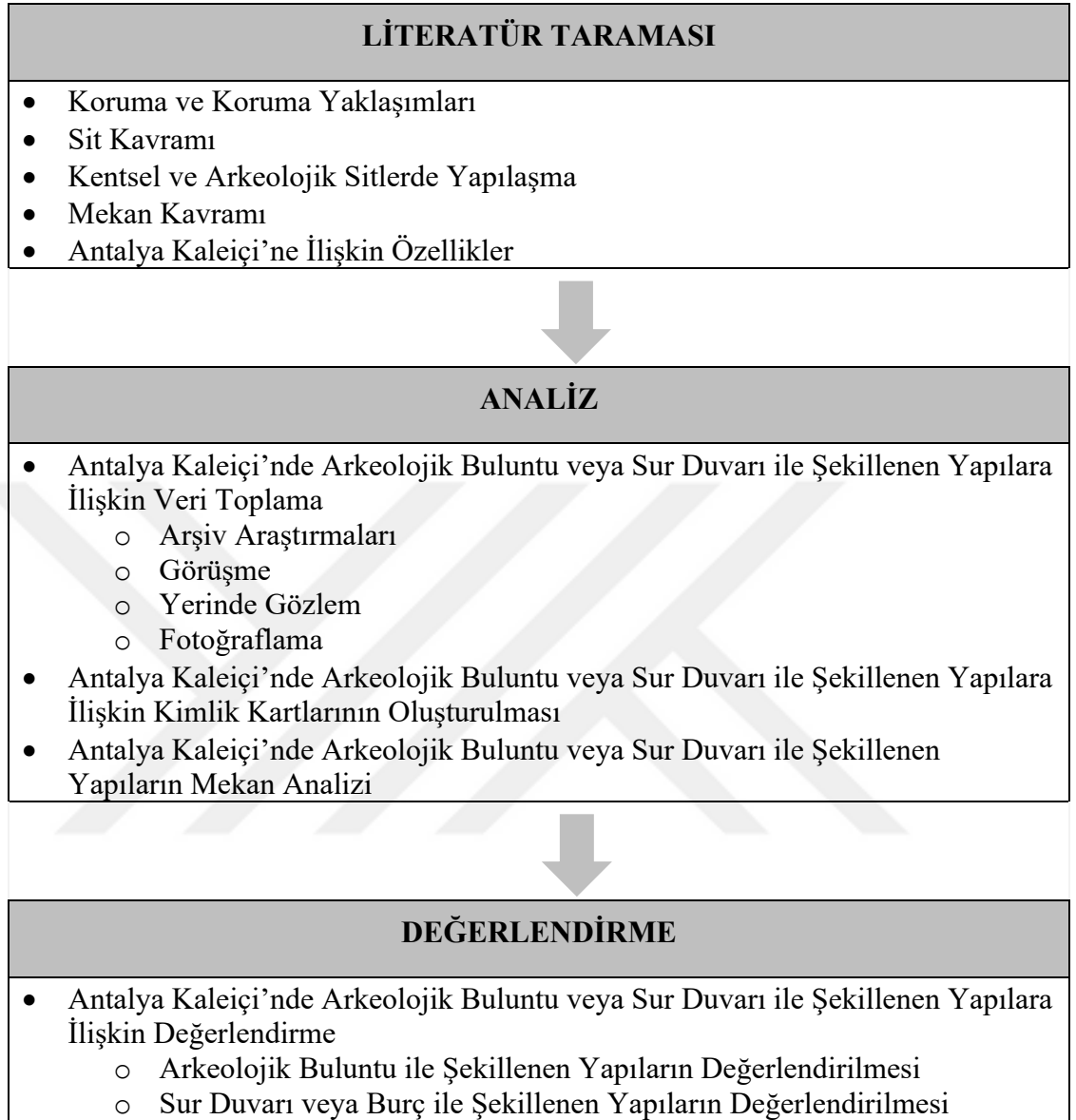
Koruma Yüksek Kurulu’nun kararı sonrasında; Kaleiçi’nin III. Derece

Arkeolojik Sit Alanı olmasıyla birlikte yeni yapılaşma öncesi Müze Müdürlüğü uzmanlarınca sondaj çalışması yapılmaktadır (Keskinkılıç 2008). Sondaj sonucu hazırlanan rapor AKVKBK'nca değerlendirildikten sonra alınacak karara göre işlemler yürütölmektedir. Korunması gerekli taşınmaz kültür varlığı olarak tescilli yapıların maili inhidam yangın vb. benzeri nedenlerle yıkılarak AKVKBK kararıyla uygun bulunan rekonstrüksiyon projesinin uygulamasına geçmeden önce bu parsellerde de sondaj kazısı yapılmaktadır. Yapılan sondaj sonucu parselde arkeolojik kalıntı çıkması durumunda kalıntının korunması ve sergilenmesi amacıyla AKVKBK kararı ile parsel Özel Proje statüsüne dönüşebilir. Özel Proje statüsüne geçen bu parsellerde plan tadilatına gerek olmadan Özel Proje alanlarına ilişkin belirtilen hususlar doğrultusunda yeni yapı yapılmaktadır (AKVKBK Arşivi 2021).

Antalya, doğal güzelliklerinin yanı sıra arkeolojik ve tarihi eserler yönünden de zengin bir kenttir. Bu yüzden, arkeolojik ve tarihi eserlerin mevcut durumları ile kayıt altına alındıktan sonra uygun bir koruma anlayışı ile korunması gerekmektedir.

3.2. Metot

Kentsel ve arkeolojik sit alanlarında yer alan yapılardaki arkeolojik buluntu veya sur duvarının mekanı şekillendirmesindeki etkilerini tespit etmek amacıyla yapılan bu çalışma üç aşamada oluşturulmuştur (Çizelge 3.1).

Çizelge 3.1. Çalışmanın aşamaları

Çalışmanın ilk aşamasında kentsel ve arkeolojik sit alanında arkeolojik buluntu veya sur duvarı ile şekillenen yapılar ön planda bulundurarak, Kaleiçi hakkında genel bilgilere ulaşılmıştır. Bilgilere ulaşıldıktan sonra, tez kapsamında inceleme yapılacak yapılar için Kaleiçi'nde yapı tespit çalışması yapılmıştır. Alan çalışması 2021 yılında Haziran-Eylül ayları arasında yapılmıştır. Alan çalışması; yerinde gözlem, fotoğraflama ve görüşmeler ile gerçekleştirilmiştir.

Çalışmanın ikinci aşamasında, arkeolojik buluntu ya da sur duvarı ile ilişkili 14 yapıya ait bilgiler toplanmıştır. Belediyeden, koruma kurulundan ve bu alanda çalışan 2 mimarlık ofisinden (Biz Mimarlık, Nejat Üreğen Mimarlık); yapıların projelerine ve yapı ile ilgili süreçlere ulaşılmıştır. Bu yapılara ilişkin toplanan veriler ışığında yapıların genel özelliklerini anlatan yapı kimlik kartları oluşturulmuştur (Çizelge 3.2) (Çizelge 3.3). Kimlik kartlarında; incelenen yapıların vaziyet planı, konumu, ada-parcel, parcel

kararı, fonksiyonu, fotoğrafı, plan ve kesit çizimleri, arkeolojik buluntu ya da sur duvarı ile ilişkisi gibi bilgiler yer almaktadır.

Çizelge 3.2. Arkeolojik buluntu ile ilişkili yapı kimlik kartı örneği

Vaziyet Planı	Yapının Konumu	
	Ada Parsel	
	Parsel Kararı	
	Yapının Fonksiyonu	
	Fotoğraf	
Plan	Plan	
Kesit	Kesit	
Arkeolojik Buluntuyu Koruma ve Sergileme Biçimi		
Arkeolojik Buluntuyu Koruma ve Sergilemede Kullanılan Malzeme		

Çizelge 3.3. Sur duvarı veya burç ile ilişkili yapı kimlik kartı örneği

Vaziyet Planı	Yapının Konumu	
	Ada Parsel	
	Parsel Kararı	
	Yapının Fonksiyonu	
	Fotoğraf	
Plan	Plan	
Kesit	Kesit	
Sur Duvarı veya Burcun Yapıyla İlişkisi		

Çalışmanın üçüncü aşamasında; Kaleiçi’nde yeni yapılaşma sırasında ortaya çıkan arkeolojik değerler “arkeolojik buluntu” olarak tanımlanarak, bu arkeolojik değerlerin yapıları şekillendirmesi analiz edilmiştir. Arkeolojik buluntu ile şekillenen 9 yapı; arkeolojik buluntunun koruma ve sergilenme biçimi, arkeolojik buluntunun mekanın yatay ve dikey elemanların malzemeleriyle ilişkisi, arkeolojik buluntu ile mekandaki donatı ilişkisi açısından analiz edilmiştir. Sur duvarı veya burç ile şekillenen 5 yapı; sur duvarı veya burcun yapı ile ilişkisi, sur duvarı veya burcun yatay - dikey elemanlar ve donatı ilişkisi açısından analiz edilmiştir.

Arkeolojik buluntunun koruma ve sergilenme biçimi açısından analizi, sur duvarı veya burcun yapı ile ilişkisinin analizi; Kaynaş (2018)’ın çalışmasında yer alan arkeolojik alanda yer alan yapıların tipolojik sınıflandırılması üzerinden incelenmiştir.

Arkeolojik buluntunun mekanın yatay ve dikey elemanların malzemeleriyle ilişkisinin analizi, sur duvarı veya burcun yatay - dikey elemanlar ve donatı ilişkisinin analizi; Ching (1996)’in çalışmasında yer alan mekanı tanımlayan yatay ve dikey elemanlar üzerinden ve Özdemir (1994)’in çalışmasında yer alan mekan bileşenleri üzerinden ele alınmıştır.

“Mekan, insanın, insan ilişkilerinin ve bu ilişkilerin gerektirdiği donatıların içinde yer aldığı, sınırları kapsadığı örgütlenmenin yapı ve karakterine göre belirlenen bir boşundur” (Gür 1996). Mekan, biçimsel elemanlar ile anlam kazanmaktadır. Mekanı tanımlayan biçim, yatay ve dikey elemanlar ile oluşturulmaktadır. Yatay ve dikey elemanların çeşitli biçimlenmesi ve yönleneşmesi ile farklı türde mekan tanımlamaları oluşmaktadır (Ching 1996).

Mekan tanımlayan yatay elemanlar; taban düzlemi, yükseltilmiş taban düzlemi, çukurlaştırılmış taban düzlemi ve başüstü düzlemi olarak gruplandırılmıştır. Zemin ya da döşeme düzleminde bir yüzeyin ortaya çıkarılması, bir mekansal alanı tanımlamak için kullanılmaktadır. Yatay bir düzlemin üzerinde bulunduğu yüzey ile renk ya da doku olarak farklılık olursa bu yüzey algılanabilir bir duruma gelmektedir. Taban düzleminin bir kısmının yükseltilmesi durumunda ise, düzlemin kendi alanının sınırlarını tanımlamış olur. Eğer yükseltilen döşemenin kenarları renk veya dokuda bir değişiklik yapılırsa, bu alan çevresinden ayırt edilmiş bir platform haline gelir. Diğer bir durumda ise, taban düzleminin bir kısmının çukurlaştırılmasıyla birlikte bu mekansal alanı etrafındaki bağlamdan ayırır. Başüstü düzlem ise taban düzlemi ve kendisi arasında bir mekansal alan tanımlamaktadır (Ching 1996).

Dikey elemanlar görüş alanında yatay elemanlara göre daha etkili araçlardır. Mekan tanımlayan dikey elemanlar; dikey çizgisel elemanlar, tek dikey düzlem, L şeklindeki düzlem, paralel düzlemler, U şeklindeki düzlemler ve dört düzlem olarak gruplandırılmıştır. Çizgisel elemanlar ya da düzlemler mekansal alanları tanımlamaktadır (Ching 1996).

Mekansal hacimleri tanımlamada kullanılan yatay ve dikey elemanlar mekanın niteliklerini açıklamaya tek başına yetmeyebilir. Mimari mekanın nitelikleri; biçim, oran, ölçek, doku, ışık ve ses gibi mekansal özelliklere bağlıdır (Ching 1996). Mekan bileşen ve öğeleri mekansal örgütlenmede çeşitli görevler üstlenmektedir. Mekanı oluşturan farklı öğeler ve bileşenler mekan örgütlenmesinde belirleyici, odaklayıcı,

sınırlayıcı, yönlendirici, birleştirici, ayırıcı, anlam taşıyıcı, süreklilik sağlayıcı gibi birçok farklı anlam taşıyabilmektedir. Mekan bileşenleri duvar, kolon, giriş, tavan, döşeme, çatı, pencere, kapı, merdiven olarak sayılabilirken; mekan öğeleri ise donatı, eşya ve aksesuarlar olarak sayılabilmektedir (Özdemir 1994).

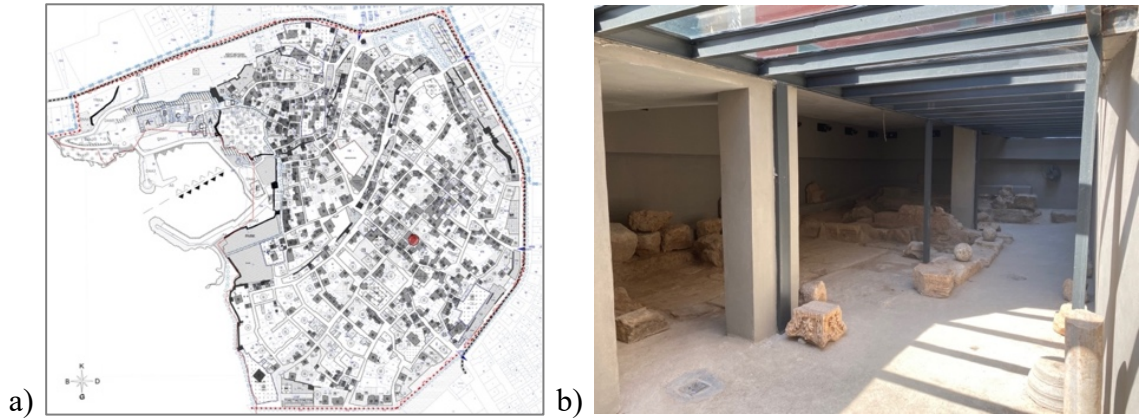
Arkeolojik buluntu ile mekandaki donatı ilişkisinin analizi; Özdemir (1994)'in çalışmasında yer alan mekan öğeleri kapsamında incelenmiştir.

Çalışma, Antalya Kaleiçi'nde arkeolojik buluntu veya sur duvarıyla şekillenen yapıların tespiti ve bu yapıların mekansal analizlerinden oluşmuştur. Bulgular değerlendirilerek, arkeolojik buluntu veya sur duvarıyla şekillenen yapılar mekan bileşen ve öğelerine göre incelenmiştir.

3.2.1. Kaleiçi'nde incelenen yapılara ilişkin verilerin toplanması ve yapı kimlik kartlarının oluşturulması

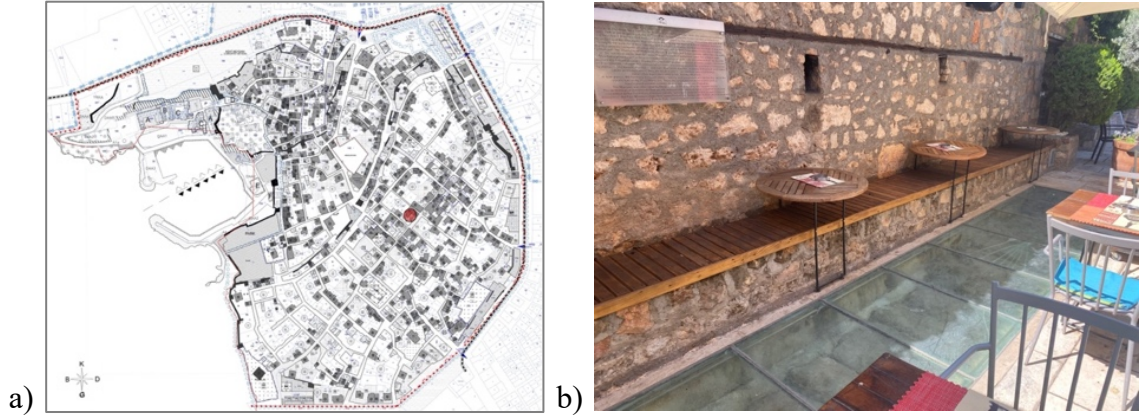
Kaleiçi, III. Derece Arkeolojik Sit Alanı'nda yer aldığı için arkeolojik miras bakımından zengin bir bölgedir. Tez kapsamında belediye, koruma kuruluyla görüşmeler ve yerinde gözlem sonucunda Kaleiçi'nde arkeolojik buluntu veya sur duvarıyla ilişkili birçok yapı tespit edilmiştir. Tespit edilen yapılar içerisinden mimarlık ofislerinden, belediyeden ve koruma kurullarından yapıların projelerine ve yapı ile ilgili süreçlere ulaşılan yapılar belirlenerek tez kapsamında incelenmiştir. Kaleiçi'nde tespit edilen ancak çalışma kapsamına alınmayan bazı yapılar yer almaktadır.

Barbaros Mahallesi, Müze Sokak'ta (124 ada 12 parsel) bulunan yapının zemin altı kotunda arkeolojik buluntular hem sergilenip hem de korunmaktadır. Arkeolojik buluntuların üzeri lamine cam döşeme ile örtülmüştür. Yapıda zemin altı kotuna merdiven ile ulaşılarak arkeolojik buluntuya ulaşım sağlanmaktadır (Şekil 3.6).



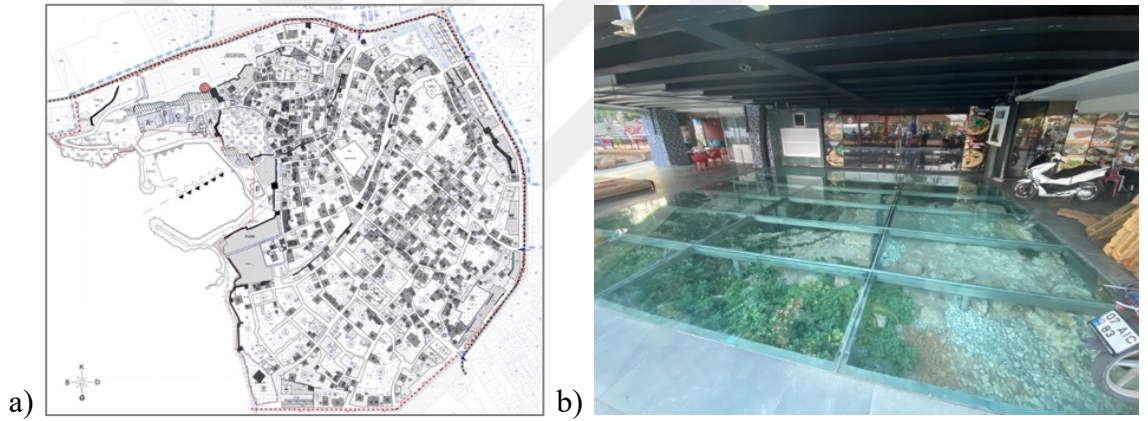
Şekil 3.6. a) 124 ada 12 parselin konumu (AKVKBK Arşivi 2021); **b)** 124 ada 12 parselde bulunan yapıdaki arkeolojik buluntular (Orijinal 2021)

Barbaros Mahallesi, Hesapçı Sokak'ta (130 ada 5-6-7 parsel) bulunan yapının zemin altı kotunda arkeolojik buluntular hem sergilenip hem de korunmaktadır. Arkeolojik buluntuların üzeri lamine cam döşeme ile örtülmüştür (Şekil 3.7).



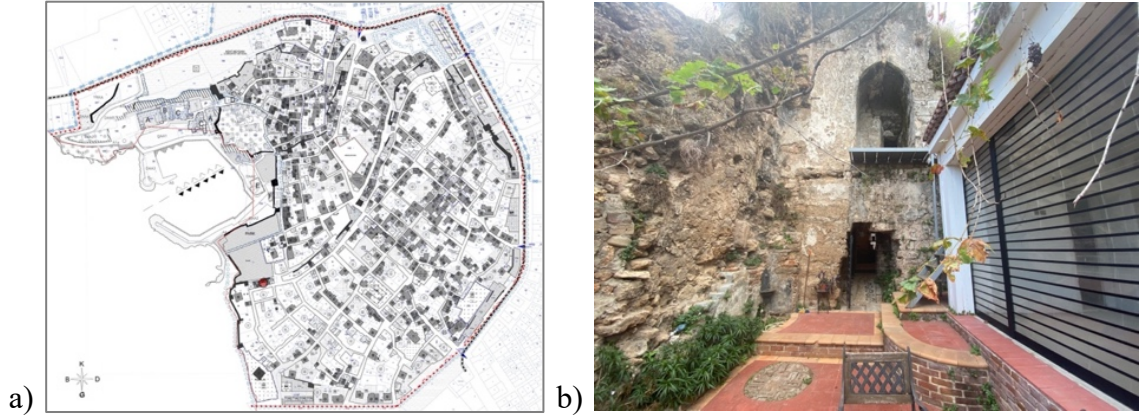
Şekil 3.7. a) 130 ada 5-6-7 parselin konumu (AKVKBK Arşivi 2021); **b)** 130 ada 5-6-7 parselde bulunan yapıdaki arkeolojik buluntular (Orişinal 2021)

Selçuk Mahallesi, Cumhuriyet Meydanı'nda (166 ada 138 parsel) bulunan yapının zemin altı kotunda arkeolojik buluntular hem sergilenip hem de korunmaktadır. Arkeolojik buluntuların üzeri lamine cam döşeme ile örtölmüşştür (Şekil 3.8).



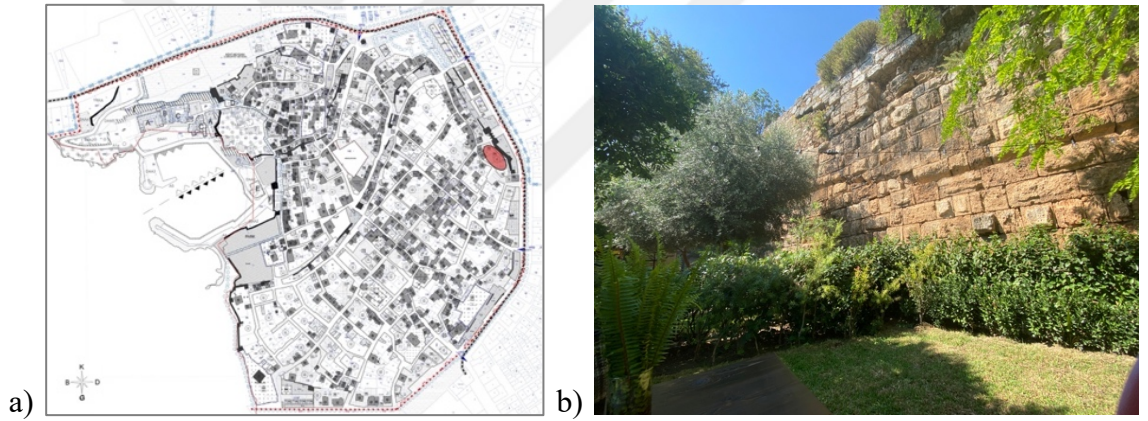
Şekil 3.8. a) 166 ada 138 parselin konumu (AKVKBK Arşivi 2021); **b)** 166 ada 138 parselde bulunan yapıdaki arkeolojik buluntular (Orişinal 2021)

Kılınçarslan Mahallesi, Hıdırlık Sokak'ta (96 ada 7 parsel) bulunan yapıda burç bulunmaktadır. Yapı, konut olarak kullanılmaktadır. Burç, konutun bahçe ile ilişkili olan duvarını oluşturmaktadır (Şekil 3.9).



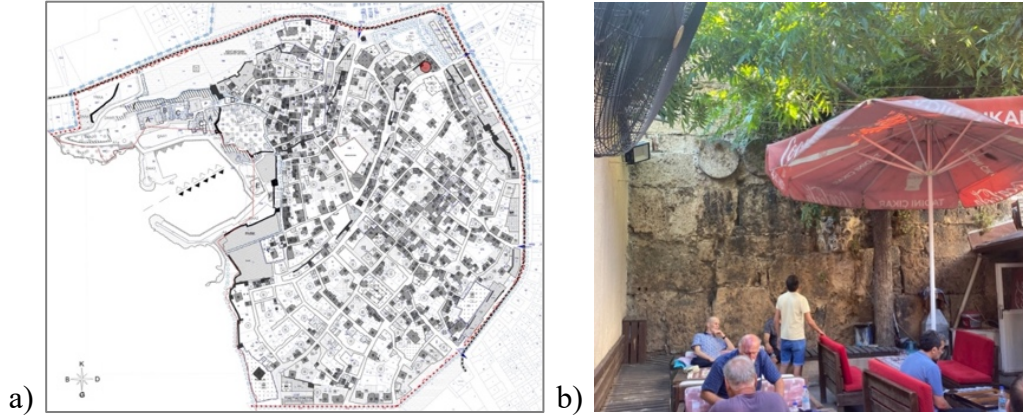
Şekil 3.9. a) 96 ada 7 parselin konumu (AKVKBK Arşivi 2021); **b)** 96 ada 7 parselde bulunan burç (Orijinal 2021)

Barbaros Mahallesi, Kandil Sokak'ta (135 ada 19-20-21-22-23 parsel) bulunan yapıda sur duvarı kalıntısı bulunmaktadır. Yapı, otel olarak kullanılmaktadır. Sur duvarı yapının bahçe duvarını oluşturmaktadır (Şekil 3.10).



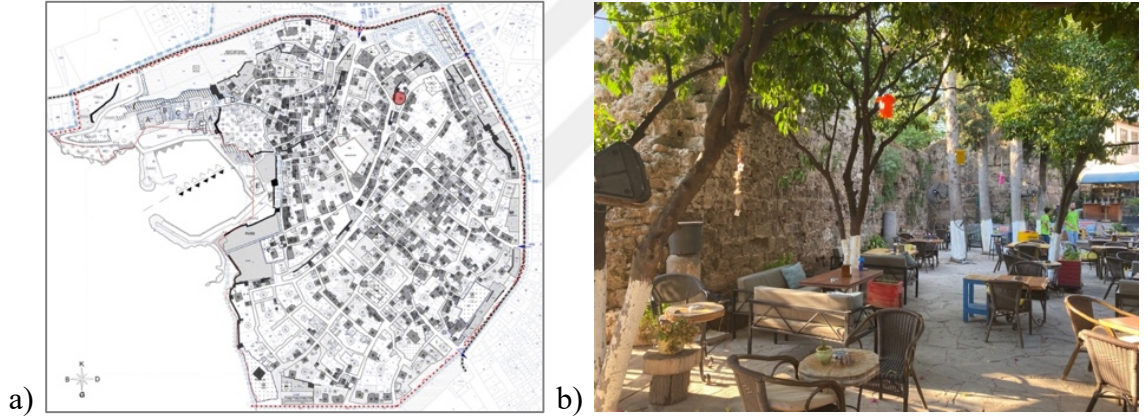
Şekil 3.10. a) 135 ada 19-20-21-22-23 parselin konumu (AKVKBK Arşivi 2021); **b)** 135 ada 19-20-21-22-23 parselde bulunan sur duvarı (Orijinal 2021)

Tuzcular Mahallesi, Mescit Sokak'ta (145 ada 3 parsel) bulunan yapıda sur duvarı kalıntısı bulunmaktadır. Yapı, kafe olarak kullanılmaktadır. Sur duvarı yapının bahçe duvarını oluşturmaktadır (Şekil 3.11).



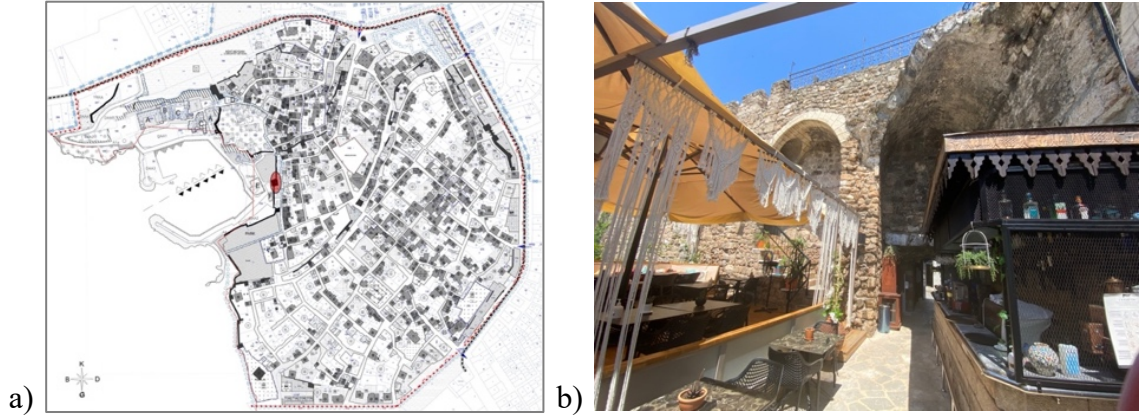
Şekil 3.11. a) 145 ada 6-7-8-12 parselin konumu (AKVKBK Arşivi 2021); **b)** 145 ada 6-7-8-12 parselde bulunan sur duvarı (Orijinal 2021)

Tuzcular Mahallesi, Mescit Sokak'ta (145 ada 6-7-8-12 parsel) bulunan yapıda sur duvarı kalıntısı bulunmaktadır. Yapı, kafe olarak kullanılmaktadır. Sur duvarı yapının bahçe duvarını oluşturmaktadır (Şekil 3.12).



Şekil 3.12. a) 145 ada 6-7-8-12 parselin konumu (AKVKBK Arşivi 2021); **b)** 145 ada 6-7-8-12 parselde bulunan sur duvarı (Orijinal 2021)

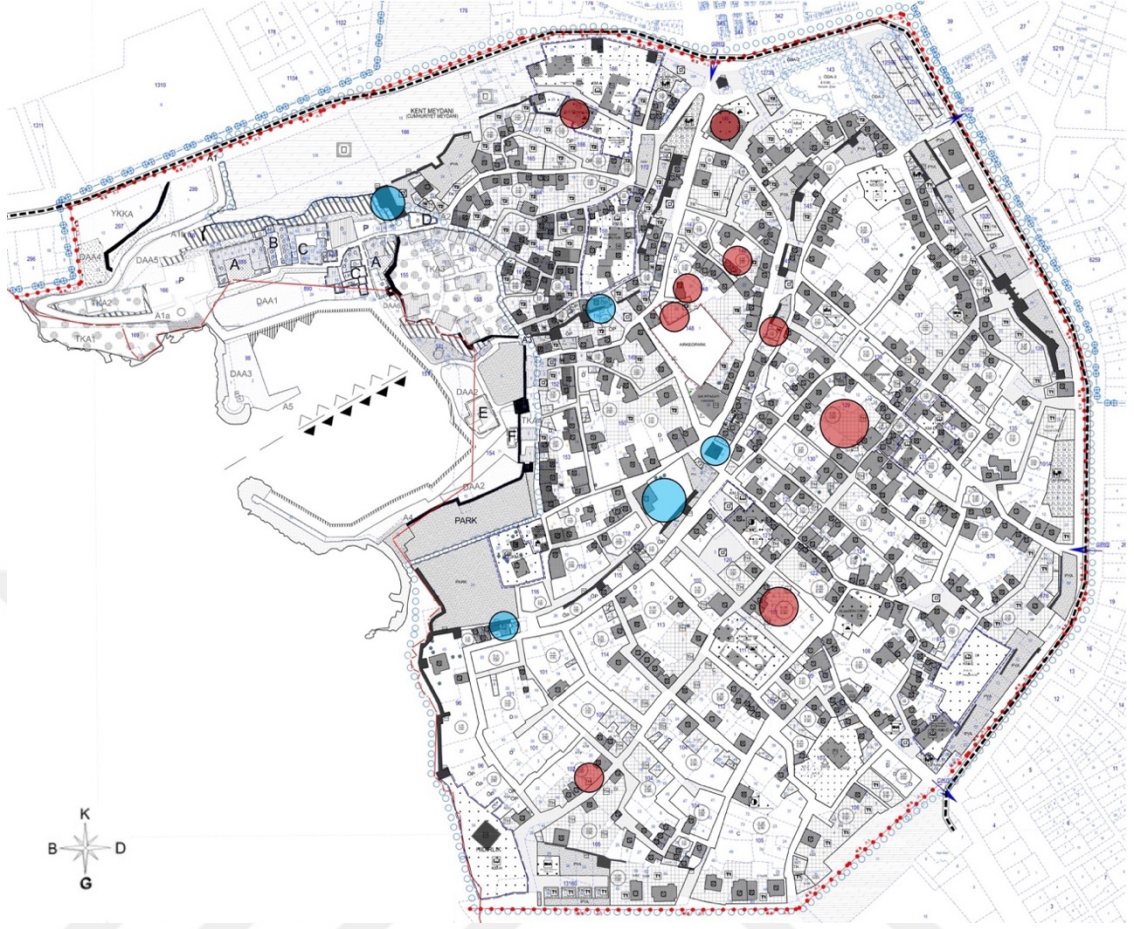
Selçuk Mahallesi, Mermerli Sokak'ta (154 ada 1-2-3-4-5-7-17-18 parsel) bulunan yapıda sur duvarı ve burç bulunmaktadır. Yapı, butik otel olarak kullanılmaktadır. Sur duvarı ve burç mekanın bölücü elemanı olmuştur. Mekan sur duvarı ve burca göre şekillenmiştir (Şekil 3.13).



Şekil 3.13. a) 154 ada 1-2-3-4-5-7-17-18 parselin konumu (AKVKBK Arşivi 2021); **b)** 154 ada 1-2-3-4-5-7-17-18 parselde bulunan sur duvarı ve burç (Orijinal 2021)

Kentsel ve III. Derece Arkeolojik Sit Alanında yer alan Kaleiçi’nde yeni yapılaşmalar sırasında arkeolojik buluntulara ulaşılabilir ya da günümüze ulaşmış sur duvarları ve burçlar gibi pek çok arkeolojik değer mevcuttur. Tez kapsamında; yapılaşma sırasında ortaya çıkan arkeolojik değerler “arkeolojik buluntu” olarak tanımlanmıştır.

Tez kapsamında Kaleiçi’nde arkeolojik buluntu ile ilişkili 9 adet yapının, sur duvarı veya burç ile ilişkili 5 adet yapının bilgilerine ulaşılabilmiştir ve bu yapılar incelenmiştir (Şekil 3.14).



Şekil 3.14. Tez kapsamında incelenen yapıların konumu (Antalya Büyükşehir Belediyesi'nden alınan harita üzerinden düzenlenmiştir) (Kırmızı renk ile işaretli yapılar, arkeolojik buluntu ile ilişkili yapılardır. Mavi renk ile işaretli yapılar, sur duvarı veya burç ile ilişkili yapılardır)

Arkeolojik buluntu ile ilişkili yapılar;

- 56 ada 6 parsel (Tuzcular Mahallesi, Paşa Camii Sokak)
- 102 ada 12 parsel (Kılınçarslan Mahallesi, Hesapçı Sokak)
- 111 ada 2-3-8-9-10-17 parsel (Kılınçarslan Mahallesi, Kesik Minare Sokak)
- 129 ada 11-12-18-20 parsel (Barbaros Mahallesi, Hesapçı Sokak)
- 146 ada 1 parsel (Tuzcular Mahallesi, Uzun Çarşı Sokak)
- 148 ada 15 parsel (Tuzcular Mahallesi, Karanlık Sokak)
- 148 ada 31 parsel (Tuzcular Mahallesi, Uzun Çarşı Sokak)
- 148 ada 34 parsel (Tuzcular Mahallesi, Uzun Çarşı Sokak)
- 166 ada 22 parsel (Selçuk Mahallesi, Korkut Sokak)

Sur duvarı veya burç ile ilişkili yapılar;

- 56 ada 1 parsel (Tuzcular Mahallesi, Paşa Cami Sokak)

- 96 ada 8 parsel (Kılınçarslan Mahallesi, Hıdırlık Sokak)
- 115 ada 10 parsel (Kılınçarslan Mahallesi, Mermerli Banyo Sokak)
- 156 ada 17 parsel (Selçuk Mahallesi, İzmirli Ali Efendi Sokak)
- 166 ada 139 parsel (Selçuk Mahallesi, Tophane Yokuşu Sokak)

Çizelge 3.4. Tez kapsamında incelenen yapıların parsel karar listesi (Antalya Büyükşehir Belediyesi'nin Kaleiçi Kentsel ve III. Derece Arkeolojik Sit Alanı 1/1000 Ölçekli Koruma Amaçlı Plan Notları'ndan hazırlanmıştır.)

ADA - PARSEL	PARSEL KARARI	ÖZGÜN İŞLEV	MEVCUT KULLANIM
56 Ada 1 Parsel	A	İç Sur (Burç)	Dükkan
56 Ada 6 Parsel	Y	Ticaret	Kafe
96 Ada 8 Parsel	KV	Konut	Konut
102 Ada 12 Parsel	Y	Ticaret	Restoran
111 Ada 2-3-8-9-10-17 Parsel	A	Cami	Cami
115 Ada 10 Parsel	KV(M)	Konut	Konut
129 Ada 11-12-18-20 Parsel	KV, Y, KV(M)	Konut	Otel
146 Ada 1 Parsel	A	Cami	Cami
148 Ada 15 Parsel	A	Sergi Salonu	Sergi Salonu
148 Ada 31 Parsel	A, Y	Konut	Pansiyon
148 Ada 34 Parsel	A, Y	Ticaret	Restoran
156 Ada 17 Parsel	KV(ÖP)	Konut	Bar
166 Ada 22 Parsel	A	Cami	Cami
166 Ada 139 Parsel	A	Dış Sur	Restoran

A: I. Grup Tescilli Kültür Varlığı, KV: II. Grup Tescilli Kültür Varlığı, KV(M): II. Grup Tescilli Kültür Varlığı (Servis Eki Yapılabilir), KV(ÖP): II. Grup Tescilli Kültür Varlığı (Özel Proje ile Onarılacak), Y: Yeni Yapı Parseli

56 ada 6 parsel (Kafe);

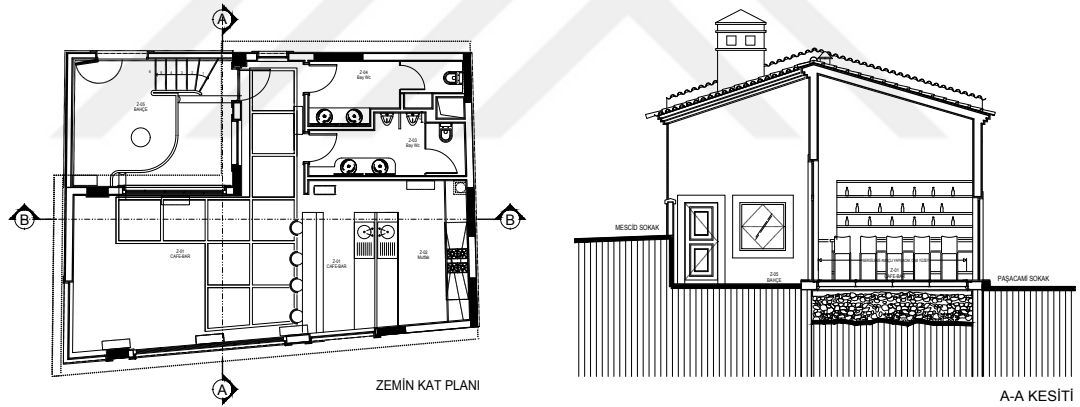
Antalya İli, Muratpaşa İlçesi, Tuzcular Mahallesi, Kaleiçi Kentsel ve III. Derece

Arkeolojik Sit Alanı içerisinde yer alan 56 ada 6 parselde inşaat başlaman önce kazı çalışması yapılmıştır. 1. etap kazıdan sonra konu AKTVKKBK'nun 09.12.2014 tarih ve 3254 sayılı, 2. etap kazıdan sonra 31.03.2015 tarih ve 3596 sayılı kararlarınca değerlendirilmiştir.



Şekil 3.15. 56 ada 6 parselde kazı sonucu ortaya çıkan Kaleiçi evine ait duvar kalıntıları (Nejat Üreğen Mimarlık Arşivi 2021)

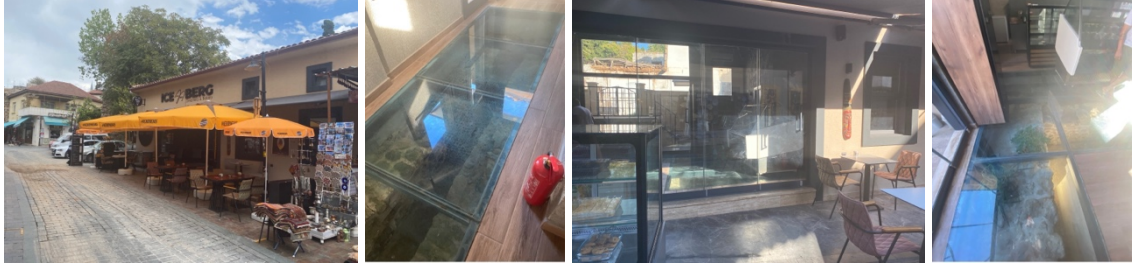
56 ada 6 parseldeki buluntuların korunmasını ve sergilenmesini de içeren yeni yapı projesi, Koruma Kurulu'nun 23.01.2017 tarih ve 5753 sayılı kararı ile uygun bulunmuştur.



Şekil 3.16. 56 ada 6 parselde bulunan yapının proje çizimleri (Nejat Üreğen Mimarlık Arşivi 2021)

Yapının fonksiyonu kafedir. Yapı tek katlı olarak tasarlanmıştır. Zemin katta kafe, mutfak, tuvaletler ve bahçe yer almaktadır. Yeni tasarlanan yapının yapım sistemi betonarmedir. Tüm duvarlar tuğladan örülmüştür. Duvarlar sıvalı ve boyalıdır (Ek-1).

Buluntuların üzeri lamine cam ile örtülmüştür. Cam döşemelerin üzerinde gezilip, aynı zamanda buluntuların da sergilenmesi sağlanmaktadır. Lamine cam döşeme dışındaki zemin döşemesi ahşap kaplamadır.



Şekil 3.17. 56 ada 6 parselde bulunan yapının fotoğrafları (Orijinal 2021)

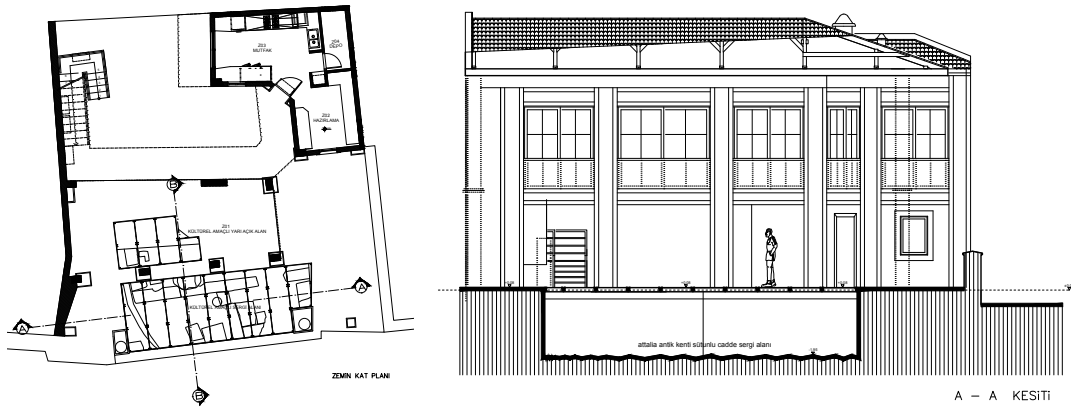
102 ada 12 parsel (Restoran);

Antalya İli, Muratpaşa İlçesi, Kılınçarslan Mahallesi, Kaleiçi Kentsel ve III. Derece Arkeolojik Sit Alanı içerisinde yer alan 102 ada 12 parselde inşaatı başlamadan önce kazı çalışması yapılmıştır.



Şekil 3.18. 102 ada 12 parselde kazı sonucu ortaya çıkan arkeolojik buluntular (Nejat Üreğen Mimarlık Arşivi 2021)

102 ada 12 parselde yeni yapı projesi, Koruma Kurulu'nun 17.02.2006 tarih ve 865 nolu kararı ile uygun bulunmuştur.



Şekil 3.19. 102 ada 12 parselde bulunan yapının proje çizimleri (Nejat Üreğen Mimarlık Arşivi 2021)

Yapının fonksiyonu restorandır. Yapı iki katlı olarak tasarlanmıştır. Zemin katta sergileme alanı, mutfak, hazırlama alanı, depo; üst katta çalışma ve oturma alanı, idareci odası, tuvaletler yer almaktadır. Yeni tasarlanan yapının yapım sistemi betonarmedir. Kolonların bir kısmı tuğla ile bir kısmı ahşap ile kaplanmıştır. Duvarlar tuğladan örülmüştür. Duvarlar sıvalı ve boyalıdır (Ek-2).

Buluntuların üzeri lamine cam ile örtülmüştür. Lamine cam döşeme buluntuların hem korunmasını hem de sergilenmesini sağlamaktadır. Lamine cam döşeme dışındaki zemin döşemesi travertendir.



Şekil 3.20. 102 ada 12 parselde bulunan yapının fotoğrafları (Orijinal 2021)

111 ada 2-3-8-9-10-17 parsel (Şehzade Korkut Cami);

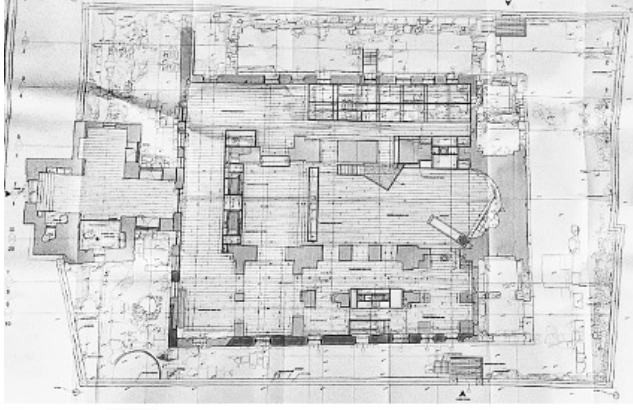
Milattan sonra 6. yüzyılda anıtsal bir kilise olarak inşa edilmiş ve daha sonra Türklerin hakimiyetiyle birlikte cami işleviyle kullanılan yapı, farklı uygarlıkların izini taşıyan kültür varlığı olarak tescil edilmiştir. Yapıda yıllar içinde ağır tahribatlar meydana gelmiştir. Basit müdahalelerle yapının eski haline dönemeyeceği anlaşılmış ve alandaki kalıntıların tamamının kapsamlı restorasyon, tamamlamama ve çevre düzenleme çalışmaları ile yok olmadan kurtarılabileceği düşüncesine varılmıştır (VGM Arşivi 2021).



Şekil 3.21. 111 ada 2-3-8-9-10-17 parselde bulunan Şehzade Korkut (Kesik Minare) Cami'nin restorasyon öncesi görünümü (Anonim 15 2021)

Antalya İli, Muratpaşa İlçesi, Kılınçarslan Mahallesi, Kaleiçi Kentsel ve III.

Derece Arkeolojik Sit Alanında, Vakıflar mülkiyetinde bulunan 111 ada 3 parselde yer alan yapının restorasyon projesi, Koruma Kurulu'nun 20.09.2018 tarih ve 12170 sayılı kararı ile uygun bulunmuştur.



Şekil 3.22. 111 ada 2-3-8-9-10-17 parselde bulunan yapının proje çizimleri (VGM Arşivi 2021)

Yapı, cami olarak kullanılmaktadır. Yapının tüm duvarları taştır. Taş duvarlar içeriden ve dışarıdan sıvasız ve boyasızdır (Ek-3).

Buluntuların üzeri lamine cam ile örtülmüştür. Lamine cam döşeme buluntuların hem korunmasını hem de sergilenmesini sağlamaktadır. Lamine cam döşeme dışındaki zemin halı ile kaplanmıştır.



Şekil 3.23. 111 ada 2-3-8-9-10-17 parselde bulunan yapının fotoğrafları (Orijinal 2021)

129 ada 11-12-18-20 parsel (Otel);

Antalya İli, Muratpaşa İlçesi, Barbaros Mahallesi, Kaleiçi Kentsel ve III. Derece Arkeolojik Sit Alanı içerisinde bulunan 129 ada 11-12-18-20 parsel üzerinde yapılması planlanan bina için istenilen sondaj çalışması, Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü'nün Kazı ve Sondaj İzin Belgesi doğrultusunda, 2008-2019 yılları arasında yürütülmüştür.



Şekil 3.24. 129 ada 11-12-18-20 parsel kazı alanı (Çınar ve Toprak 2014)

Arkeolojik kazılarda Kaleiçi'nin Roma Dönemi'nden Osmanlı Dönemi'ne kadar uzanan tarihsel sürece ilişkin sokak ve cadde dokularından izler, sivil ve dini mimarlık yapılarına ilişkin duvarlar, çeşitli zemin kaplamaları, su ve kanalizasyon sistemleri ortaya çıkarılmıştır. Otel kompleksinin altında Kaleiçi'nin şimdikiye kadar kazısı yapılan en büyük bölümü bulunmaktadır (Anonim 16 2021).

2008 yılında A Bloğun olduğu alanda başlayan arkeolojik kazılarda, Hadrian Kapısı'nda yer alan at arabası tekerlek izlerinin devamı ortaya çıkmıştır. Bu tekerlek izleri Hadrian Kapısına, oradan da günümüzde Doğu Garajı olarak adlandırılan Attelia Antik Kenti'nin Nekropolüne kadar uzanmaktadır. Bu antik yolun uzantısının Antik Liman'a kadar indiği düşünülmektedir. Kazı sırasında çok çeşitli su kanalları ortaya çıkmıştır. Bu kanallar içerisinde temiz su veya sıcak su boru sistemi olan künklerle birlikte taştan atık su kanalları da bulunmaktadır. Su kanallarının olduğu sokakta karşılıklı Roma Dönemi mekanları tespit edilmiştir. Roma ve Doğu Roma dönemlerinde kutsal sayılabilecek yapılar da ortaya çıkmıştır. Bu yapıların içerisinde çok sayıda mezar tespit edilmiştir. F Bloğun altından Doğu Roma Dönemi'ne tarihlenen bir sır fırını ortaya çıkmıştır (Anonim 17 2021).

129 ada 11-12-18-20 parselde yeni yapı projesi, Antalya Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'nun 05.08.2005 tarih ve 568 nolu kararı; yeni yapı tadilat projesi Antalya Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'nun 22.12.2015 tarih ve 4425 nolu kararı ile uygun bulunmuştur.



Şekil 3.25. 129 ada 11-12-18-20 parselde bulunan yapının müze katının planı (RuinAdalia Arşivi 2021)

Yapı kompleksinin fonksiyonu oteldir. Yapı beş bloktan oluşmaktadır. Girişteki bloğun zemin katında, resepsiyon, bekleme alanı ve yemek salonu; üst katta üç tane oda bulunmaktadır. Diğer blokların zemin ve üst katlarında odalar bulunmaktadır. Bloklar, ahşap-bağdadi formunda yapılmıştır (Ek-4).

Buluntuların üzeri lamine cam ile örtülmüştür. Lamine cam döşeme buluntuların hem korunmasını hem de sergilenmesini sağlamaktadır. Yapıya girişte bodrum kattaki arkeolojik buluntuların görülebileceği cam döşemeler bulunmaktadır. Buluntulara yapı içindeki merdivenlerden ulaşılabilir. Bodrum kat, arkeolojik buluntuların sergilenmesi amacı ile düzenlenmiştir. Buluntuların etrafında yürüyüş yolları bulunmaktadır.



Şekil 3.26. 129 ada 11-12-18-20 parselde bulunan yapının fotoğrafları (Orijinal 2021)

146 ada 1 parsel (Tekeli Mehmet Paşa Cami);

Antalya İli, Muratpaşa İlçesi, Tuzcular Mahallesi, Kaleiçi Kentsel ve III. Derece Arkeolojik Sit Alanı içerisinde Vakıflar mülkiyetinde bulunan 146 ada 1 parselde yer

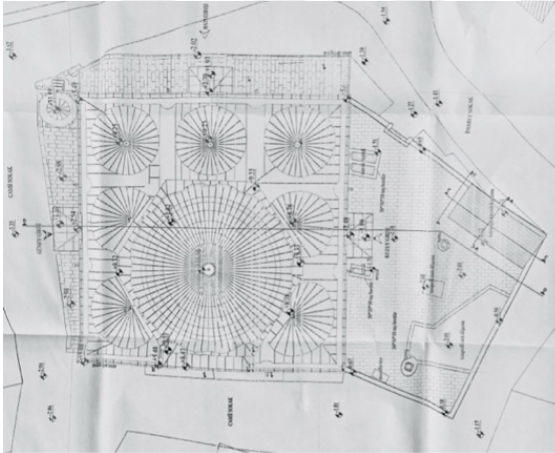
alan Tekeli Mehmet Paşa Cami'nin restorasyon çalışmaları sırasında tuvalet projesi öncesi 25.04.2019 tarih ve 9227 sayılı kararıyla arkeolojik kazı çalışması istenmiştir.

Müze Müdürlüğü tarafından yapılan arkeolojik kazı sonucunda mozaik zemin ortaya çıkmıştır. Müze Müdürlüğü mozaik zeminin tamamen açığa çıkarılmasına karar vermiştir (AKVKBK Arşivi 2021).



Şekil 3.27. 146 ada 1 parselde kazı sonucu ortaya çıkan mozaik zemin (Orijinal 2021)

Yapı, cami olarak kullanılmaktadır. Yapının tüm duvarları taştır. Taş duvarlar içeriden ve dışarıdan sıvasız ve boyasızdır (Ek-5).



Şekil 3.28. 146 ada 1 parselde bulunan yapının proje çizimleri (VGM Arşivi 2021)

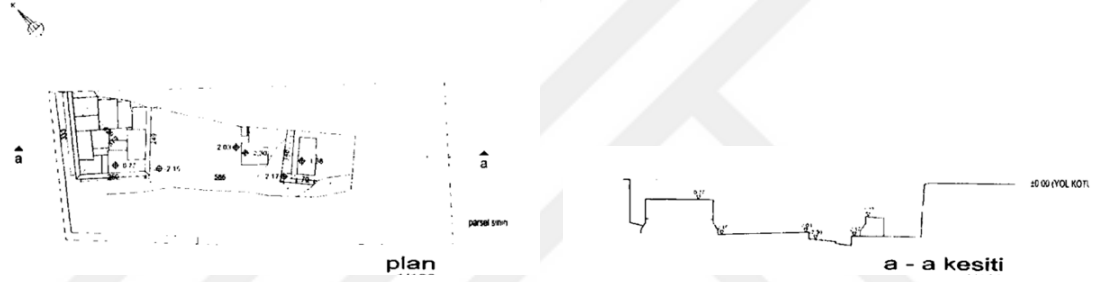
Yapının bahçesinde ortaya çıkan buluntuların üzeri lamine cam ile örtülmüştür. Lamine cam döşeme buluntuların hem korunmasını hem de sergilenmesini sağlamaktadır.



Şekil 3.29. 146 ada 1 parselde bulunan yapının fotoğrafları (Orijinal 2021)

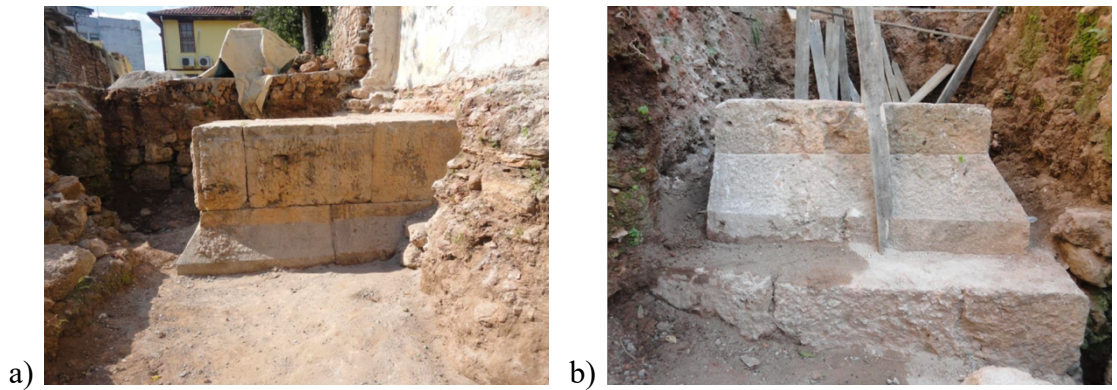
148 ada 15 parsel (Kültür ve Sanat Evi);

Antalya İli, Muratpaşa İlçesi, Tuzcular Mahallesi, Kaleiçi Kentsel ve III. Derece Arkeolojik Sit Alanı içerisinde yer alan 148 ada 15 nolu parsel sahibinin, inşaat izni almak için Müze Müdürlüğüne başvurmasından sonra, bu alanda 13-21.11.2003 - 01-04.12.2003 tarihleri arasında sondaj kazısı yapılmıştır (Şekil 3.30).



Şekil 3.30. 148 Ada 15 parselde yapılan sondaj kazısı (Yener ve Malkoç 2004)

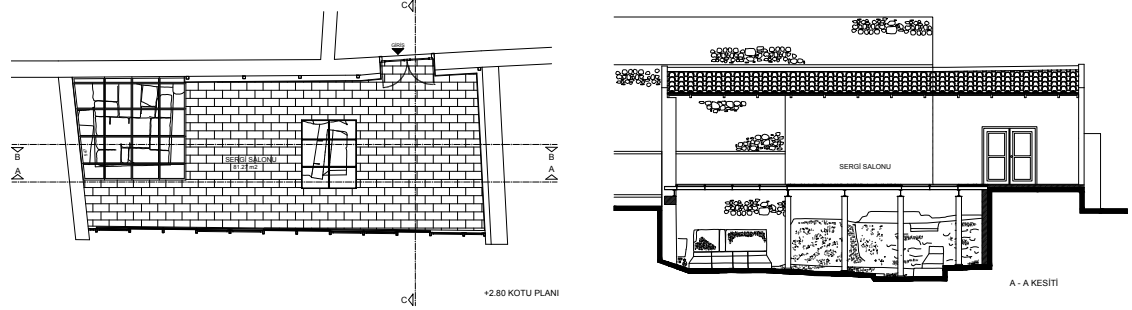
16.12.2003 tarihli Antalya Müze Müdürlüğü raporuna göre, kuzey köşedeki buluntu bir girişin ayağı olabileceği, diğer buluntunun ise in-situ durumda bir adet kesme taş olduğu belirlenmiştir. Arkeolojik buluntular, parselin kuzey köşesinde ve ortasında bulunmaktadır.



Şekil 3.31. a) Parselin kuzey köşesindeki in-situ ayak; b) Parselin ortasındaki in-situ durumda taş blok (Biz Mimarlık Arşivi 2021)

Kaleiçi Kentsel ve III. Derece Arkeolojik Sit Alanı'nda bulunan 148 ada 15

parşel üzerinde bulunan tescilli anıtsal yapı buluntusunun korunmasına ve sergilenmesine yönelik olarak hazırlanan proje, Koruma Kurulu'nun 21.02.2012 tarih ve 13 sayılı kararı ile uygun bulunmuştur.



Şekil 3.32. 148 ada 15 parşelde bulunan yapının proje çizimleri (Biz Mimarlık Arşivi 2021)

Yapının fonksiyonu sergi salonudur. Sergi salonunda geçici sergiler düzenlenecek ve halka açık olacaktır. Yapı tek katlı olarak tasarlanmıştır. Yapıya kuzeydoğudaki komşu parşelden giriş sağlanmaktadır. Sergi Salonu'na giriş kuzeydoğudan iki kollu ahşap kapı ile sağlanmaktadır. Yol tarafında taş duvarın üzerine boylu boyunca sürme kayıtlarla geçilmiş ahşap pencereler yer almaktadır. Böylece sergi salonu için istenmiş olan süzme ışık elde edilmiştir. Taş duvarlar, içeriden ve dışarıdan sıvasızdır. Yeni yapılan tuğla duvarlar, sıvalı ve boyalıdır (Ek-6).

Buluntuların üzeri lamine cam ile örtülerek, buluntular alt kottan aydınlatılmıştır. Cam döşemelerin üzerinde gezilerek buluntuların sergilenmesi sağlanmıştır. Döşemede buluntuların üzerine gelen kısımlar lamine cam ile geçilmiştir. Lamine cam dışındaki döşeme travertendir.



Şekil 3.33. 148 ada 15 parşelde bulunan yapının fotoğrafları (Orijinal 2021)

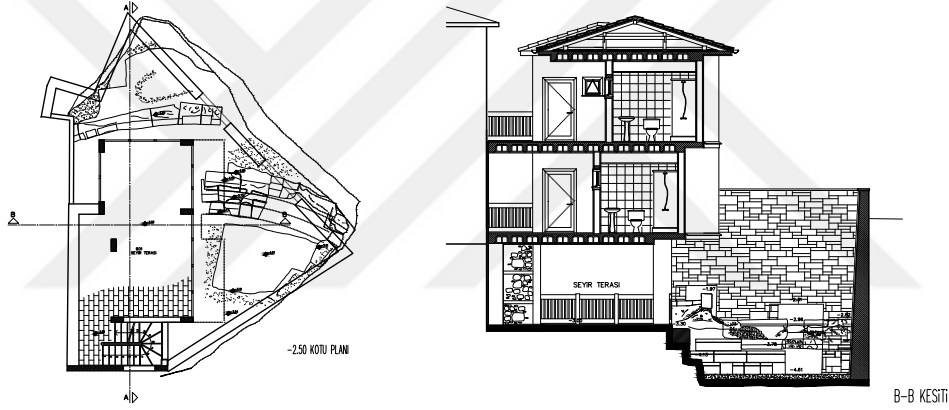
148 ada 31 parşel (Pansiyon);

Antalya İli, Muratpaşa İlçesi, Tuzcular Mahallesi, Kaleiçi Kentsel ve III. Derece Arkeolojik Sit Alanı'nda bulunan özel mülkiyetteki 148 ada 31 parşelde, sahiplerinin yapılanma taleplerine dayalı başvurusu üzerine sondaj kazısı Antalya Müze Müdürlüğü tarafından 31.01.2011-17.06.2011 tarihleri arasında yapılmıştır.



Şekil 3.34. 148 ada 31 parselde kazı sonucu ortaya çıkan arkeolojik buluntular (Demirel vd. 2012)

Bu parseldeki buluntuların korunmasını da içeren yeni yapı projesi, Koruma Kurulu’nun 11.12.2012 tarih ve 1240 sayılı kararı ile uygun bulunmuştur.



Şekil 3.35. 148 ada 31 parselde bulunan yapının proje çizimleri (Biz Mimarlık Arşivi 2021)

Yeni yapı için pansiyon işlevi getirilmiştir. Zemin katta 2 adet ikişer kişilik pansiyon odası; üst katta 1 adet ikişer kişilik pansiyon odası ve 1 adet aile odası; bodrum katta seyir terası yer almaktadır. Yeni tasarlanan yapının yapım sistemi betonarmedir. Tüm duvarlar tuğladan örülmüştür. Duvarlar sıvalı ve boyalıdır. Projede istinat duvarı parsel sınırı boyunca geçirilmiştir. İstinat duvarının üzeri kesme taş ile kaplanmıştır (Ek-7).

Buluntular olduğu yerde ve üzeri kapanmadan korunmuştur. Buluntuların dışında kalan bahçe alanına çakıl serilerek, buluntuların drenajı sağlanmıştır. -2.50 kotundaki seyir terasının zemini traverten döşemidir. Seyir terasının arkeolojik buluntularla ilişkili yüzeylerinde ahşap korkuluklar bulunmaktadır. Periyodik bakımı yapılmaya çalışılsa da buluntuların üzerinin açık olması, bozulmayı hızlandırmaktadır.



Şekil 3.36. 148 ada 31 parselde bulunan yapının fotoğrafları (Orijinal 2021)

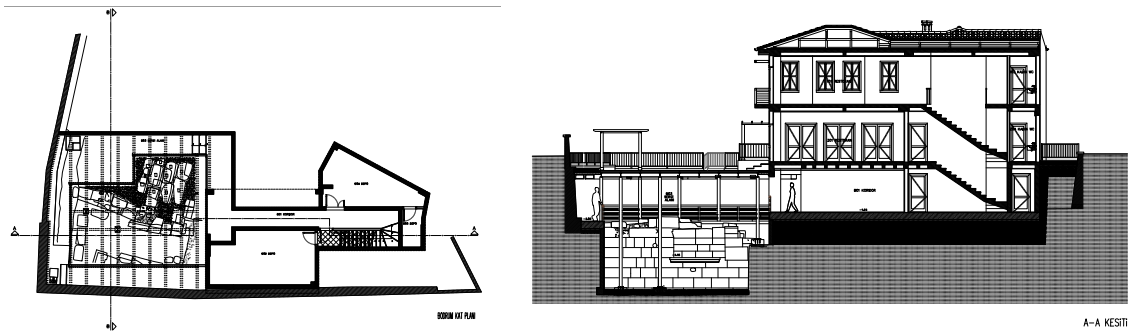
148 ada 34 parsel (Pansiyon, Restoran);

Antalya ili, Muratpaşa İlçesi, Tuzcular Mahallesi, Kaleiçi Kentsel ve III. Derece Arkeolojik Sit Alanı'nda bulunan özel mülkiyetteki 148 ada 34 parselde, sondaj çalışması Antalya Müze Müdürlüğü tarafından 31.01.2011 tarihinde başlatılmıştır.



Şekil 3.37. 148 ada 34 parselde kazı sonucu ortaya çıkan arkeolojik buluntular (Biz Mimarlık Arşivi 2021)

Yeni yapının fonksiyonu pansiyondur. Zemin katta giriş holü, resepsiyon, genel tuvaletler, mutfak, kahvaltı salonu (kafe, bar); üst katta 5 adet ikişer kişilik pansiyon odası; bodrum katta makine dairesi ve buluntuların sergilendiği alan yer almaktadır. Yapının yapım sistemi betonarmedir. Tüm duvarlar tuğladan örülmüştür. Duvarlar sıvalı ve boyalıdır. İstinat duvarının üzeri kesme taş ile kaplanmıştır (Ek-8).



Şekil 3.38. 148 ada 34 parselde bulunan yapının proje çizimleri (Biz Mimarlık Arşivi 2021)

Arkeolojik buluntular, üzeri lamine cam ile kapatılarak doğal koşullardan korunmuş ve sergilenmesi kolaylaşmıştır. Buluntulara yapı içindeki merdivenlerden ulaşılabilir. Bodrum kat, arkeolojik buluntuların sergilenmesi amacı ile düzenlenmiştir. Buluntuların etrafında korkuluk bulunmaktadır.



Şekil 3.39. 148 ada 34 parselde bulunan yapının fotoğrafları (Orijinal 2021)

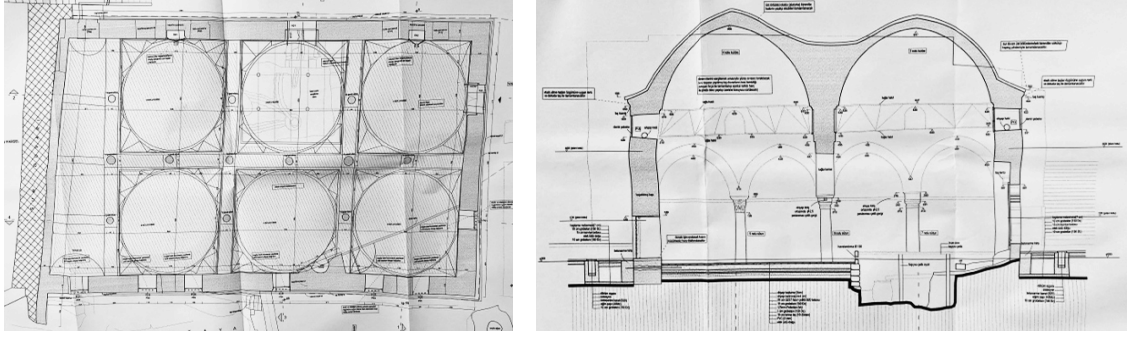
166 ada 22 parsel (Yivli Minare Cami);

Yivli Minare, Anadolu Selçuklu hükümdarı I. Alaeddin Keykubat döneminde, 13. yüzyılda yaptırılan Kaleiçi'nin ilk İslam eserlerindendir. Yivli Minare Cami kendi adıyla anılan külliye içerisinde yer almaktadır (Avcı 2015).

Antalya İli, Muratpaşa İlçesi, Selçuk Mahallesi, Kaleiçi Kentsel ve III. Derece Arkeolojik Sit Alanı'nda Vakıflar mülkiyetinde bulunan 166 ada 22 parselde yer alan Yivli Minare Caminin restorasyon projesi, Antalya Koruma Bölge Kurulu'nun 29.01.2007 tarih ve 1409 sayılı kararı ile uygun bulunmuştur. Camide bulunan su arkları, 2006-2010 yılları arasında yapılan restorasyon çalışmaları sırasında bulunmuştur.



Şekil 3.40. 166 ada 22 parselde restorasyon sonucu ortaya çıkan su arkları (Anonim 18 2021)



Şekil 3.41. 166 ada 22 parselde bulunan yapının proje çizimleri (VGM Arşivi 2021)

Yapı, cami olarak kullanılmaktadır. Yapının tüm duvarları taştır. Taş duvarlar içeriden ve dışarıdan sıvasız ve boyasızdır (Ek-9).

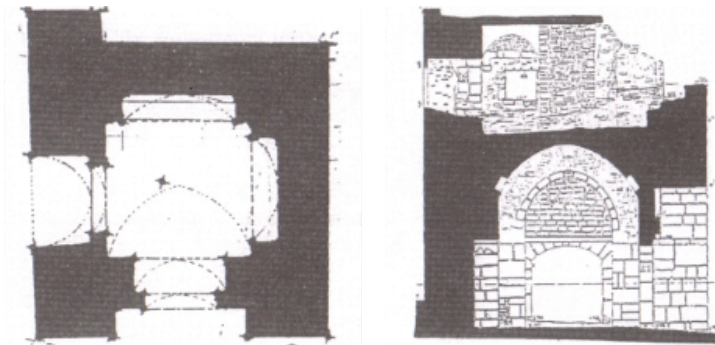
Buluntuların üzeri lamine cam ile örtülmüştür. Lamine cam döşeme buluntuların hem korunmasını hem de sergilenmesini sağlamaktadır. Döşemede buluntuların üzerine gelen kısımlar lamine cam ile geçilmiştir. Camide lamine cam döşemesi dışındaki zemin döşemesi halı kaplanmıştır.



Şekil 3.42. 166 ada 22 parselde bulunan yapının fotoğrafları (Orişinal 2021)

56 ada 1 parsel (Dükkân);

Antalya İli, Muratpaşa İlçesi, Tuzcular Mahallesi, Kaleiçi Kentsel ve III. Derece Arkeolojik Sit Alanı'nda Vakıflar mülkiyetinde bulunan 56 ada 1 parselde yer alan Balık Pazarı Burcu restorasyon projesi, Antalya Koruma Bölge Kurulu'nun 23.08.1995 tarih ve 2683 sayılı kararı ile uygun bulunmuştur.



Şekil 3.43. 56 ada 1 parselde bulunan yapının proje çizimleri (Engiz 1996)

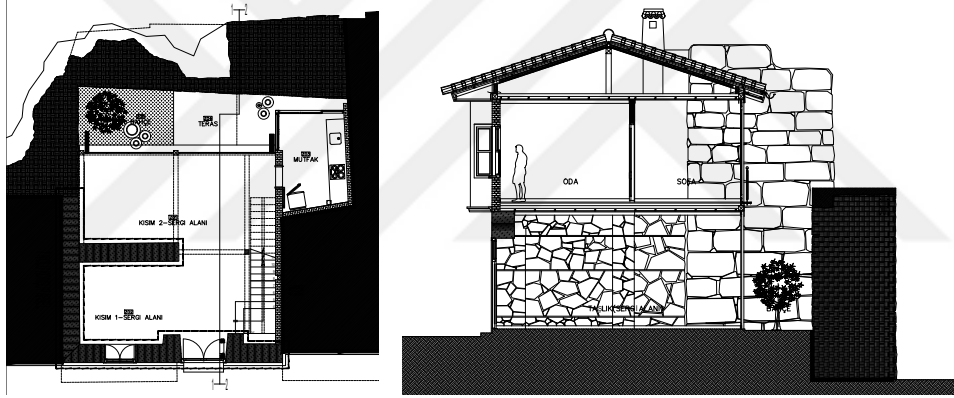
Burç ticaret amacıyla kullanılmaktadır. Burcun fonksiyonu hediyelik eşya satış yeridir (Ek-10).



Şekil 3.44. 56 ada 1 parselde bulunan yapının fotoğrafları (Orijinal 2021)

96 ada 8 parsel (Konut);

Antalya İli, Muratpaşa İlçesi, Kılınçarslan Mahallesi, Kaleiçi Kentsel ve III. Derece Arkeolojik Sit Alanı'nda yer alan yapı, 1992'de Taşınmaz Kültür Varlığı olarak tescillenmiştir. Konut, 2016 yılında restore edilmiştir.



Şekil 3.45. 96 ada 8 parselde bulunan yapının proje çizimleri (Şevket Altındal Mimarlık Arşivi 2021)

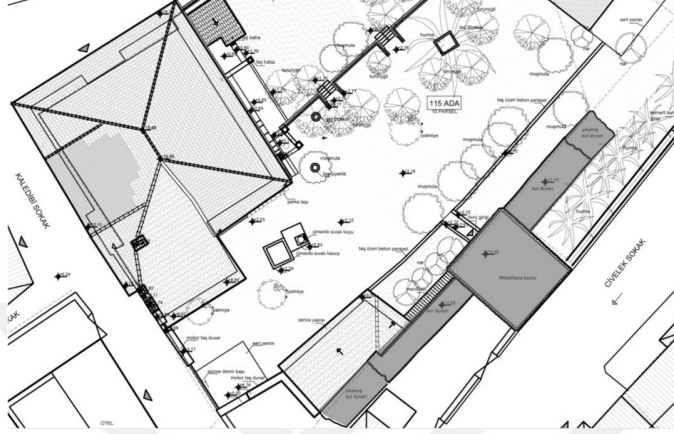
Yapı, konut olarak kullanılmaktadır. Konut tarihi sur duvarlarına bitişik konumlanmaktadır. Konutun bahçesinde sur duvarı bulunmaktadır. Ayrıca konutun bir duvarının bir kısmını sur duvarı oluşturmaktadır. Konutun zemin katında sergi alanı, mutfak ve bahçe; üst katında ise iki oda, sofa ve banyo bulunmaktadır (Ek-11).



Şekil 3.46. 96 ada 8 parselde bulunan yapının fotoğrafları (Orijinal 2021)

115 ada 10 parsel (Konut);

Antalya İli, Muratpaşa İlçesi, Kılınçarslan Mahallesi, Kaleiçi Kentsel ve III. Derece Arkeolojik Sit Alanı içerisinde 115 ada 10 parselde bulunan yapı, Antalya Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu'nun 13.05.1992 tarih ve 1442 sayılı kararı ile Korunması Gerekli Taşınmaz Kültür Varlığı olarak nitelendirilmektedir.



Şekil 3.47. 115 ada 10 parselde bulunan yapının proje çizimleri (Kara 2015)

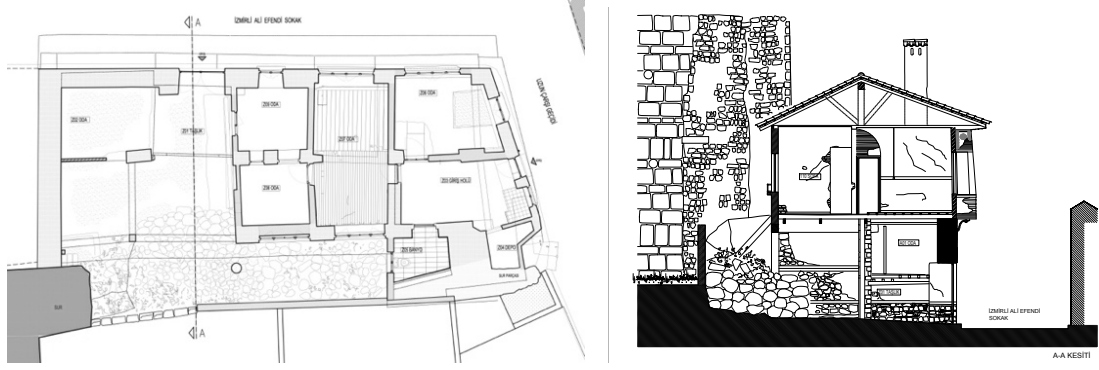
Yapı, konut olarak kullanılmaktadır. Konutun bahçesine sur duvarı ve burç bulunmaktadır (Ek-12).



Şekil 3.48. 115 ada 10 parselde bulunan yapının fotoğrafları (Orijinal 2021)

156 ada 17 parsel (Bar);

Antalya İli, Muratpaşa İlçesi, Selçuk Mahallesi, Kaleiçi Kentsel ve III. Derece Arkeolojik Sit Alanında bulunan 156 ada 17 parselde yer alan yapının restorasyon projesi, Antalya Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'nun 26.03.2018 tarih ve 7495 sayılı kararı ile uygun bulunmuştur.



Şekil 3.49. 156 ada 17 parselde bulunan yapının proje çizimleri (Biz Mimarlık Arşivi 2021)

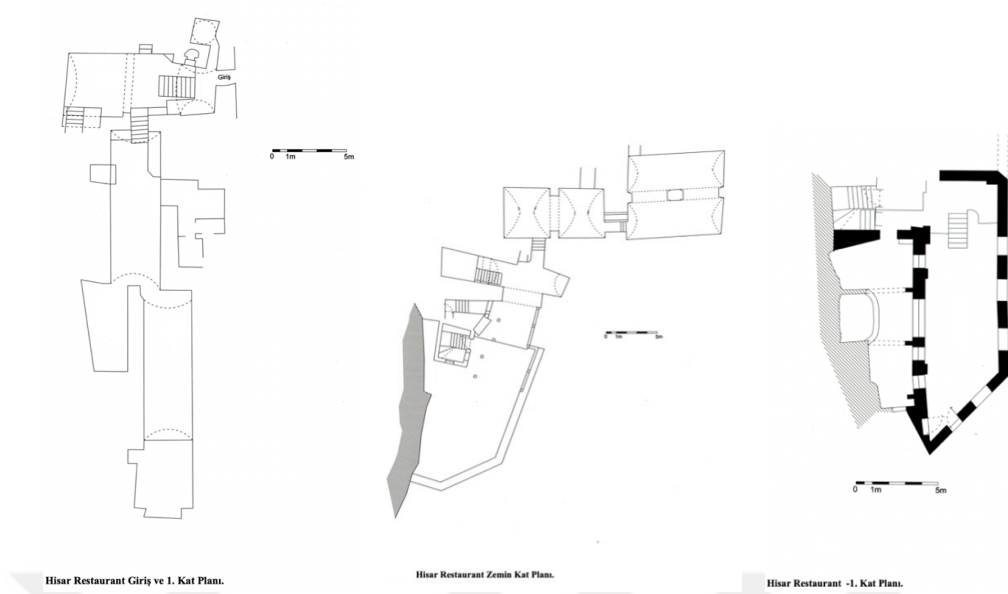
Yapı, bar olarak kullanılmaktadır. Barın bahçesine sur duvarı bulunmaktadır (Ek-13).



Şekil 3.50. 156 ada 17 parselde bulunan yapının fotoğrafları (Orijinal 2021)

166 ada 139 parsel (Restoran);

Antalya İli, Muratpaşa İlçesi, Selçuk Mahallesi, Kaleiçi Kentsel ve III. Derece Arkeolojik Sit Alanında bulunan 166 ada 139 parselde surlarda yer alan yapının restorasyon projesi, Antalya Koruma Bölge Kurulu'nun 14.07.1973 tarih ve 7306 sayılı kararı ile uygun bulunmuştur.



Şekil 3.51. 166 ada 139 parselde bulunan yapının proje çizimleri (Dere Yağar 2012)

Surun içi ticaret amacıyla kullanılmaktadır. Surun içi restoran olarak işlevlendirilmiştir (Ek-14).



Şekil 3.52. 166 ada 139 parselde bulunan yapının fotoğrafları (Orijinal 2021)

4. BULGULAR

4.1. Arkeolojik Buluntu ile Şekillenen Yapıların Analizi

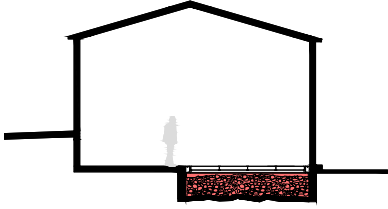
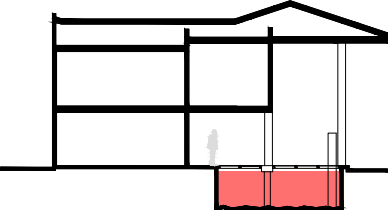
Çalışma kapsamında Kentsel ve III. Derece Arkeolojik Sit Alanı içerisinde yer alan Kaleiçi'nde incelenen 14 yapının 9'u yeni yapılaşmalar sırasında arkeolojik buluntulara ulaşılan yapılardır. Yapılaşma sırasında çıkan bu arkeolojik buluntular yapı projelerinin arkeolojik buluntuların korunması ve sergilenmesi amacıyla uygulanmasına sebep olmuştur.

İncelenen yapılar; arkeolojik buluntunun koruma ve sergilenme biçimi açısından, buluntunun mekanın yatay ve dikey elemanların malzemeleriyle ilişkisi açısından, arkeolojik buluntu ile mekandaki donatı ilişkisi açısından analiz edilmiştir.

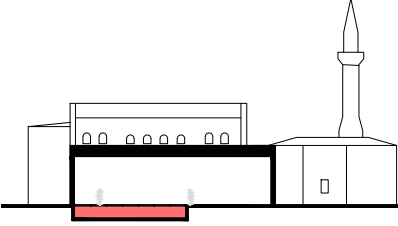
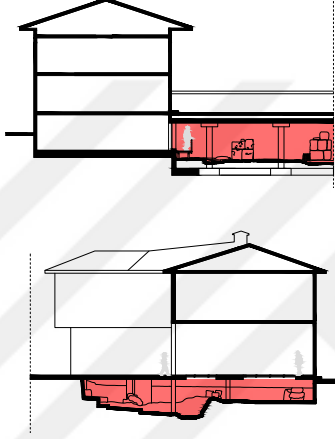
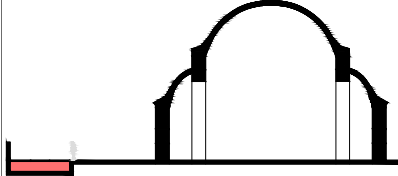
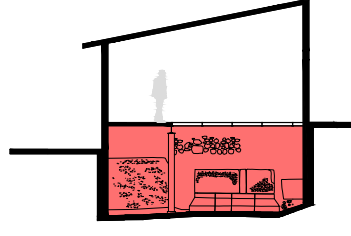
4.1.1. Yapılarda arkeolojik buluntunun koruma ve sergilenme biçimi açısından analizi

III. derece arkeolojik sit alanında yapılaşma öncesi sondaj kazısı esnasında arkeolojik buluntuya ulaşılan bu yapılarda koruma ve sergileme biçimleri farklılık göstermektedir (Çizelge 4.1).

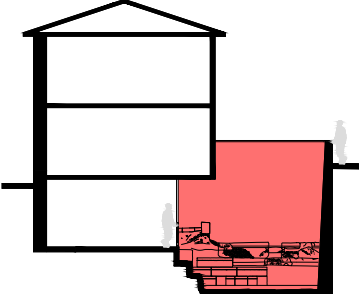
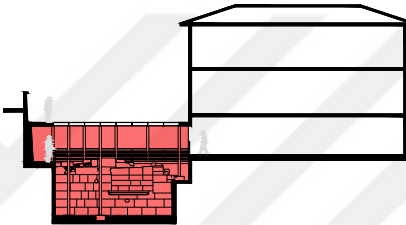
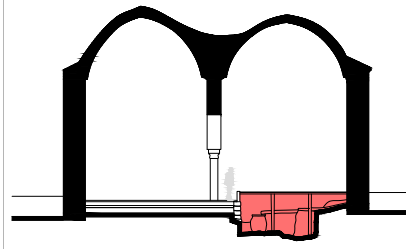
Çizelge 4.1. Arkeolojik buluntunun koruma ve sergileme biçimi

Yapın Bilgileri	Arkeolojik Buluntunun Koruma ve Sergileme Biçimi	
Ada Parsel: 56 ada 6 parsel Yapının Fonksiyonu: Kafe		Koruma Biçimi: Arkeolojik buluntu yapının zemin altı kotunda korunmaktadır. Sergileme Biçimi: Zeminde bulunan lamine cam döşeme ile arkeolojik buluntunun sergilenmesi sağlanmıştır.
Ada Parsel: 102 ada 12 parsel Yapının Fonksiyonu: Restoran		Koruma Biçimi: Arkeolojik buluntu yapının zemin altı kotunda korunmaktadır. Sergileme Biçimi: Zeminde bulunan lamine cam döşeme ile arkeolojik buluntunun sergilenmesi sağlanmıştır.

Çizelge 4.1'in devamı

Ada Parsel: 111 ada 2-3-8-9-10-17 parsel Yapının Fonksiyonu: Camii (Şehzade Korkut Camii)		Koruma Biçimi: Arkeolojik buluntu yapının zemin altı kotunda korunmaktadır. Sergileme Biçimi: Zeminde bulunan lamine cam döşeme ile arkeolojik buluntunun sergilenmesi sağlanmıştır.
Ada Parsel: 129 ada 11-12-18-20 parsel Yapının Fonksiyonu: Otel		Koruma Biçimi: Arkeolojik buluntu yapının zemin altı kotunda korunmaktadır. Sergileme Biçimi: Hem zeminde bulunan lamine cam döşeme hem de arkeolojik buluntu çevresinde oluşturulan gezi yolları ile arkeolojik buluntunun sergilenmesi sağlanmıştır.
Ada Parsel: 146 ada 1 parsel Yapının Fonksiyonu: Camii (Tekeli Mehmet Paşa Cami)		Koruma Biçimi: Arkeolojik buluntu yapının bahçesinde zemin altı kotunda korunmaktadır. Sergileme Biçimi: Zeminde bulunan lamine cam döşeme ile arkeolojik buluntunun sergilenmesi sağlanmıştır.
Ada Parsel: 148 ada 15 parsel Yapının Fonksiyonu: Kültür ve Sanat Evi		Koruma Biçimi: Arkeolojik buluntu yapının zemin altı kotunda korunmaktadır. Sergileme Biçimi: Zeminde bulunan lamine cam döşeme ile arkeolojik buluntunun sergilenmesi sağlanmıştır.

Çizelge 4.1'in devamı

Ada Parsel: 148 ada 31 parsel Yapının Fonksiyonu: Pansiyon		Koruma Biçimi: Arkeolojik buluntu yapının zemin altı kotunda korunmaktadır. Sergileme Biçimi: Arkeolojik buluntu üstü açık olarak sergilenmektedir. Zemin altı kotunda bulunan seyir terası ile arkeolojik buluntunun sergilenmesi sağlanmıştır.
Ada Parsel: 148 ada 34 parsel Yapının Fonksiyonu: Restoran		Koruma Biçimi: Arkeolojik buluntu yapının zemin altı kotunda korunmaktadır. Sergileme Biçimi: Hem zeminde bulunan lamine cam döşeme hem de arkeolojik buluntu çevresinde oluşturulan gezi yolları ile arkeolojik buluntunun sergilenmesi sağlanmıştır.
Ada Parsel: 166 ada 22 parsel Yapının Fonksiyonu: Camii (Yivli Minare Cami)		Koruma Biçimi: Arkeolojik buluntu yapının zemin altı kotunda korunmaktadır. Sergileme Biçimi: Zeminde bulunan lamine cam döşeme ile arkeolojik buluntunun sergilenmesi sağlanmıştır.

Arkeolojik buluntunun koruma ve sergilenme biçimi açısından 9 yapı incelendiğinde;

- Tüm yapılarda arkeolojik buluntunun yapının zemin altı kotunda korunduğu tespit edilmiştir.
- 8 yapıda buluntunun üzeri cam döşeme ile koruma ve sergilenmesi yapılırken, 1 yapıda (148 ada 31 parsel) buluntunun üzerinin açık bırakıldığı tespit edilmiştir.

- 6 yapıda arkeolojik buluntunun çevresinde gezi yolları bulunmazken, 3 yapıda (129 ada 11-12-18-20 parsel, 148 ada 31 parsel ve 148 ada 34 parsel) arkeolojik buluntunun çevresinde gezi yolları bulunduğu tespit edilmiştir.
- 8 yapıda arkeolojik buluntuya yapının içerisinden ulaşım sağlanırken, 1 yapıda (146 ada 1 parsel) arkeolojik buluntuya yapının bahçesinden ulaşım sağlandığı tespit edilmiştir.
- 3 yapıda (129 ada 11-12-18-20 parsel, 148 ada 31 parsel ve 148 ada 34 parsel) buluntulara yapı içindeki merdivenlerden ulaşıldığı tespit edilmiştir.

Çizelge 4.2. Arkeolojik buluntu ile şekillenen yapıların koruma ve sergileme açısından değerlendirilmesi

Yapı Bilgileri	Arkeolojik Buluntunun Korunma Şekli		Arkeolojik Buluntunun Sergilenme Şekli	
	Zemin Altı Kotunda Koruma	Yapı İçinde Koruma	Cam Döşeme ile Sergileme	Buluntu Kotunda Dolaşım ile Sergileme
56 ada 6 parsel	✓	✓	✓	-
102 ada 12 parsel	✓	✓	✓	-
111 ada 2-3-8-9-10-17 parsel	✓	✓	✓	-
129 ada 11-12-18-20 parsel	✓	✓	✓	✓
146 ada 1 parsel	✓	-	✓	-
148 ada 15 parsel	✓	✓	✓	-
148 ada 31 parsel	✓	✓	-	✓
148 ada 34 parsel	✓	✓	✓	✓
166 ada 22 parsel	✓	✓	✓	-

Bu çalışma sonucunda Antalya Kaleiçi'nde arkeolojik buluntu ile şekillenen yapılar koruma ve sergileme açısından değerlendirildiğinde (Çizelge 4.2);

- Yapılar için hazırlanan projelerde tasarım kriteri olarak yalnızca taşıyıcı sistemin arkeolojik buluntuya zarar vermemesine dikkat edilmiştir.
- Yapılarda koruma ve sergileme yöntemi olarak, genellikle arkeolojik buluntunun yer aldığı zeminin cam döşemeyle kaplandığı görülmektedir. Arkeolojik buluntunun üzerinin cam döşeme ile kapatılmayıp açık bırakıldığı örnek de mevcuttur. Bu tür örneklerde arkeolojik buluntu dış etkenlere karşı korunmasız durumda kalmaktadır.
- Yapılarda yer alan buluntular genellikle cam ile kapatılıp üst taraftan izlenebilmektedir. Hem üst kottan buluntuların sergilendiği hem de arkeolojik buluntunun olduğu kota inildiği örnekler de mevcuttur. Arkeolojik buluntunun olduğu kota inilen yapılarda buluntuların daha yakından incelenme fırsatı yakalanmaktadır.

4.1.2. Yapılarda buluntunun mekanın yatay ve dikey elemanların malzemeleriyle ilişkisinin analizi

Arkeolojik buluntunun mekanın içerisinde yer almasıyla birlikte mekanı oluşturan elemanlar arasında bir ilişki ortaya çıkmaktadır. Mekan içerisinde dikey elemanlardan duvarlar ve yatay elemanlardan döşemeler en geniş yüzeye sahip mekan bileşenleridir. Bu yüzden bu elemanlar mekanın algılanmasında önemli bir yere sahiptir.

Çizelge 4.3. 56 ada 6 parseldeki arkeolojik buluntunun mekandaki yatay ve dikey elemanların malzemesi ile ilişkisi

56 Ada 6 Parsel	
Yatay Elemanlar	Dikey Elemanlar
Arkeolojik buluntunun sergilendiği alan, lamine cam döşeme ile kaplıdır. Sergileme fonksiyonu dışında kalan alan, ahşap döşeme ile kaplıdır.	Duvarlar sıvalı ve boyalıdır.
	

Sergileme fonksiyonu dışında kalan alanın, ahşap döşeme ile kaplanması arkeolojik buluntunun ayırt edilmesini sağlamıştır. Mekanda farklı renkte döşeme kaplamasının kullanılması buluntunun algılanabilirliğini arttırmıştır. Duvarların sıvalı ve boyalı olması mekanda yer alan arkeolojik buluntunun fark edilebilmesini etkilemiştir.

Çizelge 4.4. 102 ada 12 parseldeki arkeolojik buluntunun mekandaki yatay ve dikey elemanların malzemesi ile ilişkisi

102 Ada 12 Parsel	
Yatay Elemanlar	Dikey Elemanlar
Arkeolojik buluntunun sergilendiği alan, lamine cam döşeme ile kaplıdır. Sergileme fonksiyonu dışında kalan alan, traverten döşeme ile kaplıdır.	Mekandaki kolonların bir kısmı ahşap ile bir kısmı tuğla ile kaplanmıştır. Ahşap kaplamalı kolonların arasında kalan yüzeyler cam ile kapatılmıştır.
 	

Sergileme fonksiyonu dışında kalan alanın, traverten döşeme ile kaplanması arkeolojik buluntunun ayırt edilmesini engellemiştir. Traverten döşeme ile arkeolojik buluntuların renk olarak benzerlik göstermesi buna sebep olmuştur. Kolonların ahşap ve tuğla kaplamalı olması, kolonların arasındaki yüzeylerin cam ile kaplı olması arkeolojik buluntunun algılanmasında herhangi bir olumsuz etki yaratmamıştır.

Çizelge 4.5. 111 ada 2-3-8-9-10-17 parseldeki arkeolojik buluntunun mekandaki yatay ve dikey elemanların malzemesi ile ilişkisi

111 Ada 2-3-8-9-10-17 Parsel	
Yatay Elemanlar	Dikey Elemanlar
Arkeolojik buluntunun sergilendiği alan, lamine cam döşeme ile kaplıdır. Sergileme fonksiyonu dışında kalan alan, ahşap döşeme üzerine halı döşelidir.	Taş duvarlar içeriden ve dışarıdan sıvasızdır.
 	 

Sergileme fonksiyonu dışında kalan alanın, halı ile kaplanması arkeolojik buluntunun ayırt edilmesini sağlamıştır. Mekanda farklı renkte bir zemin kaplamasının kullanılması buluntunun algılanabilirliğini arttırmıştır. Yapının kendisi de arkeolojik bir eser olması nedeniyle hem yapının duvarları hem de zemindeki buluntular birer arkeolojik değerdir.

Çizelge 4.6. 129 ada 11-12-18-20 parseldeki arkeolojik buluntunun mekandaki yatay ve dikey elemanların malzemesi ile ilişkisi

129 Ada 11-12-18-20 Parsel	
Yatay Elemanlar	Dikey Elemanlar
Arkeolojik buluntunun üst kottan sergilendiği alan, lamine cam döşeme ile kaplıdır.  Arkeolojik buluntunun çevresindeki gezi yolları, ahşap döşeme ile kaplıdır. Ahşap döşemenin bazı yerlerinde buluntuların daha iyi algılanması için cam döşeme kullanılmıştır. 	Arkeolojik buluntunun sergilendiği alandaki duvarlar sıvalı ve boyalıdır. 

Arkeolojik buluntuların üst kottan sergilemesi amacıyla yer alan lamine cam döşemeler bu kotta mekanın döşemesini oluştururken; buluntuların yer aldığı kotta bu cam döşemeler mekanın tavanını oluşturmaktadır. Arkeolojik buluntunun çevresindeki gezi yolları, ahşap döşeme ile kaplı olması arkeolojik buluntunun ayırt edilmesini sağlamıştır. Ayrıca mekandaki duvarların beyaz renge boyalı olması arkeolojik buluntuların öne çıkmasını sağlamıştır.

Çizelge 4.7. 146 ada 1 parseldeki arkeolojik buluntunun mekandaki yatay ve dikey elemanların malzemesi ile ilişkisi

146 Ada 1 Parsel	
Yatay Elemanlar	Dikey Elemanlar
Arkeolojik buluntunun sergilendiği alan, lamine cam döşeme ile kaplıdır. Sergileme fonksiyonu dışında kalan alan, traverten döşeme ile kaplıdır.  	Bahçe duvarı sıvasız ve boyasızdır. 

Sergileme fonksiyonu dışında kalan alanın, traverten döşeme ile kaplanması arkeolojik buluntunun ayırt edilmesini engellemiştir. Traverten döşeme ile arkeolojik buluntuların renk olarak benzerlik göstermesi buna sebep olmuştur. Bahçe duvarının renk ve dokusunun da arkeolojik buluntuyla benzerlik göstermesinden dolayı buluntunun fark edilmesi zorlaşmaktadır.

Çizelge 4.8. 148 ada 15 parseldeki arkeolojik buluntunun mekandaki yatay ve dikey elemanların malzemesi ile ilişkisi

148 Ada 15 Parsel	
Yatay Elemanlar	Dikey Elemanlar
Arkeolojik buluntunun sergilendiği alan, lamine cam döşeme ile kaplıdır. Sergileme fonksiyonu dışında kalan alan, traverten döşeme ile kaplıdır.	Taş duvarlar sıvasızdır. Tuğla duvarlar ise sıvalı ve boyalıdır.
 	

Sergileme fonksiyonu dışında kalan alanın, traverten döşeme ile kaplanması arkeolojik buluntunun ayırt edilmesini engellemiştir. Traverten döşeme ile arkeolojik buluntuların renk olarak benzerlik göstermesi buna sebep olmuştur. Yapının üç cephesinin taş duvar olması arkeolojik buluntunun algılanabilirliğini azaltmıştır.

Çizelge 4.9. 148 ada 31 parseldeki arkeolojik buluntunun mekandaki yatay ve dikey elemanların malzemesi ile ilişkisi

148 Ada 31 Parsel	
Yatay Elemanlar	Dikey Elemanlar
Arkeolojik buluntunun sergilendiği kottaki seyir terası traverten döşeme ile kaplıdır.	İstinat duvarının üzeri kesme taş ile kaplıdır.
	
	

İstinat duvarının üzeri kesme taş ile kaplanması arkeolojik buluntunun algılanabilirliğini azaltmıştır. Kesme taşın renk ve doku olarak arkeolojik buluntuya benzemesi nedeniyle buluntunun ayırt edilmesini olumsuz etkilemiştir. Ayrıca traverten döşeme ile kaplanması arkeolojik buluntunun ayırt edilmesini engellemiştir. Traverten döşeme ile arkeolojik buluntuların renk olarak benzerlik göstermesi buna sebep olmuştur.

Çizelge 4.10. 148 ada 34 parseldeki arkeolojik buluntunun mekandaki yatay ve dikey elemanların malzemesi ile ilişkisi

148 Ada 34 Parsel	
Yatay Elemanlar	Dikey Elemanlar
Arkeolojik buluntunun üst kottan sergilendiği alan, lamine cam döşeme ile kaplıdır.  Arkeolojik buluntunun çevresindeki gezi yolları, doğal taş ile kaplıdır. 	Arkeolojik buluntunun sergilendiği alandaki duvarların bir kısmı taraklı mozaik sıvalı bir kısmı ise kesme taş ile kaplıdır. 

Arkeolojik buluntuların üst kottan sergilemesi amacıyla yer alan lamine cam döşeme bu kotta mekanın döşemesini oluştururken; buluntuların yer aldığı kotta bu cam döşemeler mekanın tavanını oluşturmaktadır. Gezi yollarının doğal taş ile kaplı olması renk olarak arkeolojik buluntuya benzemesi nedeniyle buluntunun ayırt edilmesini olumsuz etkilemiştir. İstinat duvarının üzeri kesme taş ile kaplanması arkeolojik buluntunun algılanabilirliğini azaltmıştır. Kesme taşın mekanda kullanılması ile buluntunun ayırt edilmesini olumsuz etkilemiştir.

Çizelge 4.11. 166 ada 22 parseldeki arkeolojik buluntunun mekandaki yatay ve dikey elemanların malzemesi ile ilişkisi

166 Ada 22 Parsel	
Yatay Elemanlar	Dikey Elemanlar
Arkeolojik buluntunun sergilendiği alan, lamine cam döşeme ile kaplıdır. Sergileme fonksiyonu dışında kalan alan, halı döşelidir.  	Taş duvarlar içeriden ve dışarıdan sıvasızdır. 

Sergileme fonksiyonu dışında kalan alanın, halı ile kaplanması arkeolojik buluntunun ayırt edilmesini sağlamıştır. Mekanda farklı renkte bir kaplamanın kullanılması buluntunun algılanabilirliğini arttırmıştır. Yapının duvarlarının taştan olması arkeolojik buluntu ile tarihi yapının birbirinden ayırt edilmesini zorlaştırmaktadır.

Yapılarda buluntunun mekanın yatay ve dikey elemanlarının malzemeleriyle ilişkisi açısından 9 yapı incelendiğinde;

- Dini işlevli 2 yapıda (111 ada 2-3-8-9-10-17 parsel ve 146 ada 1 parsel) sergileme fonksiyonu dışında kalan alanlar halı ile döşeli olduğu için arkeolojik buluntuyu

koruma ve sergilemede kullanılan cam döşemeler ile renk ve dokuda farklılık olması sebebiyle buluntular ön plana çıkmaktadır.

- 5 yapıda sergileme fonksiyonu dışında kalan zemin döşemesi için traverten döşeme kullanılmıştır. Yerel malzemenin kullanılması ve geçmişe gönderme yapması buluntuların ayırt edilebilirliğini engellemektedir.
- 2 yapının (56 ada 6 parsel ve 129 ada 11-12-18-20 parsel) zemininde ise renk ve dokusu ile farklı bir malzeme olan ahşap döşemenin kullanılması arkeolojik buluntunun ayırt edilebilirliğini olumlu yönde etkilemiştir.
- 6 yapının dikey elemanları taş veya kesme taştan oluşmaktadır. Bu malzemeler arkeolojik buluntu ile renk ve doku olarak benzerlik gösterdiği için arkeolojik buluntunun ayırt edilebilirliğini engellemektedir. 3 yapıda ise dikey elemanlar ahşap kaplamalı veya sıvalı boyalı olduğu için buluntular ön plana çıkmaktadır.
- Arkeolojik buluntuları koruma ve sergileme amacıyla yer alan cam döşemeler 7 yapıda kare ya da dikdörtgen formunda iken 1 yapıda (146 ada 1 parsel) farklı bir geometrik biçimlenme kullanılmıştır. Diğer 1 yapıda (148 ada 31 parsel) ise arkeolojik buluntuların üzeri açık bırakıldığı için cam döşeme kullanılmamıştır.
- 7 yapıda zemin döşemesi ile koruma ve sergileme için kullanılan cam döşeme aynı seviyedeyken; 1 yapıda (166 ada 139 parsel) koruma ve sergileme için kullanılan cam döşeme yükseltilmiş bir taban düzlemi oluşturulmuştur.

Çizelge 4.12. Arkeolojik buluntu ile şekillenen yapılardaki dikey ve yatay elemanların malzemeleri açısından değerlendirilmesi

Yapı Bilgileri	Dikey Eleman Malzemeleri			Yatay Eleman Malzemeleri		
	Taş, Kesme taş	Ahşap Kaplama	Sıva+Boya	Traverten	Ahşap	Halı
56 ada 6 parsel	-	-	✓	-	✓	-
102 ada 12 parsel	-	✓	-	✓	-	-
111 ada 2-3-8-9-10-17 parsel	✓	-	-	-	-	✓
129 ada 11-12-18-20 parsel	-	-	✓	-	✓	-
146 ada 1 parsel	✓	-	-	-	-	✓
148 ada 15 parsel	✓	-	-	✓	-	-

Çizelge 4.12'nin devamı

148 ada 31 parsel	✓	-	-	✓	-	-
148 ada 34 parsel	✓	-	-	✓	-	-
166 ada 22 parsel	✓	-	-	✓	-	-

Bu çalışma sonucunda Antalya Kaleiçi'nde arkeolojik buluntu ile şekillenen yapılardaki dikey ve yatay elemanların malzemeleri açısından değerlendirildiğinde (Çizelge 4.12);

- Arkeolojik buluntunun cam döşeme ile kaplı olduğu alan dışında kalan yatay eleman (zemin döşemesi) traverten, ahşap veya halı ile döşenmiştir. Yatay elemanın traverten döşeme ile kaplı olduğu yapılarda; traverten döşemenin buluntu ile renk ve doku olarak benzerlik göstermesi arkeolojik buluntunun fark edilebilirliğinin azalmasına neden olmuştur. Yatay elemanın ahşap döşeme ile kaplı olması arkeolojik buluntunun ayırt edilebilir olmasını sağlamıştır. Yatay elemanın halı kaplandığı yapılarda; halı döşemenin buluntu ile renk ve doku olarak farklılık göstermesi arkeolojik buluntunun fark edilebilirliğini arttırmaktadır.
- Yatay elemanlarda olduğu gibi dikey elemanlarda da kullanılan malzeme arkeolojik buluntunun ön plana çıkıp çıkmayacağını etkilemiştir. Dikey elemanın taş ya da kesme taş olduğu yapılarda; taş malzemenin buluntu ile renk ve doku olarak benzerlik göstermesi arkeolojik buluntunun ayırt edilebilirliğinin azalmasına neden olmuştur. Dikey elemanların ahşap ile kaplı olduğu yapılarda; ahşap malzemenin buluntu ile renk ve doku olarak farklılık göstermesi arkeolojik buluntunun fark edilebilirliğini arttırmıştır. Dikey elemanların sıvalı ve boyalı olduğu yapılarda; sıva ve boyalı dikey elemanların buluntu ile renk ve doku olarak farklılık göstermesi arkeolojik buluntunun ayırt edilebilirliğinin arttırmasını sağlamıştır.
- Yapılarda eskiye öykünen malzemelerin kullanılması eski yeni ayrımının yapılamaması nedeniyle arkeolojik buluntunun okunmasına engel olmaktadır. Yapılarda mekan tasarımında arkeolojik buluntuyu ön plana çıkaracak malzeme seçimi yapılması önemlidir.

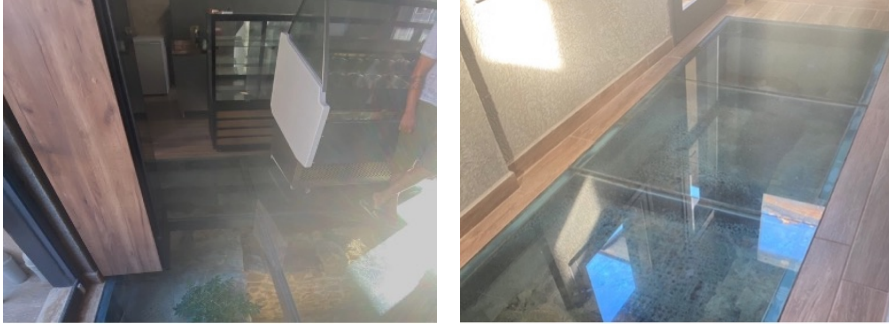
4.1.3. Arkeolojik buluntu ile mekandaki donatı ilişkisinin analizi

Arkeolojik buluntunun yer aldığı mekanlarda mekanın fonksiyonuna göre donatılar bulunmaktadır. Bu donatı elemanlarının mekanda yer alan arkeolojik buluntuların görsel ilişkisi üzerindeki etkisi irdelenecektir.

56 Ada 6 Parsel

Arkeolojik buluntu ticaret işleviyle kullanılan bir yapıda bulunmaktadır. Yapı dondurmacı olarak kullanılmaktadır. Mekanda arkeolojik buluntunun lamine cam ile örtülü olduğu alanda dondurma makinesi bulunmaktadır. Bu donatı arkeolojik

buluntunun görsel ilişkisini kesmektedir (Şekil 4.1).



Şekil 4.1. 56 ada 6 parselde yer alan arkeolojik buluntu ile mekandaki donatı ilişkisi (Orijinal 2021)

102 Ada 12 Parsel

Ticaret işleviyle kullanılan yapıda arkeolojik buluntu yer almaktadır. Yapı restoran olarak kullanılmaktadır. Mekanda arkeolojik buluntunun lamine cam ile örtülü olduğu alanda restoranın masa ve sandalyeleri bulunmaktadır. Bu donatılar arkeolojik buluntunun görsel ilişkisini kesmektedir (Şekil 4.2).



Şekil 4.2. 102 ada 12 parselde yer alan arkeolojik buluntu ile mekandaki donatı ilişkisi (Orijinal 2021)

111 Ada 2-3-8-9-10-17 Parsel

Cami olarak kullanılan bu yapıda arkeolojik buluntunun lamine cam ile örtülü olduğu alanda görsel ilişkiyi kesecek bir donatı elemanı bulunmamaktadır. Tavanda yer alan aydınlatma elemanlarının yansımalarının cam zemin üzerine düşmesi arkeolojik buluntunun görsel olarak algılanmasını engellemektedir (Şekil 4.3).



Şekil 4.3. 111 ada 2-3-8-9-10-17 parselde yer alan arkeolojik buluntu ile mekandaki donatı ilişkisi (Orijinal 2021)

129 Ada 11-12-18-20 Parsel

Yapı otel olarak kullanılmaktadır. Mekanda arkeolojik buluntunun lamine cam ile örtülü olduğu alanda görsel ilişkiyi kesecek bir donatı elemanı bulunmamaktadır. Mekandaki oturma elemanları çakıl mozaik döşemenin üzerine konumlandırılmıştır (Şekil 4.4).



Şekil 4.4. 129 ada 11-12-18-20 parselde yer alan arkeolojik buluntu ile mekandaki donatı ilişkisi (Orijinal 2021)

146 Ada 1 Parsel

Caminin bahçesinde yer alan arkeolojik buluntunun lamine cam ile örtülü olduğu alanda görsel ilişkiyi kesecek bir donatı elemanı bulunmamaktadır (Şekil 4.5).



Şekil 4.5. 146 ada 1 parselde yer alan arkeolojik buluntu ile mekandaki donatı ilişkisi (Orijinal 2021)

148 Ada 15 Parsel

Kültürel ve sanatsal etkinliklerin yapıldığı bu mekanda arkeolojik buluntunun lamine cam ile örtülü olduğu alanda görsel ilişkiyi tam anlamıyla kesecek bir donatı elemanı bulunmamaktadır. Mekandaki oturma elemanları ve piyano traverten döşemenin üzerine konumlandırılmıştır. Ancak mekanın köşesinde bulunan depolama birimi lamine camın üzerine konumlandırılmıştır. Bu donatının bütünüyle arkeolojik buluntunun görsel ilişkisini kestiği söylenemez (Şekil 4.6).



Şekil 4.6. 148 ada 15 parselde yer alan arkeolojik buluntu ile mekandaki donatı ilişkisi (Orijinal 2021)

148 Ada 31 Parsel

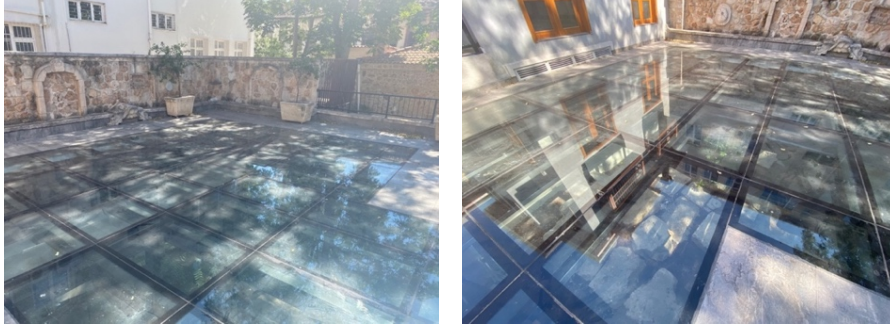
Arkeolojik buluntu ticaret işleviyle kullanılan bir yapıda bulunmaktadır. Yapının fonksiyonu pansiyondur. Mekanda arkeolojik buluntunun üzeri cam ile örtülü olmadığı için görsel ilişkiyi kesecek bir donatı elemanı bulunmamaktadır (Şekil 4.7).



Şekil 4.7. 148 ada 31 parselde yer alan arkeolojik buluntu ile mekandaki donatı ilişkisi (Orijinal 2021)

148 Ada 34 Parsel

Ticaret işleviyle kullanılan yapıda arkeolojik buluntu bulunmaktadır. Yapının fonksiyonu restorandır. Mekanda arkeolojik buluntunun lamine cam ile örtülü olduğu alanda görsel ilişkiyi kesecek bir donatı elemanı bulunmamaktadır (Şekil 4.8).



Şekil 4.8. 148 ada 34 parselde yer alan arkeolojik buluntu ile mekandaki donatı ilişkisi (Orijinal 2021)

166 Ada 22 Parsel

Arkeolojik buluntu caminin içerisinde yer almaktadır. Mekanda arkeolojik buluntunun lamine cam ile örtülü olduğu seperatör ve bilgilendireme levhası bulunmaktadır. Bu elemanlar arkeolojik buluntunun görsel ilişkisini kesmektedir (Şekil 4.9).



Şekil 4.9. 166 ada 22 parselde yer alan arkeolojik buluntu ile mekandaki donatı ilişkisi (Orijinal 2021)

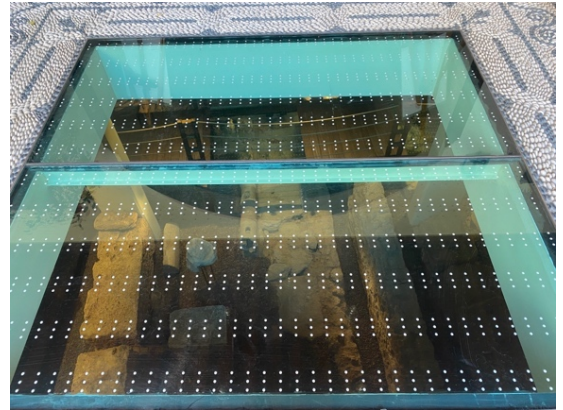
Bu çalışma sonucunda Antalya Kaleiçi'nde arkeolojik buluntu ile şekillenen yapılarda yer alan lamine cam döşeme açısından değerlendirildiğinde (Çizelge 4.13);

- Yapıların bazılarında cam döşeme üzerinde donatı bulunmaktadır. Cam döşemenin üzerinde donatı yer alan yapılarda mekan içinde arkeolojik buluntunun okunabilirliği zorlaşmaktadır. Bu yapılarda mekanın işlevine göre donatılar yer almaktadır.
- Yapıların genelinde arkeolojik buluntuyu koruma ve sergileme amacıyla cam döşeme iç mekanda yer almaktadır. Yapıların bazılarında ise lamine cam döşeme yağmur, güneş gibi çevresel etmenlere açık halde bulunmaktadır.

Çizelge 4.13. Arkeolojik buluntu ile şekillenen yapılarda yer alan lamine cam döşeme açısından değerlendirilmesi

Yapı Bilgileri	Cam Döşeme Üzerinde Donatı Bulunması	Cam Döşemenin Dış Etkenlere Açık Olması
56 ada 6 parsel	✓	-
102 ada 12 parsel	✓	-
111 ada 2-3-8-9-10-17 parsel	-	-
129 ada 11-12-18-20 parsel	-	✓
146 ada 1 parsel	-	✓
148 ada 15 parsel	✓	-
148 ada 31 parsel	-	-
148 ada 34 parsel	-	✓
166 ada 22 parsel	✓	-

- Yapılardan bir tanesinde (129 ada 11-12-18-20 parsel) lamine cam döşeme üzerine beyaz renkli serigrafi baskı yapılmıştır (Şekil 4.10). Bu beyaz noktalı baskı sayesinde zeminde cam malzemenin yer aldığı daha iyi anlaşılmaktadır. Ancak bu malzeme arkeolojik eserin görülebilirliğini azaltmaktadır.



Şekil 4.10. Lamine cam döşeme üzerinde yer alan beyaz noktalı serigrafi baskı (Orijinal 2021)

- Yapılarda arkeolojik buluntunun sergilenmesi için genellikle zeminler cam yüzey ile kaplanmıştır. Ancak Antalya Kaleiçi'nin yıllık nem ortalamasının %60 civarında olması nedeniyle cam döşeme ile kaplanmış alanlarda yoğunlaşma olmaktadır (Şekil 4.11). Bu durum hem buluntuya zarar vermekte hem de buluntunun sergilenmesine engel olmaktadır.



Şekil 4.11. Lamine cam döşemede yoğunlaşma oluşması (Orijinal 2021)

Antalya Kaleiçi'nde arkeolojik buluntu ile şekillenen yapılar değerlendirildiğinde;

- Farklı işlevlere sahip yapılarda, sergilenen buluntu çarpıcı bir unsur haline gelmemiştir. Mekanın çekim noktasını oluşturamamıştır.
- Mekan içinde arkeolojik buluntu hakkında bilgilendirme bulunmamaktadır. Bu mekanları ziyaret edenlerin ve kullananların arkeolojik eserler hakkında farkındalık oluşturmaları için bilgilendirme yapılması gerekmektedir.

4.2. Sur Duvarı veya Burç ile Şekillenen Yapıların Analizi

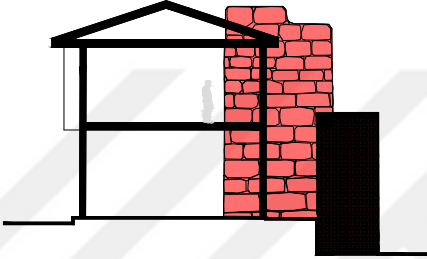
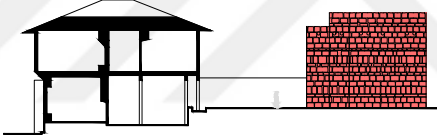
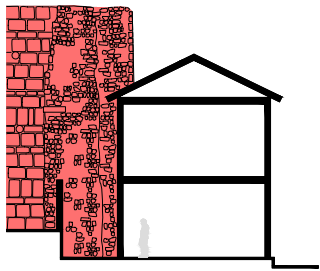
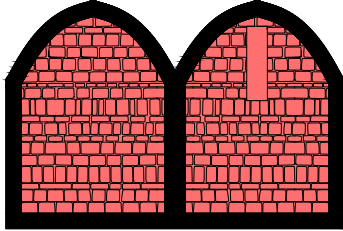
Çalışma kapsamında Kentsel ve III. Derece Arkeolojik Sit Alanı içerisinde yer alan Kaleiçi'nde incelenen 14 yapının 5'i mevcut sur duvarı ya da burçlar ile şekillenen yapılardır. Bu arkeolojik değerler farklı fonksiyondaki yapıların farklı alanlarında yer almaktadır.

İncelenen yapılar; sur duvarı veya burcun yapı ile ilişkisi açısından, sur duvarı veya burcun yatay - dikey elemanlar ve donatı ilişkisi açısından analiz edilmiştir.

4.2.1. Sur duvarı veya burcun yapı ile ilişkisinin analizi

Kentsel ve III. derece arkeolojik sit alanında bulunan Kaleiçi'nde mevcut arkeolojik varlıkları iç sur duvarları, dış sur duvarları ve burçlar oluşturmaktadır. Bu arkeolojik değerler yapılarda farklı konumlarda bulunduğu için yapı ile ilişkileri farklılık göstermektedir (Çizelge 4.14).

Çizelge 4.14. Sur duvarı veya burcun yapı ile ilişkisi

Yapının Bilgileri	Sur Duvarı veya Burcun Yapı ile İlişkisi	
Ada Parsel: 56 ada 1 parsel Yapının Fonksiyonu: Ticaret		Arkeolojik Varlık: Burç Yapı ile ilişkisi: Burç kalıntısı yapının tamamını oluşturmaktadır.
Ada Parsel: 96 ada 8 parsel Yapının Fonksiyonu: Konut		Arkeolojik Varlık: Sur duvarı Yapı ile ilişkisi: Sur duvarı kalıntısı yapının hem yapının duvarının bir kısmını hem de bahçe duvarını oluşturmaktadır.
Ada Parsel: 115 ada 10 parsel Yapının Fonksiyonu: Konut		Arkeolojik Varlık: Sur duvarı ve burç Yapı ile ilişkisi: Sur duvarı ve burç kalıntısı yapının bahçe duvarını oluşturmaktadır.
Ada Parsel: 156 ada 17 parsel Yapının Fonksiyonu: Konut		Arkeolojik Varlık: Sur duvarı Yapı ile ilişkisi: Sur duvarı kalıntısı yapının bahçe duvarını oluşturmaktadır.
Ada Parsel: 166 ada 139 parsel Yapının Fonksiyonu: Restoran		Arkeolojik Varlık: Sur duvarı Yapı ile ilişkisi: Sur kalıntısı yapının tamamını oluşturmaktadır.

Sur duvarı veya burcun yapı ile ilişkisi açısından 5 yapı incelendiğinde;

- 2 yapıda arkeolojik varlık yapının dikey elemanlarında yer alırken, 3 yapıda ise arkeolojik varlık yapının hem dikey hem de yatay elemanlarında yer aldığı tespit edilmiştir.
- 3 yapıda arkeolojik varlık yapının bir bölümünü oluştururken, 2 yapıda (56 ada 1 parsel, 166 ada 139 parsel) arkeolojik varlık yapının tamamını oluşturduğu tespit edilmiştir.
- Arkeolojik varlığın yapının bir bölümünü oluşturduğu 2 yapıda (115 ada 10 parsel, 156 ada 17 parsel) kalıntı bahçe duvarını oluştururken, 1 yapıda (96 ada 8 parsel) hem bahçe duvarı hem de yapının bir duvarının belirli bir kısmını oluşturduğu tespit edilmiştir.

4.2.2. Sur duvarı veya burcun yatay - dikey elemanlar ve donatı ilişkisinin analizi

Arkeolojik varlığın mekanda farklı mekan bileşenleri olarak kullanılmasıyla birlikte mekanın kalıntıyla algılanmasında farklılıklar ortaya çıkmaktadır. Mekanın tamamının arkeolojik varlık olmasıyla mekanda tek bir mekan bileşeninin arkeolojik varlık olması koruma anlamında da farklılıklara sebep olmaktadır. Arkeolojik varlığın yer aldığı yapılar farklı işlevlerde kurgulandığı için mekanlar da farklı isteklere cevap vermektedir.

56 Ada 1 Parsel

Arkeolojik varlık ticaret işleviyle kullanılan bir yapıda bulunmaktadır. Burç kalıntısı yapının tamamını oluşturmaktadır. Burç korunarak işlevlendirilmiştir. Burcun günümüzde bir hediyelik eşya dükkânı olarak kullanılmasıyla birlikte burç üzerinde bazı eklemeler yapılmıştır (Şekil 4.12).

- Ön cephede girişi sağlamak amacıyla alüminyum doğramalı cam kapı bulunmaktadır. Sağ cephede de alüminyum doğramalı pencere bulunmaktadır.
- Yapıda zemin döşemesi olarak ahşap kaplama döşeme kullanılmıştır.
- Yapıyı aydınlatabilmek için tavanda aydınlatma elemanları bulunmaktadır.
- Hediyelik eşyaların sergilenmesi için duvarlara hediyelik eşyaların asıldığı gözlemlenmiştir.



Şekil 4.12. 56 ada 1 parselde yer alan burçtaki eklemeler (Orijinal 2021)

96 Ada 8 Parsel

Arkeolojik varlık konut işleviyle kullanılan bir yapıda bulunmaktadır. İç sur duvarı kalıntısı hem konutun duvarının bir kısmını hem de konutun bahçe duvarını oluşturmaktadır (Şekil 4.13).

Yapıdaki bazı duvarlar tuğla bazıları taştır. Taş olan duvarın devamında sur duvarı kalıntısı bulunmaktadır. Taş duvar ile sur duvarının renk ve malzeme olarak birbirine benzemesinden dolayı arkeolojik varlığın algılanabilirliği azalmıştır. Zemin döşemesinin de taş zemin kaplama olması kalıntının fark edilebilirliğini olumsuz etkilemiştir.

Mekanda ahşap kaplama tavan ve merdivenler yer almaktadır. Bahçeye çıkılan cephede alüminyum doğramalı pencereler bulunmaktadır. Bu mekan bileşenleri ile kalıntı renk ve doku bakımından farklı olduğu için kalıntıyı göz önüne çıkarmaktadır.



Şekil 4.13. 96 ada 8 parselde yer alan yapı ve sur duvarı kalıntısı (Orijinal 2021)

115 Ada 10 Parsel

Arkeolojik varlık konut işleviyle kullanılan bir yapıda bulunmaktadır. İç sur duvarı ve burç kalıntısı yapının bahçe duvarını oluşturmaktadır (Şekil 4.14).

Yapının taş bahçe duvarına sahip olması nedeniyle sur duvarı ve burç ile bahçe duvarının ayrımının yapılmasını zorlaştırmaktadır. Taş bahçe duvarı ile kalıntının renk ve doku olarak birbirine benzemesi bu duruma sebep olmuştur.

Sur duvarı ve burcun korunabilmesi için yabancı bitki temizliğinin yapılması mekanik veya biyolojik yöntemlerle yapılması gerekmektedir. Böylelikle kalıntıların ömrü uzatılabilir.



Şekil 4.14. 115 ada 10 parselde yer alan yapı ve sur duvarı kalıntısı (Orijinal 2021)

156 Ada 17 Parsel

Arkeolojik varlık ticaret işleviyle kullanılan bir yapıda bulunmaktadır. İç sur duvarı kalıntısı yapının bahçe duvarını oluşturmaktadır (Şekil 4.15).

Yapının taş bahçe duvarı ile sur duvarı kalıntısının birbirine benzemesi nedeniyle kalıntının nerede bulunduğunu algılamak zorlaşmaktadır. Ayrıca sur duvarının önünde bulunan elemanlar engelleyici unsur oluşturmaktadır.

Sur duvarının korunabilmesi için kalıntı üzerinde yer alan yabancı bitkilerin temizliğinin yapılması gerekmektedir. Ayrıca bu bitkiler sur duvarının algılanmasını engellemektedir.



Şekil 4.15. 156 ada 17 parselde yer alan yapı ve sur duvarı kalıntısı (Orijinal 2021)

166 Ada 139 Parsel

Arkeolojik varlık ticaret işleviyle kullanılan bir yapıda bulunmaktadır. Dış sur kalıntısı yapının tamamını oluşturmaktadır. Dış sur kalıntısı korunarak işlevlendirilmiştir. Yapının günümüzde restoran olarak kullanılmasıyla birlikte sur duvarı üzerinde bazı eklemeler yapılmıştır (Şekil 4.16).

- Yapıya giriş ahşap doğramalı bir kapıdan sağlanmaktadır.
- Yapıda zemin döşemesi olarak terakota döşeme kullanılmıştır. Yapıdaki ıslak hacimler seramik kaplanmıştır.
- Yapıdaki kot farklılıkları için ahşap merdivenler ve korkuluklar kullanılmıştır.
- Yapıyı aydınlatabilmek için tavanda aydınlatma elemanları bulunmaktadır.
- Yapının duvarlarında raflar bulunmaktadır.



Şekil 4.16. 166 ada 139 parselde yer alan yapıdaki eklemeler (Orijinal 2021)

Bu çalışma sonucunda Antalya Kaleiçi'nde sur duvarı veya burç ile şekillenen yapılar incelendiğinde (Çizelge 4.15);

- Yapının hem yatay hem de dikey elemanları arkeolojik varlık ise; bu yapılara yapının yeni işlevine göre eklemeler yapılmaktadır. Bu eklemelerde kalıntıya müdahale minimum tutulmaktadır.
- Arkeolojik varlık yapıda sadece tek bir eleman olarak yer alıyorsa; bu yapılarda kalıntı yapıda mekan bileşeni olmaktadır.
- 56 ada 1 parselde yer alan Balık Pazarı burcu geçmiş dönemin ruhunun izlerini taşımazken, 166 ada 139 parselde yer alan restoran geçmiş dönemin ruhunun izlerini taşıyan bir mekan olmuştur.
- Halk sur duvarları ve burçlar hakkında bilgilendirilmediği için kalıntılara yeterince sahip çıkmamaktadır.
- Yapıların çevresinde kalıntılarla ilgili herhangi bir bilgilendirme yer almamaktadır.

Çizelge 4.15. Sur duvarı veya burç ile şekillenen yapıların değerlendirilmesi

Yapı Bilgileri	Arkeolojik Varlık Çeşidi			Arkeolojik Varlığın Yapıda Konumlandığı Biçimsel Eleman	
	Burç	İç Sur Duvarı	Dış Sur Duvarı	Yatay Eleman	Dikey Eleman
56 ada 1 parsel	✓	-	-	✓	✓
96 ada 8 parsel	-	✓	-	-	✓
115 ada 10 parsel	✓	✓	-	-	✓
156 ada 17 parsel	-	✓	-	-	✓
166 ada 139 parsel	-	-	✓	✓	✓

5. TARTIŞMA

UNESCO, ICOMOS, ICCROM gibi uluslararası kuruluşlar arkeolojik mirasın korunmasına ilişkin çalışmaları 19. yüzyılın ilk çeyreğinden itibaren kesintisiz olarak yürütmektedirler. Bu kuruluşlar, arkeolojik değerlerin envanterlerinin oluşturulması ve korunarak gelecek nesillere aktarılması gibi önemli bir misyon taşımaktadırlar. Kentsel ve arkeolojik sit alanlarının korunması da bu çalışmaların başında gelmektedir.

Pek çok uygarlığın üst üste yaşamış olduğu kentlerde arkeolojik eserler toprak altında gün yüzüne çıkmayı beklemektedir. 1992 yılında “Kentsel ve III. Derece Arkeolojik Sit Alanı” ilan edilmiş Antalya Kaleiçi bölgesi bu tür alanlara iyi bir örnektir.

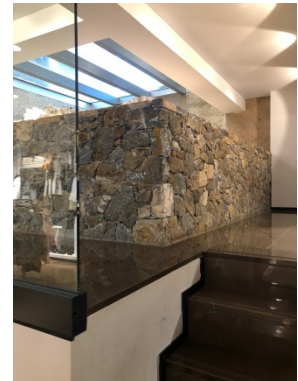
Geçmiş çok eskilere dayanan, pek çok uygarlığa ev sahipliği yapmış Antalya Kaleiçi önemli bir tarihi mirasa sahiptir. Bu yerleşim yerinde pek çok arkeolojik varlık yer altında ve yer üstünde bulunmaktadır. Antalya Kaleiçi’nde yapılaşmaya izin verilen alanların temel kazılarında ulaşılan arkeolojik buluntuların koruma altına alınması ve sergilenmesi yeni yapılacak yapılarda ana ilke olarak kabul edilmektedir. Antalya Kaleiçi’nde Müze Müdürlüğüne yapılan sondaj kazıları sonucu hazırlanan raporlarda ortaya çıkan buluntuların korunup sergilemesinin uygun görülmesi halinde bu buluntuların en iyi şekilde korunması ve sergilenmesine olanak sağlayan projeler hazırlanmaktadır.

Arkeolojik alanda ulaşılan buluntunun niteliği ile uygulanacak koruma şekli arasında ilişki bulunmaktadır. Kazı alanında açığa çıkan buluntunun bir döneme ışık tutan bir mimari yapı olması ya da mimari yapının bir parçası olması durumu arkeolojik buluntuyu korumak ve sergilemek için yapılacak projenin büyüklüğünü etkileyen önemli bir etkidir. Buluntunun korunması ve sergilemesi ön planda tutularak oluşturulan yapı projelerinde taşıyıcı sistem arkeolojik buluntuya göre biçimlenmektedir.

Buluntuya göre projesi hazırlanan yapılar çok farklı tasarım kriterin bir araya getirilerek hazırlanmalıdır. Bu projelerin fonksiyonuna uygun hazırlanabilmesi için öncelikle bu mekanların doğru tanımlanması gerekmektedir. Bu tür mekanlar için literatürde özel bir tanımlamaya rastlanılmamış olup Arkeo- mekan kavramının uygun olabileceği düşünülmektedir. Arkeo-mekan kavramı henüz literatüre geçmemiş bir kavram olmakla birlikte önümüzdeki yıllarda çok tartışılacak bir olgudur. Literatüre geçen Arkeo-park kavramı “arkeo-mekanı” yeterince kapsamadığı için bu yeni kavramın tartışılması ve arkeo-mekan planlama ilkelerinin tespit edilmesi ve yaptırım uygulanması özellikle Hellenistik-Roma Dönemi kalıntıları üzerine kurulmuş çok katmanlı tüm Akdeniz Kentleri için elzem bir durum haline gelmiştir. Arkeo-mekan; arkeoloji ve mekan sözcüklerinden türetilmiştir. Bu terim “Arkeolojik kazılar sonucunda ortaya çıkmış buluntuların sergilenmesine imkan sağlayan ve bu buluntuların etrafının duvarlarla veya taşıyıcı elemanlarla çevrili bir üst örtü sistemine sahip mekanlar” olarak tanımlanabilir. Arkeo-mekanlar, yarı açık ve kapalı olarak iki bölüme ayrılabilir. Bu mekanlar Türkiye’de üç aşamalı olarak oluşturulmaktadırlar. İlk aşamada yapının temel kazısı sırasında arkeolojik buluntular bulunduğu anda müzeye haber verilir. Eğer yapı arkeolojik sit alanı içerisinde ise kazı müze gözetiminde yapılır ve müze kurtarma kazısı adı verilen kazısını tamamlar. İkinci aşamada ise arkeolojik

kalıntıların en iyi şekilde korunduğu ve sergilendiği mimari projeler bir mimar tarafından hazırlanır, rölöve ve anıtlar kuruluna sunulur ve kurul proje en iyi hale gelinceye kadar düzeltmeler yapar ve nihai projeyi ortaya çıkar. Üçüncü aşamada kurul projeyi onaylar ve yapım aşamasına geçilir. Yapım aşaması tamamlandıktan sonra yapının kullanımı, kurulun kabul ettiği proje ile sınırlı ve kısıtlıdır. Tüm bu kısıtlamalar ve sınırlamalara rağmen dünya mirası olan bu çok değerli mekanların bazılarında son derece yanlış kullanımlar ortaya çıkmaktadır. Bu mekanları sürdürebilmek için bu tip mekanların Arkeo-mekan olarak tanımlanması ve bu mekanların iç mekan düzenlemelerinde bazı kriterler getirilmesi sağlanmalıdır. Öncelikli olarak bu tür arkeolojik mekanların bulunduğu alanların tasarımında İç mimari projelerinin daha küçük ölçeklerde 1/20, 1/10 ve 1/5 olarak bir İç mimar tarafından hazırlanması gerekmektedir. Bu konu ile ilgili yasal düzenlemelere ihtiyaç duyulmaktadır. Arkeolojik buluntunun bulunduğu mekanı yapının diğer bölümlerinden niçin ayrı olarak projelendirmeliyiz? Buna gerçekten ihtiyaç var mıdır? Bu iki sorunun cevabı Arkeo-mekan olarak tanımlanan yapıların projelendirilmesinde en kritik aşamadır. Arkeolojik buluntunun üstünü cam ile kapatıp yapı içinde sergilemeye başladığımızda anıtsal yapıya ait bir mimari bir kalıntı çok sıradan bir buluntu haline gelebilmektedir. Bunun örneğini 148 Ada 15 parseldeki buluntuda görmekteyiz. Kazı sonucu ortaya çıkarılmış bir girişin ayağı olduğu düşünülen ve buluntuya bakınca yapının tamamının ne kadar abidevi olduğu anlaşılırken (Şekil 3.31 a) aynı buluntuya cam üzerinden bakarken (Şekil 3.33) yapının tamamını zihnimizde canlandırmak mümkün olmamaktadır. Bu tür mekanlar için yurtdışı örnekleri incelendiğinde yapıların sadece üst kottan değil eğer mümkünse yapı ile aynı kottan veya bir alt kottan izlenmesine imkan sağlayan uygulanmış projelere rastlanılmıştır.

Buluntuların üst kottan değil eğer mümkünse yapı ile aynı kottan veya bir alt kottan izlenmesine imkan sağlayan uygulanmış projelerden biri Atina'da bulunan Zara hazır giyim mağazasında koruma altına alınmış ve sergilenen mezardır. Zara'nın Stadiou Caddesi'ndeki mağazasının bodrum katında bulunan eski bir Roma mezarının kalıntıları, tüm alışveriş yapan müşterilerin ve ilgili ziyaretçilerin görmesi için eksiksiz bir şekilde sergilenmektedir. Mezar, perakende alandan bir cam duvarla ayrılıyor, böylece ziyaretçiler yakın ve kişisel bir gözlem için antik yapıdan sadece birkaç adım uzaklaşması yeterli olmaktadır (Anonymous 1 2022). Mağazanın ön kapısından içeriye gire girmez zemin güçlendirilmiş camdan oluşuyor, böylece kalıntıların her açıdan izlenmesi mümkün olabilmektedir (Şekil 5.1).



Şekil 5.1. Atina Stadiou caddesinde bulunan Zara Mağazası (Anonymous 1 2022)

Tezde tespit edilen sorunlardan biri olan camın yoğunlaşma sorununa çözüm bulan bir tasarıma İsrail'in Capernaum bölgesinde rastlanılmıştır. Bu yapı arkeolojik kazılar sonucunda ortaya çıkmış ilk önce ev-kilise olan daha sonra sekizgen Bizans kilisesine dönüştürülmüş olan buluntular üzerine 1990 yılında inşa edilmiş modern bir kilisedir (Anonymous 2 2022). Bu kilisenin iç mekanında buluntular üzerinde bulunan cam döşemelerin aralarına havalandırma ızgaraları yerleştirmiştir. Ayrıca bu yapıda kullanılan camların biçimleri zeminde bulunan sekizgen yapının formuna uygun olacak biçimde tasarlanmıştır (Şekil 5.2).



Şekil 5.2. İsrail'in Capernaum bölgesinde bulunan kilise (Anonymous 2 2022)

Tezin diğer önemli konusu olan sur duvarları ve burçlar içinde yurtdışından iyi uygulamalar araştırılmıştır. Roma Dönemine ait İspanya Lugo'da bulunan sur duvarlarının etrafında çim alan ile çevreli olması duvarların öne çıkmasını sağlamaktadır (Şekil 5.3).



Şekil 5.3. İspanya'nın Lugo bölgesinde bulunan Roma Dönemine ait surlar (Anonymous 3 2022)

Yukarıda tartışılan örnekler arkeolojik buluntularla şekillenen mekanların sadece iyi düşünülmüş tasarım fikirleri ile çok daha sürdürülebilir ve algılanabilir olacağını

göstermektedir. Bu nedenle tezin sonuç kısmında vurgulanan bu tür mekanların mutlaka diğer mekanlarda ayrılarak özel bir statüye kavuşması ve mutlaka kendine has tasarım kriterlerinin belirlenmesi çok önemlidir. Ayrıca kent içinde sıkışıp kalmış olan Sur Duvarları gibi anıt yapıların tamamının olması dış bölümlerinin geçmişte olduğu gibi şehrin bitiş noktası olduğunun algılanmasını sağlayacak yapılı çevre ile bağının koparılması bu yapılara hakkettiğı değeri geri kazandıracaktır.



6. SONUÇLAR

Tarihsel geçmişi ile varlığını kesintisiz olarak günümüze kadar devam ettiren Antalya Kaleiçi bölgesi; “Kentsel ve III. Derece Arkeolojik Sit Alanı” olarak tanımlanmaktadır. Birçok tarihi dönemin izlerini taşıyan bu alanda koruma çalışmaları yapılmaktadır. Kaleiçi’nde yer altında ve yer üstünde bulunan arkeolojik değerlerin ve kentsel öğelerin korunarak geleceğe aktarılması gerekmektedir.

Arkeolojik alanlarda arkeolojik varlıkların zarar görmemesi için gerekli çalışmaların yapılması gerekmektedir. Arkeolojik alanlarda disiplinler arası bir çalışma sonucunda en iyi koruma yöntemi uygulanmalıdır. Arkeolojik varlıkların hem dış etkenlerden korunurken hem de sergilenmesi sağlanmalıdır. Ayrıca halkın arkeolojik miras hakkında bilgilendirilmesi gerekmektedir.

Kazılarda arkeolojik değerlere ulaşılması durumunda, buluntuların kent ile bütünleşmesi sağlanmalıdır. Bu durumda kentsel çevrenin tarihi unsurları ön plana çıkacaktır. Eski ve yeninin mekanda birlikte olması, tarihi ve geleneksel yerleşmeler ile çağdaş yapıların bütünlük oluşturmalarını sağlamaktadır. “Korunması gereken kültür varlığı” olarak adlandırılan değerlerin kent yaşamında kullanılabilme imkanı vardır.

Arkeolojik varlıkları soyutlamak yerine kentsel yaşam içine dahil etmek gerekmektedir. Böylelikle halk geçmişini belgeleyen kültür varlıklarına sahip çıkma bilincine ulaşacaktır. Bu durumda, arkeoloji kentte yaşayanların kentsel yaşamını zenginleştirici bir öğe olacaktır. Ayrıca, alanın geçmişe referans vermesi kültürel turizm açısından iyi bir konuma gelmesini sağlayacaktır.

Antalya Kaleiçi’nde arkeolojik varlıklar için yapılan koruma yaklaşımlarının doğru yaklaşımlar olduğu söylenebilir. Ancak büyük emeklerle kazısı yapılan ve koruma altına alınan arkeolojik varlıkların sürdürülebilir olması için bazı koşullara dikkat edilmesi gerekmektedir. Çalışma kapsamında yapılan tespitler neticesinde aşağıdaki hususlara dikkat edilmesi halinde arkeolojik buluntuların gelecek nesillere daha sağlıklı aktarılacağı düşünülmektedir;

- Yer altında gün yüzüne çıkmayı bekleyen kültür varlıklarına ulaşılması gerekmektedir. Açığa çıkarılan buluntular ile alanın değer kazanması sağlanmalıdır.
- Arkeolojik buluntuların kültürel miras olması nedeniyle bu mirasın kamuya açılması ve tanıtılarak sonraki nesillere aktarılması gerekmektedir. Koruma bilincinin çocuk yaştan itibaren geliştirilmesi sağlanmalıdır.
- Bünyesinde kültür varlığı olan yapıların çevresinde bilgilendirme yapılması ve arkeolojik buluntuya gerekli ilginin oluşması sağlanmalıdır.
- Arkeolojik varlıkların zarar görmemesi için yasal düzenlemelerin yapılması ve bu düzenlemeyi sağlayacak kontrol merkezlerinin oluşturulması gerekmektedir.
- Arkeolojik veriler hem korunup hem de koruma kullanma dengesi çerçevesinde yapılara fonksiyon önerilmesi gerekmektedir.
- Arkeolojik varlıkların kısıtlayıcı önlemlerle korunmaları yerine, yaşayan alanlar haline getirilmelidir. Bununla birlikte kentinin geçmişini belgeleyen kültür varlıklarına sahip çıkma bilincini de oluşacaktır.
- Gün yüzüne çıkarılan buluntuların ziyaretçiler ve araştırmacılar ile

paylaşılmasına yönelik çalışmaların yapılması gerekmektedir. Kentin geçmişi zaman kesitleriyle birlikte ziyaretçilere ve araştırmacılara sunulmalıdır.

- Arkeolojik varlıkların daha uzun süre ayakta kalmasını sağlayacak önlemler alınmalıdır. Sur duvarı ve burçların onarımlarının ve bakımlarının yapılması, yabancı otların kontrol altına alınması gerekmektedir.
- Zemin altı kotta bulunan arkeolojik buluntuların iklimlendirilmesi yapıp nemölçer ile buluntuların korunması sağlanmalıdır.
- Yapılarda eskiye öykünen malzemelerin kullanılması eski yeni ayrımının yapılamaması nedeniyle arkeolojik buluntunun okunmasına engel olmaktadır. Bu sebeple mekan tasarımında arkeolojik buluntuyu ön plana çıkararak malzeme seçimi yapılmalıdır.
- Yapılarda sergilenen arkeolojik buluntu odak noktası haline gelmemiştir. Mekanda yapılacak tasarımla birlikte mekanın çekim noktasını oluşturması sağlanmalıdır.
- Mekan içinde arkeolojik buluntu hakkında bilgilendirme bulunmamaktadır. Yapının içerisinde hangi arkeolojik varlık bulunuyorsa bununla ilgili bilgilendirici metinler yer almalıdır.
- Koruma kurulları tarafından onaylanan projelerde tasarım kriteri olarak yalnızca taşıyıcı sistemin arkeolojik buluntuya zarar vermemesine dikkat edilmektedir. Bu projelerde bağlayıcı başka tasarım kriterleri de tanımlanmalıdır. Arkeolojik buluntunun yer aldığı mekanda kullanılacak mekansal elemanların malzemelerinin doğru seçilmesi, mekanda kullanılacak donatıların mekanda yer alan arkeolojik buluntuya göre yerleştirilmesi gibi tasarım kriterleri belirlenmelidir. Genel tasarım yaklaşımları belirlenerek bir tasarım kılavuzu hazırlanmalıdır. Tasarım kılavuzunda bu tür mekanların arkeo-mekan olarak tanımlanarak koruma yasalarına dahil edilmesi sağlanmalıdır. Bu tasarım kılavuzunda;
 - Mekanda kullanılacak donatıların yerinin arkeolojik buluntuya göre belirlenmesi gerekmektedir.
 - Mekanda bulunan dikey ve yatay elemanların malzemelerinin seçiminde arkeolojik buluntu ile ilişkisi ön planda tutulmalıdır.
 - Cam döşemelerde buğulanmanın oluşmaması için özel camlar kullanılmalıdır.
 - Lamine cam döşeme altında kalan arkeolojik buluntuların nem oranının sabit tutulması için nemölçerle birlikte nem alma cihazı kullanılmalıdır.
 - Cam döşemelerde yoğunlaşmayı engellemek için arkeolojik buluntuların olduğu alanda havalandırma sistemleri kullanılmalıdır.
 - Arkeolojik eserlerin sergilenmesine uygun aydınlatma elemanları kullanılmalıdır.
 - Açık alanlarda kalan arkeolojik eserlerde bitki temizliğinin hangi sıklıkla yapılacağı belirlenmelidir.
 - Lamine cam döşemeyi taşıyacak çelik taşıyıcı sistem ile geçilecek mesafeler ve cam döşeme ile örtülü olacak alanların ölçüsü belirlenmelidir.
 - Lamine cam döşemede kullanılacak camın rengi, camın kalınlığı, profil kalınlığı, profillerin rengi gibi unsurlar belirlenmelidir.

Kent yerleşimi ile arkeolojik yerleşimin üst üste olduğu, yaklaşık 2500 yıldır yaşam devam eden Kaleiçi'nde; alanda yaşayanlar ve alana gelen ziyaretçiler tarafından sadece yeme-içme-konaklama alanı olarak algılanmaması, alanın kentsel dokusuyla birlikte arkeolojik anlamda da farkındalık yaratan bir planlama yapılması gerekmektedir. Parsellerde yapılaşma öncesi yapılan sondajlarda ortaya çıkan toprak altındaki arkeolojik değerlerin Kaleiçi gezi destinasyonlarına eklenmesi, bunların gezilip izlenebilmesi gerekmektedir.

Arkeolojik buluntu içeren mekanların arkeo-mekan olarak tanımlanması, bu mekanlara ait tasarım kriterlerin tespit edilmesi, tespit edilen bu kriterlerin koruma kurullarınca kabul görmesi gerektiği bu çalışma sonucunda elde edilen en önemli bulgudur.



7. KAYNAKLAR

- Ahunbay, Z. 2009. Tarihi Çevre Koruma ve Restorasyon. YEM Yayınları, İstanbul, 188 s.
- Ahunbay, Z. 2010. Arkeolojik Alanlarda Koruma Sorunları Kuramsal ve Yasal Açılardan Değerlendirme, *TÜBA-KED Türkiye Bilimler Akademisi Kültür Envanteri Dergisi*, 8(1): 103-118.
- Alanyurt, U. 2009. Türkiye’de Koruma ve Onarım Üzerine Analiz. *Masrop E-Dergi*, 4(1): 29-55.
- Altun, A.U. 2020. Çok Katmanlı Kentlerde Koruma: Side Örneği. <https://www.cekulvakfi.org.tr/makale/cok-katmanli-kentlerde-koruma-side-orneği> [Son erişim tarihi: 07.09.2021].
- Anonim 1: http://www.icomos.org.tr/Dosyalar/ICOMOSTR_tr0243603001536681730.pdf [Son erişim tarihi: 02.09.2021].
- Anonim 2: http://www.icomos.org.tr/Dosyalar/ICOMOSTR_tr0627604001536681570.pdf [Son erişim tarihi: 02.09.2021].
- Anonim 3: <https://muze.gov.tr/muze-detay?SectionId=MOZ01&DistId=MOZ> [Son erişim tarihi: 04.09.2021].
- Anonim 4: <https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/osmaniye/gezilecekyer/karatepe-aslantas-acik-hava-muzesi> [Son erişim tarihi: 04.09.2021].
- Anonim 5: <https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/izmir/gezilecekyer/efes-yamac-evler> [Son erişim tarihi: 04.09.2021].
- Anonim 6: <https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/konya/gezilecekyer/catalhoyuk-neolitik-kenti> [Son erişim tarihi: 04.09.2021].
- Anonim 7: https://apx.lvr.de/de/willkommen/willkommen_1.html [Son erişim tarihi: 04.09.2021].
- Anonim 8: <https://muze.gov.tr/urun-detay?CatalogNo=WEB-SDM01-01-008> [Son erişim tarihi: 04.09.2021].
- Anonim 9: <https://turkishmuseums.com/museum/detail/2029-denizli-hierapolis-pamukkale-arkeoloji-muzesi/2029/1> [Son erişim tarihi: 04.09.2021].
- Anonim 10: <https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/istanbul/gezilecekyer/yerebatan-sarnici-> [Son erişim tarihi: 06.09.2021].
- Anonim 11: <http://www.binbirdirek.com.tr/galeri> [Son erişim tarihi: 06.09.2021].
- Anonim 12: <https://www.arkitektuel.com/beyazit-devlet-kutuphanesi/> [Son erişim tarihi: 07.09.2021].
- Anonim 13: <https://tr.m.wikipedia.org/wiki/Muratpa%C5%9Fa> [Son erişim tarihi: 28.10.2021].
- Anonim 14: <https://maps-antalya.com/antalya-old-city-map> [Son erişim tarihi: 28.10.2021].
- Anonim 15: http://www.bekirogluinsaat.com/urunler_detay.asp?id=534 [Son erişim

tarihi: 18.12.2021].

Anonim 16: <https://www.ruinadalia.com.tr/oykumuz> [Son erişim tarihi: 26.12.2021].

Anonim 17: <https://www.ruinadalia.com.tr/antik-muze> [Son erişim tarihi: 26.12.2021].

Anonim 18: <http://www.arkist.com/?portfolio=yivli-minare-cami> [Son erişim tarihi: 30.12.2021].

Anonymous 1: <https://www.atlasobscura.com/places/roman-tomb-zara> [Son erişim tarihi: 28.03.2022].

Anonymous 2: <https://www.crushpixel.com/stock-photo/church-house-peter-capernaum-israel-3035313.html> [Son erişim tarihi: 28.03.2022].

Anonymous 3: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Muralla_romana_de_Lugo.JPG [Son erişim tarihi: 28.03.2022].

Antalya Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Arşivi, 2021. Antalya Büyükşehir Belediyesi, Antalya.

Avcı, Ü. 2015. Antalya Kaleiçi'nde Bir Simge Yapı: Yivli Minare. *Süleyman Demirel Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Hakemli Dergisi*, 15(1): 52-78.

Avrupa Konseyi, 1985. Avrupa Mimari Mirasının Koruma Sözleşmesi. https://inhak.adalet.gov.tr/Resimler/Dokuman/2712020142910121_tur.pdf [Son erişim tarihi: 16.09.2021].

Avrupa Konseyi, 1992. Arkeolojik Mirasın Korunmasına Yönelik Avrupa Sözleşmesi (Gözden Geçirilmiş). <https://teftis.ktb.gov.tr/TR-263663/arkeolojik-mirasin-korunmasına-iliskin-avrupa-sozlesmes-.html> [Son erişim tarihi: 19.09.2021].

Aydeniz, N.E. 2009. Kent Arkeolojisi Kavramının Dünyadaki Gelişimi ve Türkiye'deki Yansımaları. *Journal of Yasar University*, 4 (16): 2501-2524.

Baykara, T. 1992. Bir Selçuklu Şehri Olarak Antalya. Antalya IV. Selçuklu Semineri, ss. 38-43, 13-14 Mart, TC. Antalya Valiliği Yayınları, Antalya.

Biz Mimarlık Arşivi, 2021. Biz Mimarlık, Antalya.

Ching, F.D.K. 1996. Mimarlık, Biçim, Mekan ve Düzen. Yapı-Endüstri Merkezi Yayınları, İstanbul, 400 s.

Çal, H. 1990. Türkiye'nin Cumhuriyet Dönemi Eski Eserler Politikası, Doktora tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara, 860 s.

Çınar, Ü. ve Toprak, H. 2014. Antalya, Kaleiçi Akmed Oteli Sondaj ve Kazı Çalışmaları. *ANMED*, 12(1): 237-249.

Çimrin, H. 2006. Bir Zamanlar Antalya: Tarih, Gözlem ve Anılar, I. Cilt. Antalya Ticaret ve Sanayi Odası, Antalya, 640 s.

Demirel, M., Ulutaş, Ç. ve Büyükyörük, F. 2012. Antalya, Kaleiçi 148 Ada 3-4-31 Parsellere Ait Sondaj Kazısı. *ANMED*, 10(1): 218-222.

Dere Yağar, H. 2012. Antalya Mutfak ve Yemek Kültürü Müzesi Tasarımı. Yüksek Lisans tezi, Akdeniz Üniversitesi, Antalya, 160 s.

Emecen, F. 1991. Antalya. TDV İslam Ansiklopedisi 3, ss. 232-233.

- Emre, G. 2017. Kültürel Mirasın Korunması. İstanbul Üniversitesi, İstanbul, 508 s.
- Engiz, A.E. 1996. Urban Design Project for the Conservation of Balıkpazarı Vunction /Antalya Citadel. Yüksek Lisans tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Ankara, 288 s.
- Erder, C. 1999. Tarihi Çevre Kaygısı. Ortadoğu Teknik Üniversitesi, Ankara, 122 s.
- Eriş, M.Ü. 2012. Asar-ı Atika Nizamnamelerinden 2863 Sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanununa Mevzuatın Karşılaştırmalı Bir İncelemesi. Uzmanlık tezi, Kültür ve Turizm Bakanlığı Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü, Ankara, 103 s.
- Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu, 1973. 1710 Sayılı Eski Eserler Kanunu. <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/14527.pdf> [Son erişim tarihi: 03.09.2021].
- Gökalp, N. 2008. Attaleia Kenti Tarihi ve Yazıt Korpusu. Doktora Tezi, Akdeniz Üniversitesi, Antalya, 268 s.
- Güçlü, M. 1997. XX. Yüzyılın İlk Yarısında Antalya. Antalya Ticaret ve Sanayi Odası Yayını, Antalya, 158 s.
- Gül, M. 2006. Antalya Kent Merkezi Kültür ve Turizm Gelişim Bölgesinde Yer Alan Sit Alanları ve Bu Alanlarda Antalya Büyükşehir Belediyesince Başlatılan Çalışmalara İlişkin Genel Bir Değerlendirme, *Planlama Dergisi*, 4(1): 121- 145.
- Gür, Ş.Ö. 1996. Mekan Örgütlenmesi. Gür Yayıncılık, Trabzon, 280 s.
- Hodder, I. ve Farid, S. 2008. Çatalhöyük 2008 Raporu, Çatalhöyük Araştırma Projesi. https://www.catalhoyuk.com/sites/default/files/media/pdf/RAPOR%20Catalhoyuk_2008.pdf [Son erişim tarihi: 03.09.2021].
- ICOMOS, 1990. Arkeolojik Mirasın Korunması ve Yönetimi Tüzüğü. http://www.icomos.org.tr/Dosyalar/ICOMOSTR_tr0574229001536913919.pdf [Son erişim tarihi: 07.09.2021].
- ICOMOS, 1993. Anıtların, Yapı Topluluklarının ve Sitlerin Korunması Çerçevesinde Eğitim ve Mesleki Eğitime Yönelik Kılavuz. <https://kumid.net/euproject/admin/userfiles/dokumanlar/egitimilave02.pdf> [Son erişim tarihi: 10.09.2021].
- Jokilehto J. 1999. A History of Architectural Conservation. Butterworth-Heinemann, Oxford, 354 s.
- Kaderli, L. 2014. Kültürel Miras Koruma Yaklaşımlarının Tarihsel Gelişimi, *Türkiye Bilimler Akademisi Kültür Envanteri Dergisi*, 12 (1): 29-41.
- Kara, M.A. 2015. Antalya Kaleiçi Ömer Lütfü Lülü Konağı Restorasyon Projesi. Yüksek Lisans tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, İstanbul, 391 s.
- Karaca, B. 2007. XV ve XVI. Yüzyıllarda Teke Sancağı. Kent-Müze-Tarih Söyleşisi, 30 Haziran, Antalya Kent Müzesi Projesi Yayını, Antalya.
- Karaesmen, E. 2021. Antalya Kent Dokusunun Yarım Yüzyıllık Serüveni (Kentsel Yapılaşma ve Altyapılaşmaya Giriş). <https://docplayer.biz.tr/3905962-Antalya->

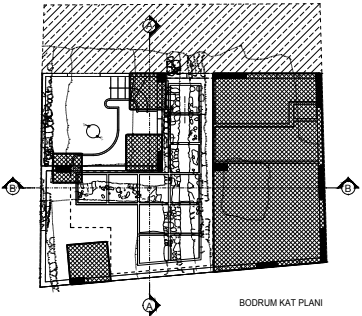
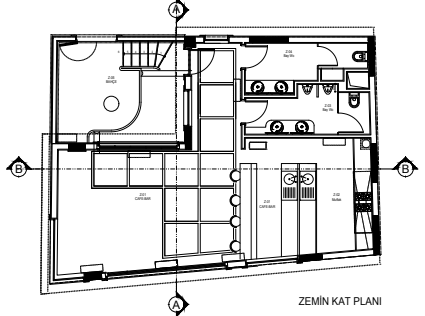
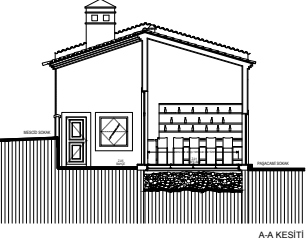
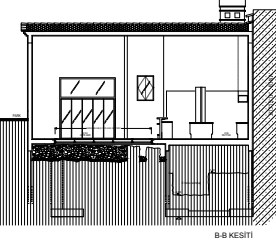
- kent-dokusunun-yarim-yuzyillik-seruveni-kentsel-yapilasma-ve-altyapilasmaya-giris.html [Son erişim tarihi: 25.09.2021].
- Kayır, G. ve Salim, Ş. 2005. Antalya Kaleiçi'ndeki Tarihsel, Kültürel, Anıtsal Yapılar ve Yönetmel Sorunları. *Çağdaş Yerel Yerel Yönetimler Dergisi*, 14(3): 43-65.
- Kaynaş, H.B. 2018. III. Derece Arkeolojik Sitlerde Yer Alan Yeni Yapılarda Mekansal Biçimleniş Analizi. Yüksek Lisans tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi, Konya, 132 s.
- Kejanlı, T., Akın, C.T. ve Yılmaz, A. 2007. Türkiye'de Koruma Yasalarının Tarihsel Gelişimi Üzerine Bir İnceleme, *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 6 (19): 179-196.
- Keskinkılıç, H. 2008. Kentsel ve III. Derece Arkeolojik Sit Alanlarının Sorunları: Antalya, Kaleiçi Örneği. Uzmanlık tezi, Kültür ve Turizm Bakanlığı Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü, Ankara, 113 s.
- Kuban, D. 1969. Modern Restorasyon İlkeleri Üzerine Yorumlar, *Vakıflar Dergisi*, 8(1): 341-356.
- Kuban, D. 2000. Tarihi Çevre Korumanın Mimarlık Boyutu: Kuram ve Uygulama. Yapı-Endüstri Merkezi Yayınları, İstanbul, 207 s.
- Kuleli, A.E. 1998. Özgün İşlevini Sürdüremeyen Anıtların Yeniden Kullanım Sorunları. Yüksek Lisans tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir, 163 s.
- Kültür Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulu, 2012. Yerleşim Alanlarında; Mevcut Arkeolojik Sitlerin veya Daha Önceden Varlığı Bilinmeyen Ancak Yeni Yapılanma, Alt Yapı Çalışmaları ya da Doğal Afetler Sonucu Ortaya Çıkan Çıkarılan Kültür Varlıklarının Korunması ve Değerlendirilmesine İlişkin 37 Sayılı İlke Kararı. <https://teftis.ktb.gov.tr/TR-263817/37-nolu-ilke-karari-yerlesim-alanlarinda-mevcut-arkeolo-.html> [Son erişim tarihi: 12.09.2021].
- Kültür Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulu, 2014. Tarihi Sitler, Koruma ve Kullanma Koşulları 271 sayılı İlke Kararı. <https://teftis.ktb.gov.tr/yazdir?BD9EAC44424AE13C104FC63B723CE1CD> [Son erişim tarihi: 12.09.2021].
- Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu, 1983. 2863 Sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu. <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=2863&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5> [Son erişim tarihi: 12.09.2021].
- Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulu, 1999. Arkeolojik Sitler, Koruma ve Kullanma Koşulları 658 Sayılı İlke Kararı. <https://teftis.ktb.gov.tr/TR-263742/658-nolu-ilke-karari-arkeolojik-sitler-koruma-ve-kullan-.html> [Son erişim tarihi: 14.09.2021].
- Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulu, 2005. Kentsel Arkeolojik Sit Alanları Koruma ve Kullanma Koşulları 702 Sayılı İlke Kararı. <https://teftis.ktb.gov.tr/TR-263755/702-nolu-ilke-karari-kentsel-arkeolojik-sit-alanlari-ko-.html> [Son erişim tarihi: 14.09.2021].
- Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulu, 2017. Kentsel Sitler, Koruma ve Kullanma Koşulları 681 Sayılı İlke Kararı. <https://teftis.ktb.gov.tr/TR->

- 263828/681-nolu-ilke-karari-kentsel-sitler-koruma-ve-kullanma-.html [Son erişim tarihi: 14.09.2021].
- Madran, E. 2009. Tarihi Çevrenin Tarihi, Osmanlıdan Günümüze Tarihi Çevre: Tavırlar-Düzenlemeler. Dosya 14.1 Tarihi Çevrede Koruma: Yaklaşımlar. Uygulamalar Mimarlar Odası Ankara Şube Yayınları, ss.6-16.
- Madran, E. ve Özgönül, N. 2011. Kültürel ve Doğal Değerlerin Korunması. TMMOB Mimarlar Odası Yayınları, Ankara, 190 s.
- Napoli, L. and Baldassarri, P. 2015. Palazzo Valentini: Archaeological discoveries and redevelopment projects. *Frontiers of Architectural Research*, 4(2): 1-9.
- Nejat Üreğen Mimarlık Arşivi, 2021. Nejat Üreğen Mimarlık, Antalya.
- Özaslan, N. 2010. Mimari Koruma Düşüncesinin Tarihsel Gelişimi. Mimari Korumada Güncel Konular, Anadolu Üniversitesi, ss. 1-16.
- Özdemir, İ. 1994. Mimari Mekanın Değerlendirilmesinde Mekan Örgütlenmesi Kavramı: Konutta Yaşama Mekanları. Doktora tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Trabzon, 196 s.
- Özturan, Ö., Göküz, B. ve Kaynakçı Elinç, Z. 2020. Arkeolojik Buluntuların Sergilenmesi ve Korunmasında Yeni Yaklaşımlar. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 11(Ek Sayı 1): 368-379.
- RuinAdalia Arşivi, 2021. RuinAdalia Otel, Antalya.
- Savrum Kortanoğlu, M. 2007. Kent Uzamında Arkeoloji. *Colloquium Anatolicum*, 16(1): 105-121.
- Sönmez, C.C. 2009. Antalya Kent Kalesi'nin Tarihi: Burçlar, Kapılar ve Sur Duvarları. Mimarlar Odası Antalya Şubesi Yayınları, Antalya, 214 s.
- Strabon 1993. Antik Anadolu Coğrafyası (Geographika: XII-XIII-XIV). Arkeoloji Sanat Yayınları, İstanbul, 382 s.
- Şevket Altındal Mimarlık Arşivi, 2021. Şevket Altındal Mimarlık, Antalya.
- Tandoğan, E. 2020. Arkeolojik Sit Alanlarının Değerlendirilmesi ve Koruma Sorunları: Manisa-Sardis Örneği. Doktora tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara, 337 s.
- Tanyeli, U. 1986. Anadolu- Türk Kentinde Fiziksel Yapının Evrim Süreci (11.-15.yy). Doktora tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, İstanbul, 282 s.
- Tapan, M. 2014. Koruma Sorunlarımız Mimarlık ve Kentleşme. Cumhuriyet Kitapları, İstanbul, 200 s.
- Tuna, N. 2000. Kentsel Arkeoloji Üzerine. *IDOL Arkeoloji ve Arkeologlar Derneği Dergisi*, 7(1): 7-13.
- Uçar, A. ve Örmecioğlu, H.T. 2018. Yeniden İnşa Problematiği ve Arkeolojik Alanların Sunumu, *ATA Planlama ve Tasarım Dergisi*, 2(1): 21-28.
- UNESCO, 1956. Arkeolojik Kazılara Uygulanabilir Uluslararası Prensipler Hakkında Tavsiye Kararı.
https://acikders.ankara.edu.tr/pluginfile.php/23839/mod_resource/content/1/ARKEOLOJ%C4%B0K%20KAZILARA%20UYGULANAB%C4%B0L%C4%B0

- R%20ULUSLARARASI%20PRENS%20C4%B0PLER%20HAKKINDA.pdf [Son erişim tarihi: 27.09.2021].
- UNESCO, 1972. Dünya Kültürel ve Doğal Mirasın Korunması Sözleşmesi. https://www.unesco.org.tr/Content_Files/Content/tez/sutez.pdf [Son erişim tarihi: 27.09.2021].
- Uyar, M. ve Erdoğan, M. 2007. Antalya Kaleiçi Neden Korunamıyor? Ne Yapmalı?. Kent-Müze-Tarih Söyleşisi, 17 Kasım, Antalya Kent Müzesi Projesi Yayını, Antalya.
- Ürün, Ş. 2016. Dünya Kültürel ve Doğal Mirasın Korunmasına Dair Sözleşme: Doğal Miras Alanları Başvuru, Adaylık ve Değerlendirme Süreçleri. Unesco Türkiye Millî Komisyonu, Ankara, 93 s.
- VGM Arşivi, 2021. Vakıflar Genel Müdürlüğü, Antalya.
- Yaldız, E. 2003. Konya'daki Medrese Yapılarının Yeniden Kullanım Koşullarına Göre Değerlendirilmesi. Yüksek Lisans tezi. Selçuk Üniversitesi, Konya, 210 s.
- Yener, A. ve Malkoç, N. 2004. Kaleiçi 148 Ada 15 Parselde Yapılan Sondaj Kazısı. 14. Müze Çalışmaları ve Kurtarma Kazıları Sempozyumu, ss. 101-108, 30 Nisan-2 Mayıs, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Nevşehir.
- Zeren, M. ve Uyar, T. 2010. Arkeolojik Alanlarda Koruma Çatıları ve Gezi Platformlarının Düzenlenmesi Kriterleri. *DEÜ Mühendislik Fakültesi Mühendislik Bilimleri Dergisi*, 12(2): 55- 64.

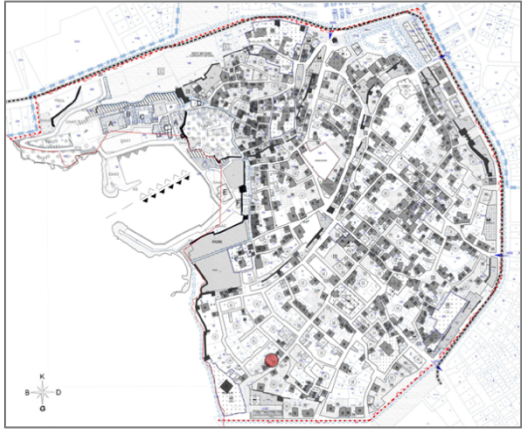
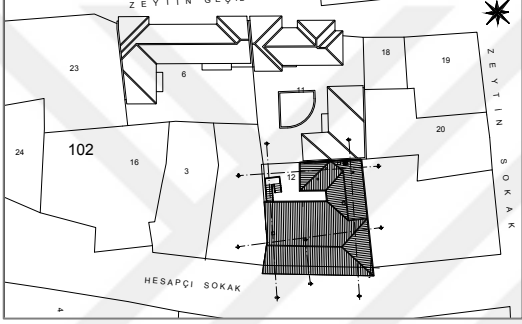
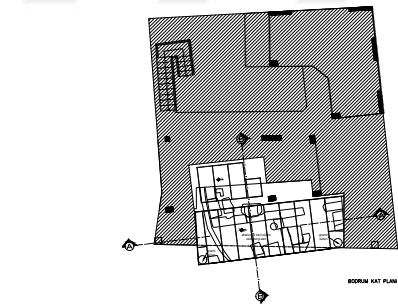
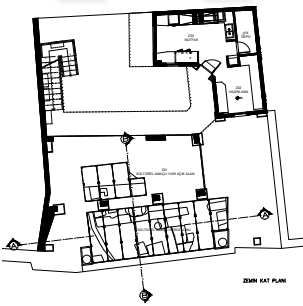
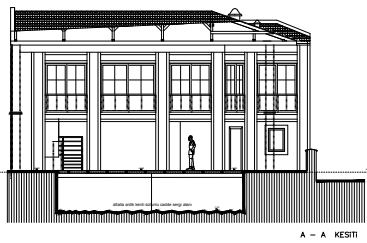
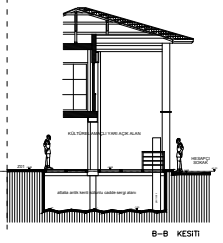
8. EKLER

Ek-1. 56 Ada 6 Parsel Yapı Kimlik Kartı

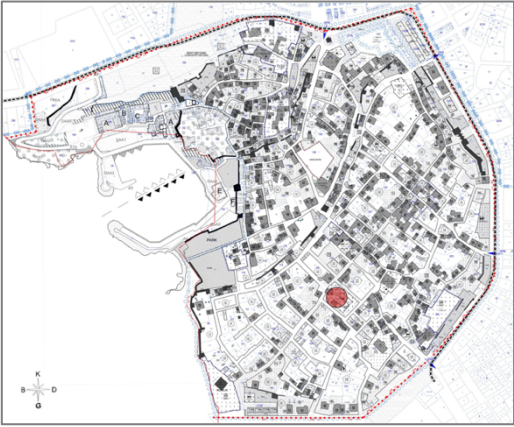
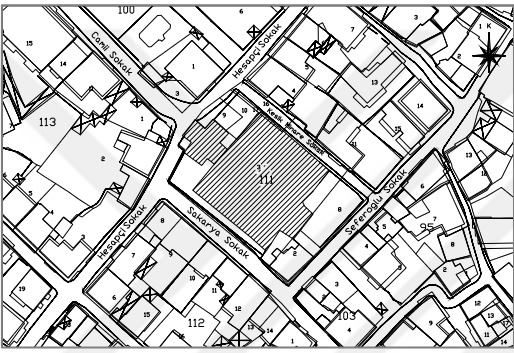
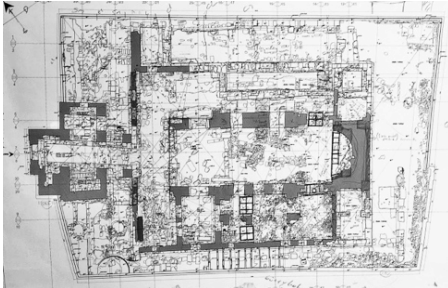
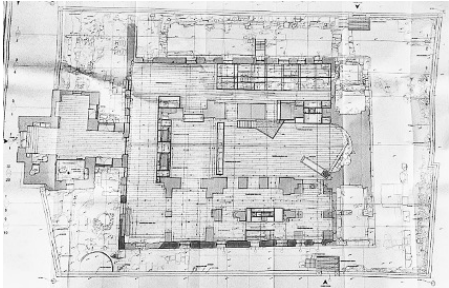
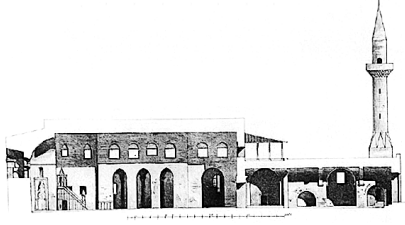
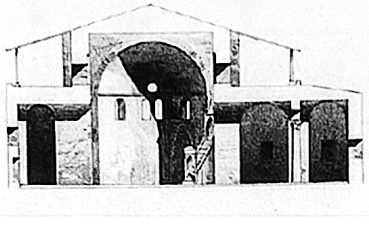
Vaziyet Planı 	<table border="1"> <tr> <td>Yapının Konumu</td><td>Tuzcular Mahallesi, Paşa Camii Sokak, Muratpaşa/Antalya</td></tr> <tr> <td>Ada Parsel</td><td>56 ada 6 parsel</td></tr> <tr> <td>Parsel Kararı</td><td>Yeni Yapı Parseli</td></tr> <tr> <td>Yapının Fonksiyonu</td><td>Ticaret (Kafe-Bar)</td></tr> </table>	Yapının Konumu	Tuzcular Mahallesi, Paşa Camii Sokak, Muratpaşa/Antalya	Ada Parsel	56 ada 6 parsel	Parsel Kararı	Yeni Yapı Parseli	Yapının Fonksiyonu	Ticaret (Kafe-Bar)
Yapının Konumu	Tuzcular Mahallesi, Paşa Camii Sokak, Muratpaşa/Antalya								
Ada Parsel	56 ada 6 parsel								
Parsel Kararı	Yeni Yapı Parseli								
Yapının Fonksiyonu	Ticaret (Kafe-Bar)								
Bodrum Kat Planı 	Zemin Kat Planı 								
Kesit 	Kesit 								
Arkeolojik Buluntuyu Koruma ve Sergileme Biçimi	Zemin Altı Kotunda Sergileme ve Koruma (Zemin Altı Kotunda Gezilemeyen)								
Arkeolojik Buluntuyu Koruma ve Sergilemede Kullanılan Malzeme	Çelik Kiriş + Lamine Cam Döşeme								

* Yapının çizimleri Nejat Üreğen Mimarlık arşivinden alınmıştır.

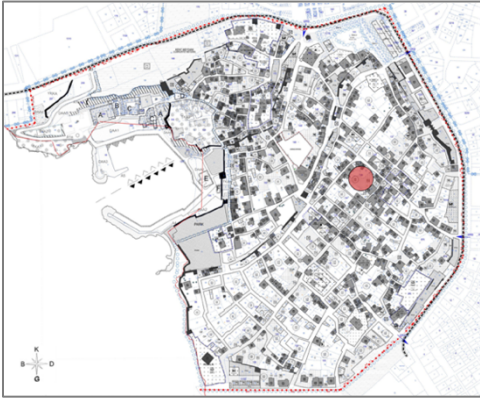
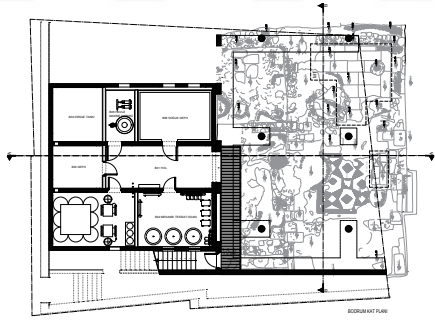
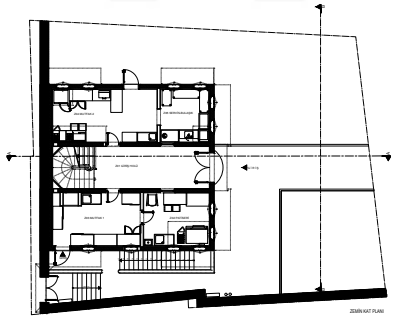
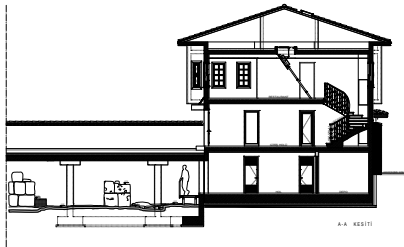
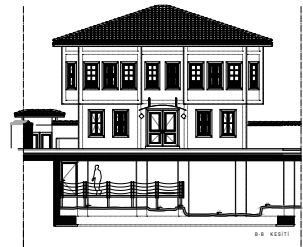
Ek-2. 102 Ada 12 Parsel Yapı Kimlik Kartı

Vaziyet Planı 	<table border="1"> <tr> <td>Yapının Konumu</td><td>Kılınçarslan Mahallesi, Hesapçı Sokak, Muratpaşa/Antalya</td></tr> <tr> <td>Ada Parsel</td><td>102 ada 12 parsel</td></tr> <tr> <td>Parsel Kararı</td><td>Yeni Yapı Parseli</td></tr> <tr> <td>Yapının Fonksiyonu</td><td>Ticaret (Restoran)</td></tr> </table>	Yapının Konumu	Kılınçarslan Mahallesi, Hesapçı Sokak, Muratpaşa/Antalya	Ada Parsel	102 ada 12 parsel	Parsel Kararı	Yeni Yapı Parseli	Yapının Fonksiyonu	Ticaret (Restoran)
Yapının Konumu	Kılınçarslan Mahallesi, Hesapçı Sokak, Muratpaşa/Antalya								
Ada Parsel	102 ada 12 parsel								
Parsel Kararı	Yeni Yapı Parseli								
Yapının Fonksiyonu	Ticaret (Restoran)								
	Fotoğraf 								
Bodrum Kat Planı 	Zemin Kat Planı 								
Kesit 	Kesit 								
Arkeolojik Buluntuyu Koruma ve Sergileme Biçimi	Zemin Altı Kotunda Sergileme ve Koruma (Zemin Altı Kotunda Gezilemeyen)								
Arkeolojik Buluntuyu Koruma ve Sergilemede Kullanılan Malzeme	Çelik Kiriş + Lamine Cam Döşeme								
* Yapının çizimleri Nejat Üreğen Mimarlık arşivinden alınmıştır.									

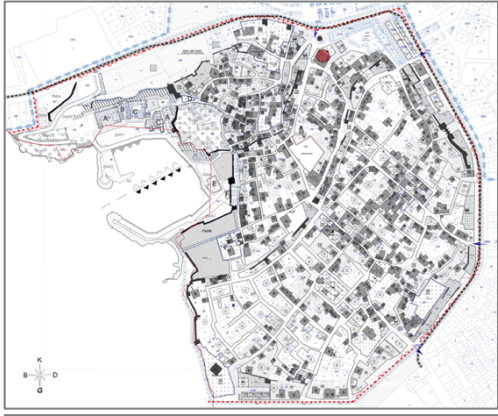
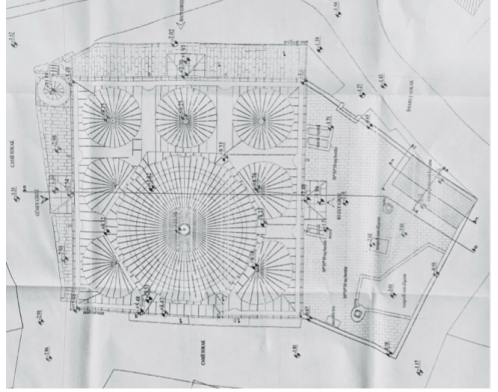
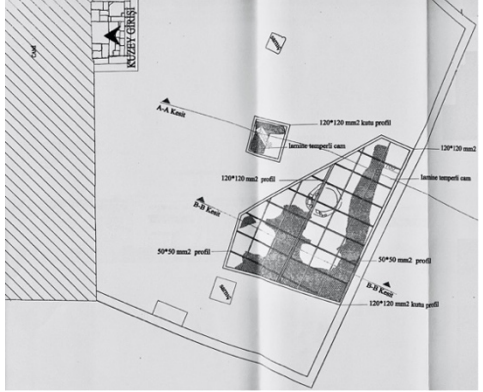
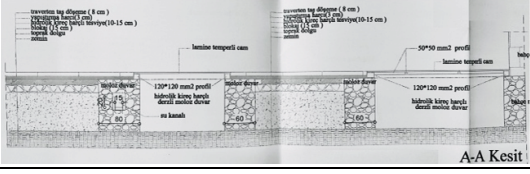
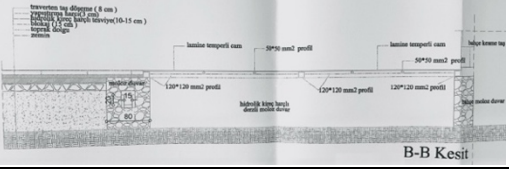
Ek-3. 111 Ada 2-3-8-9-10-17 Parsel Yapı Kimlik Kartı

Vaziyet Planı 	<table border="1"> <tr> <td>Yapının Konumu</td><td>Kılınçarslan Mahallesi, Kesik Minare Sokak, Muratpaşa/Antalya</td></tr> <tr> <td>Ada Parsel</td><td>111 ada 2-3-8-9-10-17 parsel</td></tr> <tr> <td>Parsel Kararı</td><td>I. Grup Tescilli Kültür Varlığı</td></tr> <tr> <td>Yapının Fonksiyonu</td><td>Cami (Kesik Minare (Şehzade Korkut) Cami)</td></tr> </table>	Yapının Konumu	Kılınçarslan Mahallesi, Kesik Minare Sokak, Muratpaşa/Antalya	Ada Parsel	111 ada 2-3-8-9-10-17 parsel	Parsel Kararı	I. Grup Tescilli Kültür Varlığı	Yapının Fonksiyonu	Cami (Kesik Minare (Şehzade Korkut) Cami)
Yapının Konumu	Kılınçarslan Mahallesi, Kesik Minare Sokak, Muratpaşa/Antalya								
Ada Parsel	111 ada 2-3-8-9-10-17 parsel								
Parsel Kararı	I. Grup Tescilli Kültür Varlığı								
Yapının Fonksiyonu	Cami (Kesik Minare (Şehzade Korkut) Cami)								
	Fotoğraf 								
-2.50 Kotu Planı 	Zemin Kat Planı 								
Kesit 	Kesit 								
Arkeolojik Buluntuyu Koruma ve Sergileme Biçimi	Zemin Altı Kotunda Sergileme ve Koruma (Zemin Altı Kotunda Gezilemeyen)								
Arkeolojik Buluntuyu Koruma ve Sergilemede Kullanılan Malzeme	Çelik Kolon + Lamine Cam Döşeme								
* Yapının çizimleri Vakıflar Genel Müdürlüğü arşivinden alınmıştır.									

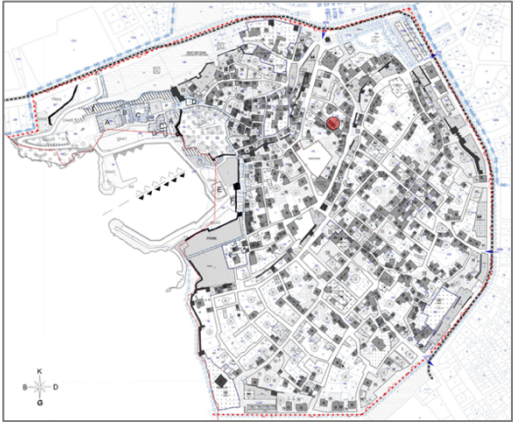
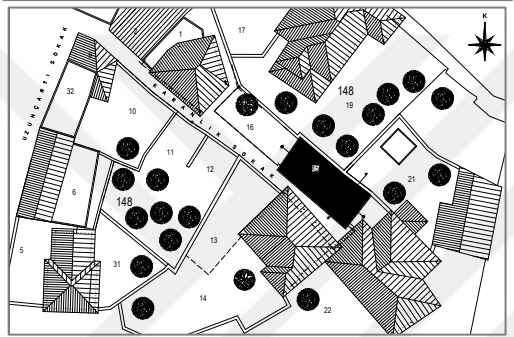
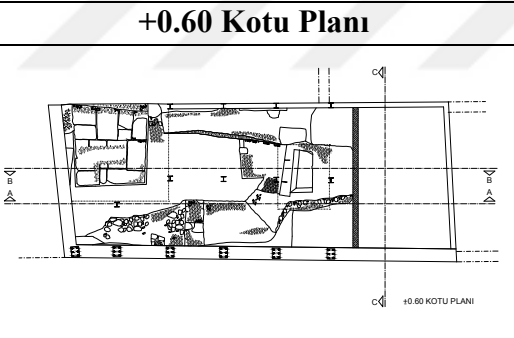
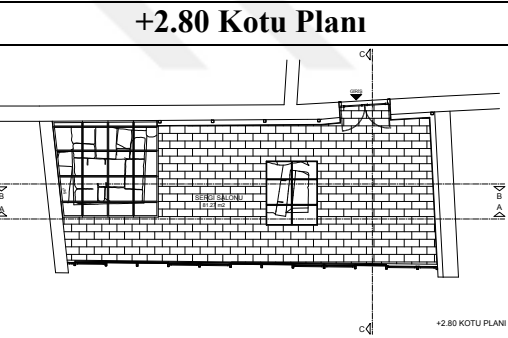
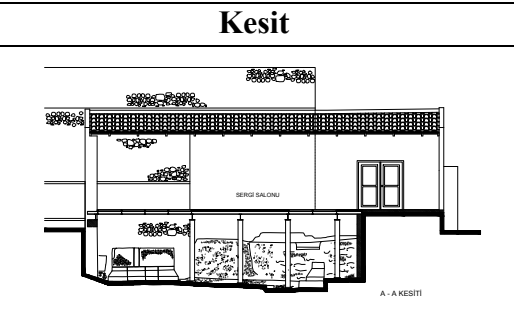
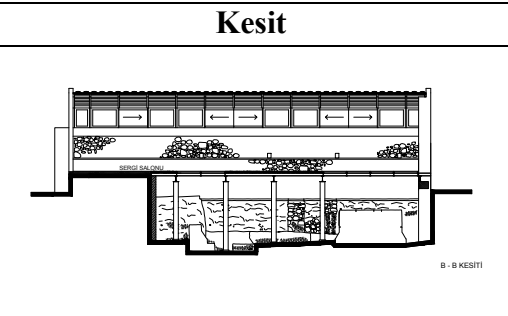
Ek-4. 129 Ada 11-12-18-20 Parsel Yapı Kimlik Kartı

Vaziyet Planı 	Yapının Konumu Barbaros Mahallesi, Hesapçı Sokak, Muratpaşa/Antalya Ada Parsel 129 ada 11-12-18-20 parsel Parsel Kararı II. Grup Tescilli Kültür Varlığı Yeni Yapı Parseli Yapının Fonksiyonu Konut (Otel)
	Fotoğraf 
Bodrum Kat Planı 	Zemin Kat Planı 
Kesit 	Kesit 
Arkeolojik Buluntuyu Koruma ve Sergileme Biçimi	Zemin Altı Kotunda Sergileme ve Koruma (Zemin Altı Kotunda Gezilen)
Arkeolojik Buluntuyu Koruma ve Sergilemede Kullanılan Malzeme	Lamine Cam Döşeme Gezi Yolları
* Yapının çizimleri Biz Mimarlık arşivinden alınmıştır.	

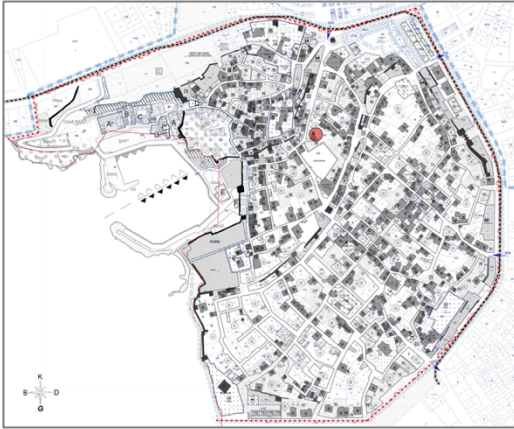
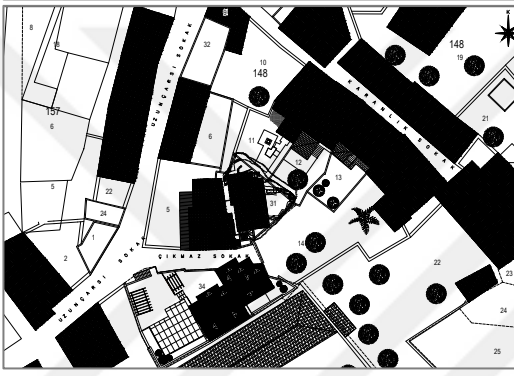
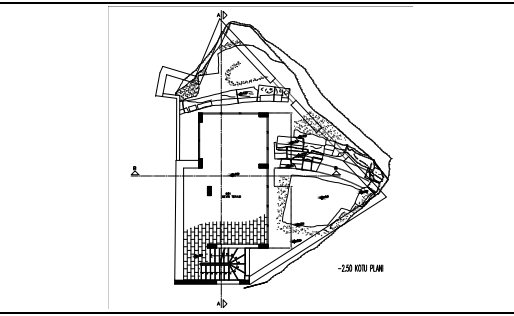
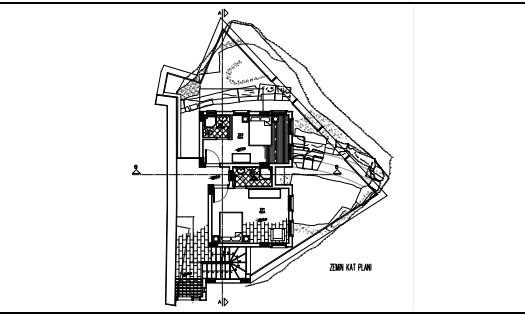
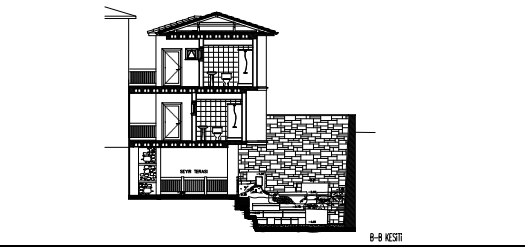
Ek-5. 146 Ada 1 Parsel Yapı Kimlik Kartı

Vaziyet Planı  	<table border="1"> <tr> <td>Yapının Konumu</td><td>Tuzcular Mahallesi, Uzun Çarşı Sokak, Muratpaşa/Antalya</td></tr> <tr> <td>Ada Parsel</td><td>146 ada 1 parsel</td></tr> <tr> <td>Parsel Kararı</td><td>I. Grup Tescilli Kültür Varlığı</td></tr> <tr> <td>Yapının Fonksiyonu</td><td>Cami (Tekeli Mehmet Paşa Cami)</td></tr> </table>	Yapının Konumu	Tuzcular Mahallesi, Uzun Çarşı Sokak, Muratpaşa/Antalya	Ada Parsel	146 ada 1 parsel	Parsel Kararı	I. Grup Tescilli Kültür Varlığı	Yapının Fonksiyonu	Cami (Tekeli Mehmet Paşa Cami)
Yapının Konumu	Tuzcular Mahallesi, Uzun Çarşı Sokak, Muratpaşa/Antalya								
Ada Parsel	146 ada 1 parsel								
Parsel Kararı	I. Grup Tescilli Kültür Varlığı								
Yapının Fonksiyonu	Cami (Tekeli Mehmet Paşa Cami)								
Plan 	Fotoğraf  Plan 								
Kesit 	Kesit 								
Arkeolojik Buluntuyu Koruma ve Sergileme Biçimi	Zemin Altı Kotunda Sergileme ve Koruma (Zemin Altı Kotunda Gezilemeyen)								
Arkeolojik Buluntuyu Koruma ve Sergilemede Kullanılan Malzeme	Kutu Profil + Lamine Cam Döşeme								
* Yapının çizimleri Vakıflar Genel Müdürlüğü arşivinden alınmıştır.									

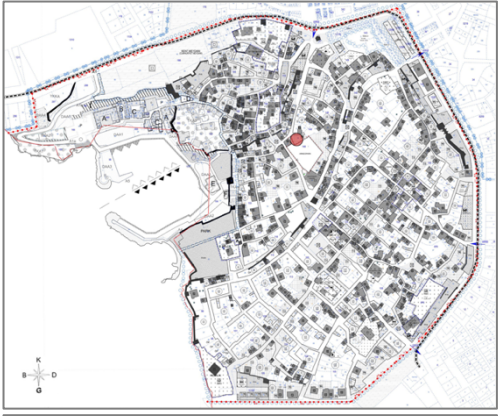
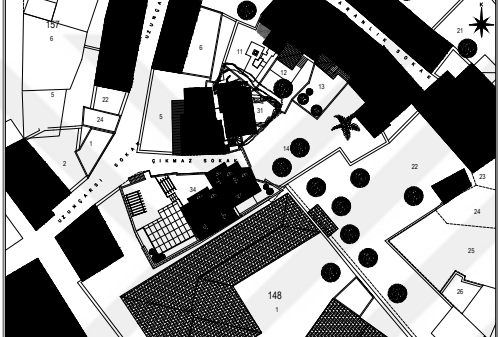
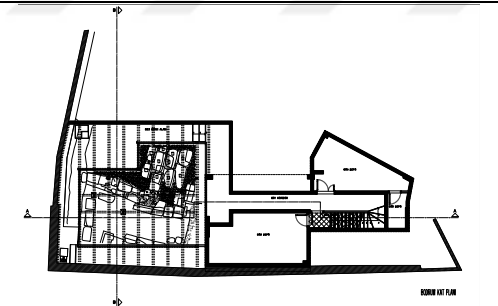
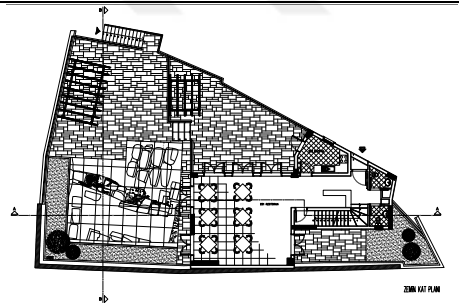
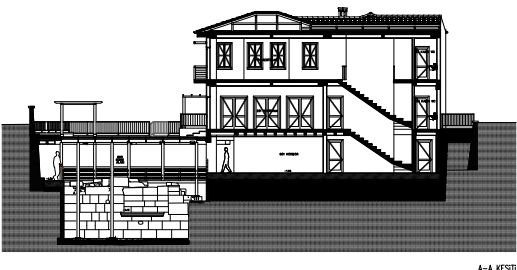
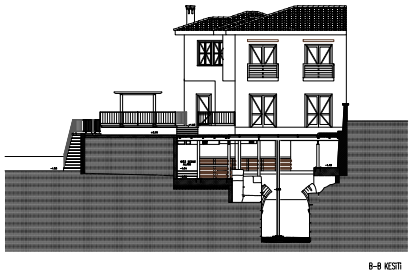
Ek-6. 148 Ada 15 Parsel Yapı Kimlik Kartı

Vaziyet Planı 	<table border="1"> <tr> <td>Yapının Konumu</td><td>Tuzcular Mahallesi, Karanlık Sokak, Muratpaşa/Antalya</td></tr> <tr> <td>Ada Parsel</td><td>148 ada 15 parsel</td></tr> <tr> <td>Parsel Kararı</td><td>I. Grup Tescilli Kültür Varlığı</td></tr> <tr> <td>Yapının Fonksiyonu</td><td>Sergi Salonu (Kültür ve Sanat Evi)</td></tr> </table>	Yapının Konumu	Tuzcular Mahallesi, Karanlık Sokak, Muratpaşa/Antalya	Ada Parsel	148 ada 15 parsel	Parsel Kararı	I. Grup Tescilli Kültür Varlığı	Yapının Fonksiyonu	Sergi Salonu (Kültür ve Sanat Evi)
Yapının Konumu	Tuzcular Mahallesi, Karanlık Sokak, Muratpaşa/Antalya								
Ada Parsel	148 ada 15 parsel								
Parsel Kararı	I. Grup Tescilli Kültür Varlığı								
Yapının Fonksiyonu	Sergi Salonu (Kültür ve Sanat Evi)								
+0.60 Kotu Planı 	Fotoğraf 								
+2.80 Kotu Planı 	+2.80 Kotu Planı 								
Kesit 	Kesit 								
Arkeolojik Buluntuyu Koruma ve Sergileme Biçimi	Zemin Altı Kotunda Sergileme ve Koruma (Zemin Altı Kotunda Gezilemeyen)								
Arkeolojik Buluntuyu Koruma ve Sergilemede Kullanılan Malzeme	Çelik Kolon Kiriş + Lamine Cam Döşeme								
* Yapının çizimleri Biz Mimarlık arşivinden alınmıştır.									

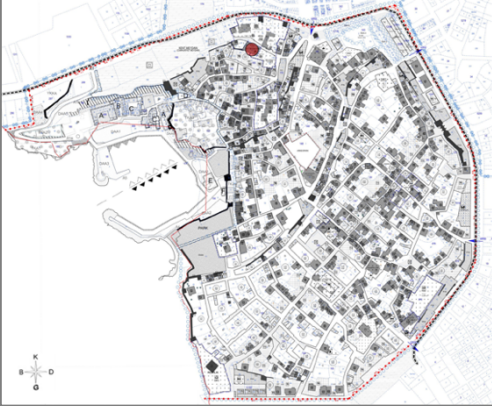
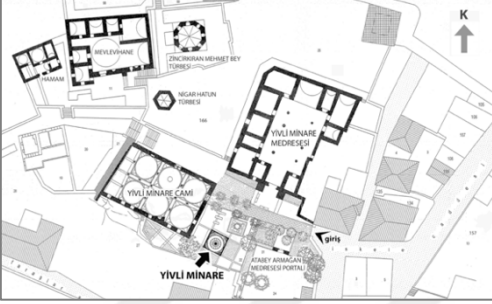
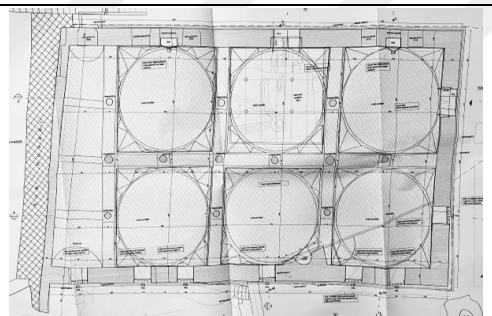
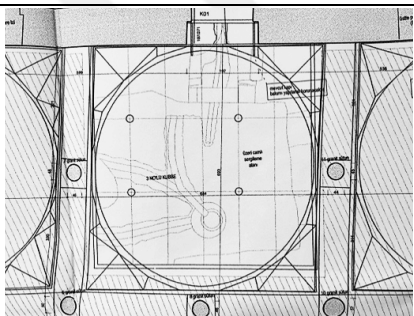
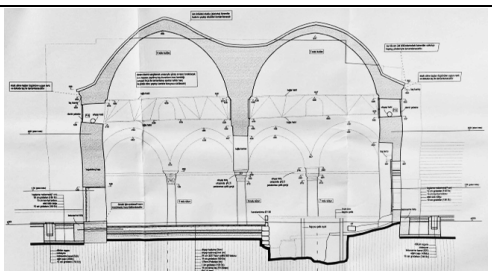
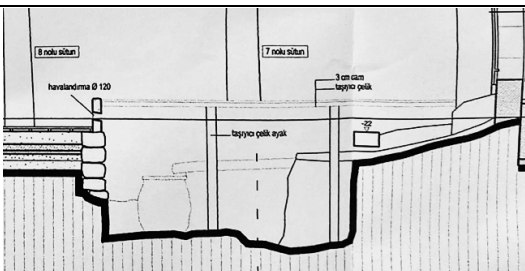
Ek-7. 148 Ada 31 Parsel Yapı Kimlik Kartı

Vaziyet Planı 	<table border="1"> <tr> <td>Yapının Konumu</td><td>Tuzcular Mahallesi, Uzun Çarşı Sokak, Muratpaşa/Antalya</td></tr> <tr> <td>Ada Parsel</td><td>148 ada 31 parsel</td></tr> <tr> <td>Parsel Kararı</td><td>I. Grup Tescilli Kültür Varlığı Yeni Yapı Parseli</td></tr> <tr> <td>Yapının Fonksiyonu</td><td>Konut (Pansiyon)</td></tr> </table>	Yapının Konumu	Tuzcular Mahallesi, Uzun Çarşı Sokak, Muratpaşa/Antalya	Ada Parsel	148 ada 31 parsel	Parsel Kararı	I. Grup Tescilli Kültür Varlığı Yeni Yapı Parseli	Yapının Fonksiyonu	Konut (Pansiyon)
Yapının Konumu	Tuzcular Mahallesi, Uzun Çarşı Sokak, Muratpaşa/Antalya								
Ada Parsel	148 ada 31 parsel								
Parsel Kararı	I. Grup Tescilli Kültür Varlığı Yeni Yapı Parseli								
Yapının Fonksiyonu	Konut (Pansiyon)								
	Fotoğraf 								
-2.50 Kotu Planı 	+0.00 Kotu Planı 								
Kesit 	Kesit 								
Arkeolojik Buluntuyu Koruma ve Sergileme Biçimi	Zemin Altı Kotunda Sergileme ve Koruma (Zemin Altı Kotunda Gezilen)								
Arkeolojik Buluntuyu Koruma ve Sergilemede Kullanılan Malzeme	Buluntu açık şekilde sergilenmektedir.								
* Yapının çizimleri Biz Mimarlık arşivinden alınmıştır.									

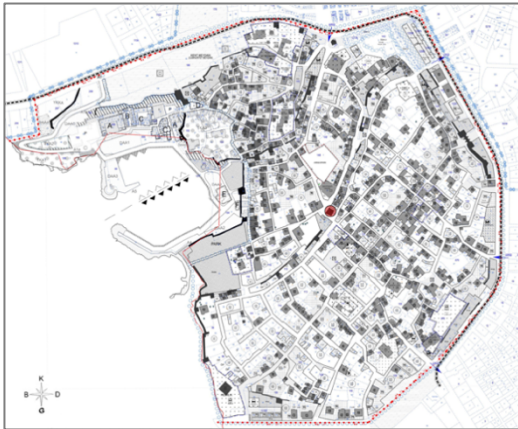
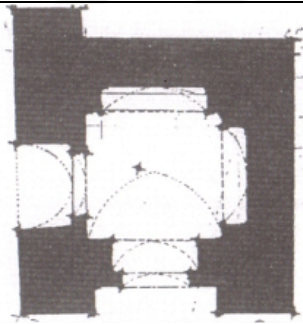
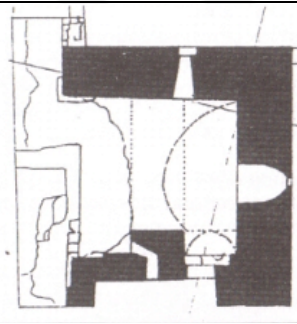
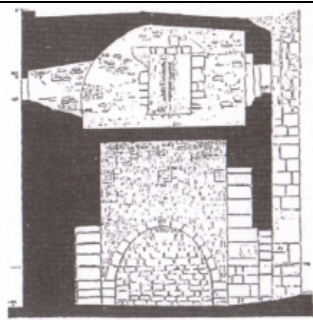
Ek-8. 148 Ada 34 Parsel Yapı Kimlik Kartı

Vaziyet Planı  	Yapının Konumu Tuzcular Mahallesi, Uzun Çarşı Sokak, Muratpaşa/Antalya Ada Parsel 148 ada 34 parsel Parsel Kararı I. Grup Tescilli Kültür Varlığı Yeni Yapı Parseli Yapının Fonksiyonu Ticaret (Restoran)
Bodrum Kat Planı 	Zemin Kat Planı 
Kesit  A-A KESİTİ	Kesit  B-B KESİTİ
Arkeolojik Buluntuyu Koruma ve Sergileme Biçimi	Zemin Altı Kotunda Sergileme ve Koruma (Zemin Altı Kotunda Gezilen)
Arkeolojik Buluntuyu Koruma ve Sergilemede Kullanılan Malzeme	Çelik Kolon Kiriş + Lamine Cam Döşeme
* Yapının çizimleri Biz Mimarlık arşivinden alınmıştır.	

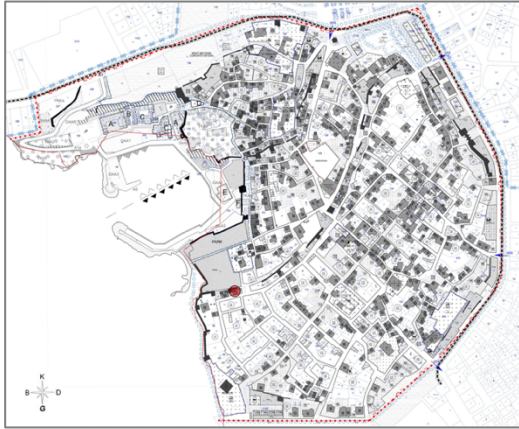
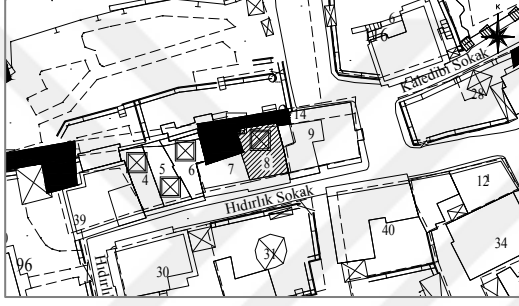
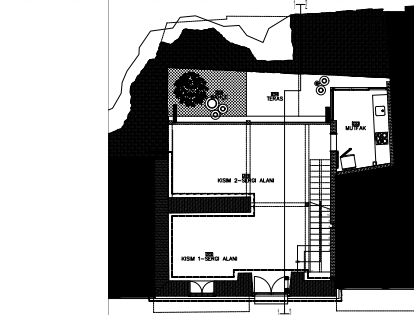
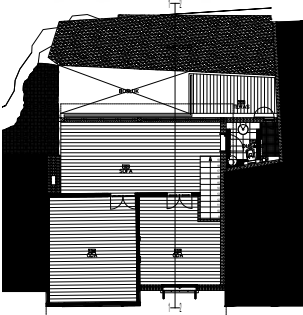
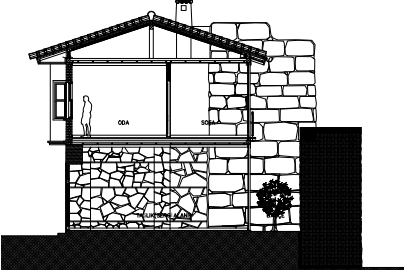
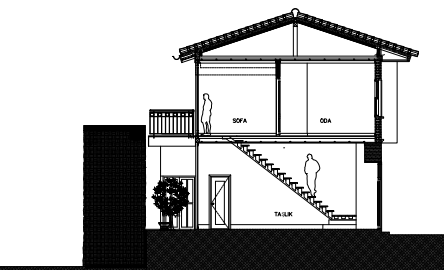
Ek-9. 166 Ada 22 Parsel Yapı Kimlik Kartı

Vaziyet Planı  	Yapının Konumu Selçuk Mahallesi, Korkut Sokak, Muratpaşa/Antalya Ada Parsel 166 ada 22 parsel Parsel Kararı I. Grup Tescilli Kültür Varlığı Yapının Fonksiyonu Cami (Yivli Minare Cami)
Plan 	Fotoğraf  Plan 
Kesit 	Kesit 
Arkeolojik Buluntuyu Koruma ve Sergileme Biçimi	Zemin Altı Kotunda Sergileme ve Koruma (Zemin Altı Kotunda Gezilemeyen)
Arkeolojik Buluntuyu Koruma ve Sergilemede Kullanılan Malzeme	Çelik Kolon Kiriş + Lamine Cam Döşeme
* Yapının çizimleri Vakıflar Genel Müdürlüğü arşivinden alınmıştır.	

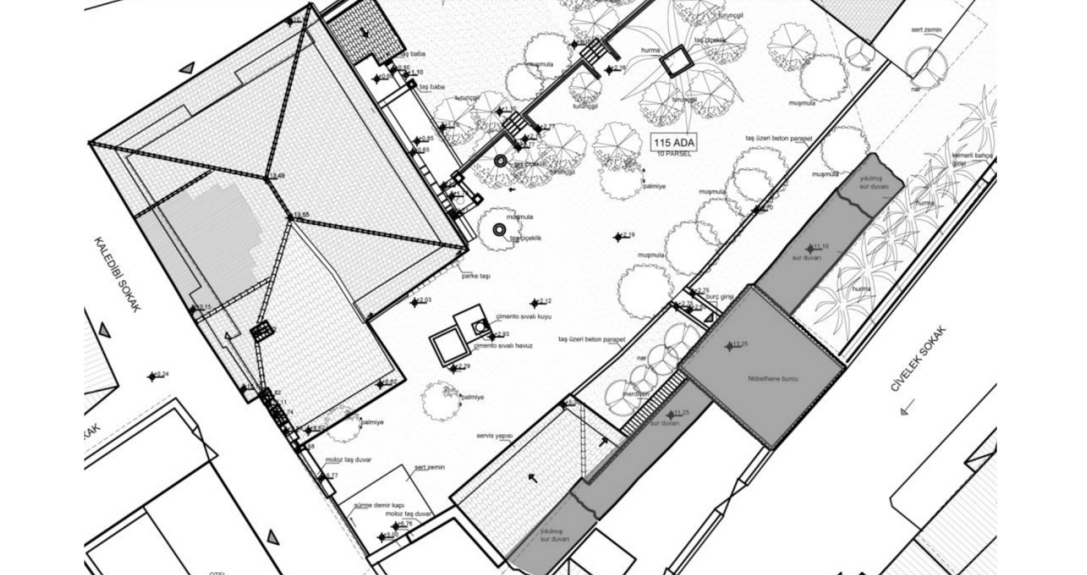
Ek-10. 56 Ada 1 Parsel Yapı Kimlik Kartı

Vaziyet Planı	Yapının Konumu	Tuzcular Mahallesi, Paşa Cami Sokak, Muratpaşa/Antalya
	Ada Parsel	56 ada 1 parsel
	Parsel Kararı	I. Grup Tescilli Kültür Varlığı
	Yapının Fonksiyonu	İç Sur (Burç), Ticaret
	Fotoğraf	
		
	Plan	Plan
		
Kesit	Kesit	
		
Sur Duvarı veya Burcun Yapıyla İlişkisi	Burç yapının tamamını oluşturmaktadır.	
* Yapının çizimleri Alper Erden Engiz'in Urban design project for the conservation of Balıkpazarı vunction /Antalya citadel (1996) tezinden alınmıştır.		

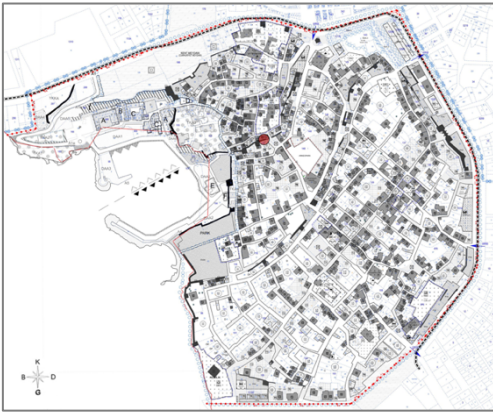
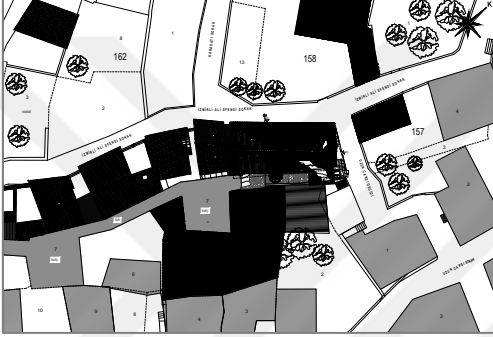
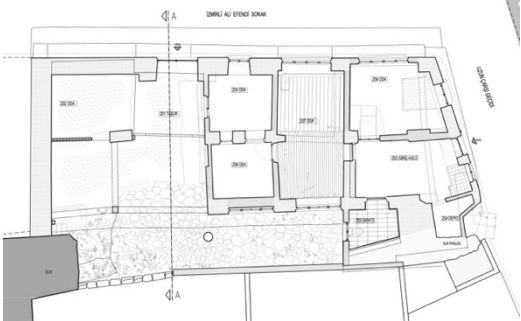
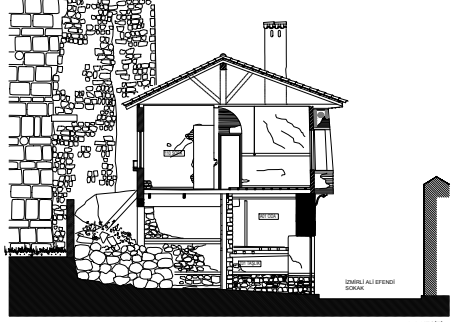
Ek-11. 96 Ada 8 Parsel Yapı Kimlik Kartı

Vaziyet Planı  	Yapının Konumu Kılınçarslan Mahallesi, Hıdırlık Sokak, Muratpaşa/Antalya Ada Parsel 96 ada 8 parsel Parsel Kararı II. Grup Tescilli Kültür Varlığı Yapının Fonksiyonu Konut
Zemin Kat Planı 	Birinci Kat Planı 
Kesit 	Kesit 
Sur Duvarı veya Burcun Yapıyla İlişkisi	Sur duvarı konutun hem bahçe duvarını hem de yapının duvarının belirli bölümünü oluşturmaktadır.
* Yapının çizimleri Şevket Altındal Mimarlık arşivinden alınmıştır.	

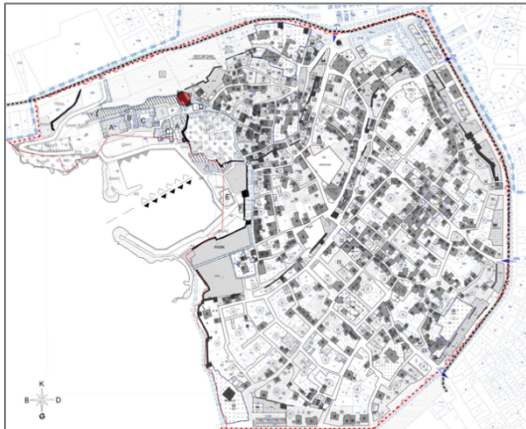
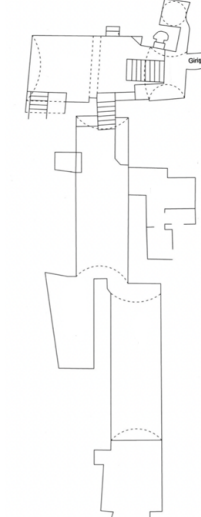
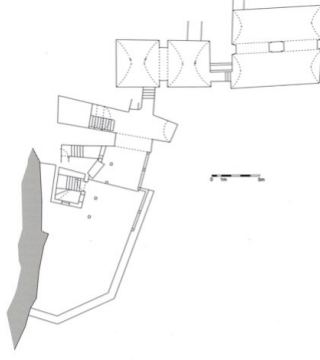
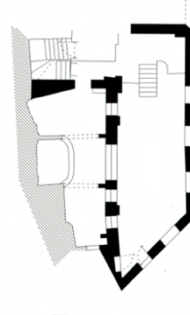
Ek-12. 115 Ada 10 Parsel Yapı Kimlik Kartı

Vaziyet Planı 	<table border="1"> <tr> <td>Yapının Konumu</td><td>Kılınçarslan Mahallesi, Mermerli Banyo Sokak, Muratpaşa/Antalya</td></tr> <tr> <td>Ada Parsel</td><td>115 ada 10 parsel</td></tr> <tr> <td>Parsel Kararı</td><td>II. Grup Tescilli Kültür Varlığı</td></tr> <tr> <td>Yapının Fonksiyonu</td><td>Konut</td></tr> </table>	Yapının Konumu	Kılınçarslan Mahallesi, Mermerli Banyo Sokak, Muratpaşa/Antalya	Ada Parsel	115 ada 10 parsel	Parsel Kararı	II. Grup Tescilli Kültür Varlığı	Yapının Fonksiyonu	Konut
Yapının Konumu	Kılınçarslan Mahallesi, Mermerli Banyo Sokak, Muratpaşa/Antalya								
Ada Parsel	115 ada 10 parsel								
Parsel Kararı	II. Grup Tescilli Kültür Varlığı								
Yapının Fonksiyonu	Konut								
	Fotoğraf 								
Plan 									
Sur Duvarı veya Burcun Yapıyla İlişkisi	Sur duvarı ve nöbethane burcu konutun bahçe duvarını oluşturmaktadır. * Yapının çizimleri Merve Aslı Kara'nın Antalya Kaleiçi Ömer Lütfü Lülü Konağı restorasyon projesi (2015) tezinden alınmıştır.								

Ek-13. 156 Ada 17 Parsel Yapı Kimlik Kartı

Vaziyet Planı	Yapının Konumu	Selçuk Mahallesi, İzmirli Ali Efendi Sokak, Muratpaşa/Antalya
	Ada Parsel	156 ada 17 parsel
	Parsel Kararı	II. Grup Tescilli Kültür Varlığı
	Yapının Fonksiyonu	Konut
	Fotoğraf	
		
Plan		
		
Kesit		
		
Sur Duvarı veya Burcun Yapıyla İlişkisi	Sur duvarı yapının bahçe duvarını oluşturmaktadır.	
* Yapının çizimleri Biz Mimarlık arşivinden alınmıştır.		

Ek-14. 166 Ada 139 Parsel Yapı Kimlik Kartı

Vaziyet Planı	Yapının Konumu	Selçuk Mahallesi, Tophane Yokuşu Sokak, Muratpaşa/Antalya
	Ada Parsel	166 ada 139 parsel
	Parsel Kararı	I. Grup Tescilli Kültür Varlığı
	Yapının Fonksiyonu	Dış Sur (Restoran)
	Fotoğraf	
		
	Plan	
		
Hisar Restaurant Giriş ve 1. Kat Planı.	Hisar Restaurant Zemin Kat Planı.	Hisar Restaurant -1. Kat Planı.
Sur Duvarı veya Burcun Yapıyla İlişkisi		Sur yapının tamamını oluşturmaktadır.
* Yapının çizimleri Hatice Dere Yağar'ın Antalya Mutfak ve Yemek Kültürü Müzesi Tasarımı (2012) tezinden alınmıştır.		

ÖZGEÇMİŞ

Büşra GÖKÜZ

ÖĞRENİM BİLGİLERİ

Yüksek Lisans	Akdeniz Üniversitesi
2020-2022	Fen Bilimleri Enstitüsü, İç Mimarlık Anabilim Dalı, Antalya
Lisans	Eskişehir Teknik Üniversitesi
2015-2019	Mimarlık ve Tasarım Fakültesi, Mimarlık Bölümü, Eskişehir
Lisans	Eskişehir Teknik Üniversitesi
2012-2019	Mimarlık ve Tasarım Fakültesi, İç Mimarlık Bölümü, Eskişehir

MESLEKİ VE İDARİ GÖREVLER

Araştırma Görevlisi	Akdeniz Üniversitesi
2020-Devam ediyor	Mimarlık Fakültesi, İç Mimarlık Bölümü, Antalya

ESERLER

Uluslararası hakemli dergilerde yayımlanan makaleler

1- Özturan Ö., Göküz B., Kaynakçı Elinç Z. (2020). Arkeolojik Buluntuların Sergilenmesi ve Korunmasında Yeni Yaklaşımlar. Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi, 11(Ek Sayı 1), 368-379. Doi: 10.29048/makufebed.824592.

2- Kaynakçı Elinç Z., Kaya L. G., Göküz B. (2021). Su Altı Arkeolojik Buluntuların Sergilenmesi: Antalya Kekova Adası Su Altı Arkeoloji Müzesi Örneği. Cedrus, 9, 485-494. Doi: 10.13113/CEDRUS.202125.

